

Maatalous Keski-Suomessa

TOTEUTUNUT KEHITYS JA NÄKYMÄT VUOTEEN 2022

Pertti Ruuska
MTK-Keski-Suomi ry/Toivo-tiedonvälitys

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Sisällys

Johdanto.....	3
Maatalouden rakenne Keski-Suomessa	4
Maatilojen lukumäärä.....	4
Pellon käyttö.....	6
Tietoa maatilayrittäjistä.....	8
Keskeisten maataloustuotteiden tuotanto	10
Maito.....	10
Naudanliha.....	13
Sianliha	15
Kasvinviljelytuotteet.....	17
Luomutuotanto.....	18
Talouden tunnuslukuja	21
Rahavirta- ja tulotietoja.....	21
Maatalouden varat, investoinnit ja rahoitus.....	30
Yhteenveto ja johtopäätökset	33
Lähteet	36
Liitteet.....	37

Johdanto

Keski-Suomen liitto julkisti vuonna 2014 Keski-Suomen strategian¹. Tässä asiakirjassa Keski-Suomen elinkeinojen kärkeen ja tulevaisuuden vahvuustekijöiksi on nostettu bio-, digi- ja osaamistalous. Biotalous valtteina on nähty metsätalouden uudet teknologiat, paikallisesti kestävästi tuotettu energia, puhdas vesi ja puhdas ruoka.

Ruoantuotannon osalta pidemmän aikaväli tavoitteiksi asetettiin, että maataloudessa peltopinta-ala on täysimääräisesti hyödynnetty; ruoantuotannon lisäksi jalostettujen biopolttoaineiden ja muiden biomassapohjaisten materiaalien raaka-ainetuotanto ja jatkojalostus ovat maaseudun tulonlähde, jopa vientivetoinen elinkeino. Maakunnassa ymmärretään, että maa- ja metsätalouden vahvistuminen edellyttää osaavia yrittäjiä ja investointeihin kannustavaa toimintaympäristöä.

Maaseutuelinkeinojen osalta yksityiskohtaisempia tavoitteita on asetettu myös Keski-Suomen alueellisessa maaseudun kehittämissuunnitelmassa ja kehittämisstrategiassa. Ne laadittiin ulottumaan vuoteen 2020 valmistauduttaessa nyt käynnissä olevaan EU-ohjelmakauteen. Myös näissä suunnitelmissa haluttiin lähteä hakemaan uutta potkua Keski-Suomen maatalousyrittämiseen. Tärkeiksi tavoitteiksi nostettiin kotieläintuotannon ja erityisesti maidontuotannon tulevaisuuden turvaaminen.

Toteutuneen kehityksen seuranta ja tulevaisuuden ennakointi ovat tarpeen, jotta nähdään, ollaanko kulkemassa tavoitteiden mukaiseen suuntaan. Tämän selvityksen tavoitteena on tuottaa ajantasaista tietoa Keski-Suomen maataloustuotannon tilanteesta ja tulevaisuudennäkymistä alan parissa toimivien yrittäjien, elinkeinon kehittäjien, poliittisten päättäjien ja muiden sidosryhmien taustatiedoksi ja päätöksenteon tueksi. Tavoitteena on myös vahvistaa eri tahojen suhdetta oman alueen ruokatuotantoon ja maatilayritystoimintaan.

Tilastoista todennetun kehityksen ja maatilayrittäjille suunnatun kyselyn kautta on analysoitu Keski-Suomen maatilayrittämisen nykytilaa ja arvioitu lähivuosien kehitystä. Maatilojen kehitysnäkymät Keski-Suomessa 2022 -tutkimus on toteutettu yhteistyössä Suomen Gallup Elintarviketieto Oy:n kanssa.

Tämä selvitys ja raportti on tehty osana MTK-Keski-Suomi ry:n hallinnoimaa Toivo-tiedonvälitys -hanketta, jota rahoitetaan Keski-Suomen ELY-keskuksesta EU:n Maaseuturahaston tuella.

Jyväskylässä 15.5.2017

Pertti Ruuska, projektipäällikkö

MTK-Keski-Suomi ry/Toivo-tiedonvälityshanke

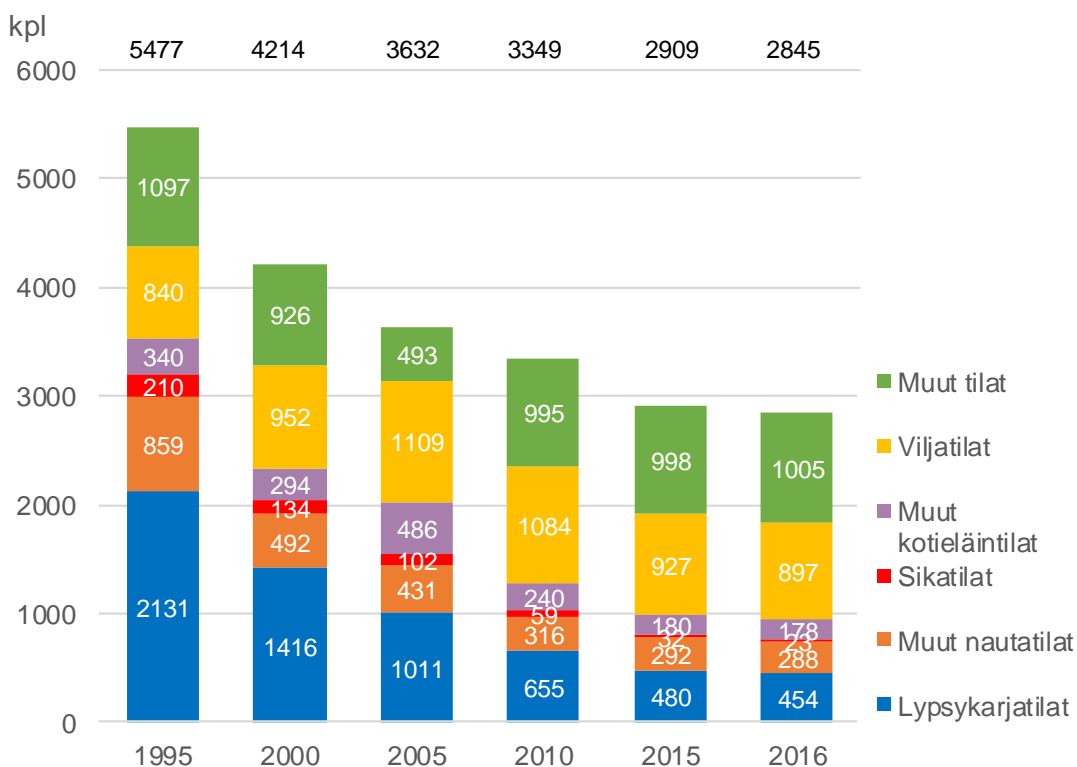
¹<http://www.keskisuomi.fi/filebank/23863-Keski-Suomen-liitto-Keski-Suomen-Strategia-maakuntavaltuustolle-netti.pdf>

Maatalouden rakenne Keski-Suomessa

Maatilojen lukumäärä

Keski-Suomessa oli vuonna 2016 aktiivituloiksi laskettavia, maatalouden tulotukea hakeneita tiloja yhteensä 2845 kpl. Vuonna 1995 Keski-Suomessa oli 5477 maatilaa, joten Suomen EU-jäsenyyden alusta lukien tilamäärä on puolittunut. Vuoteen 1995 verrattuna vuonna 2016 maitotilojen määrä oli Keski-Suomessa alentunut 1677 (-79 %) ja muiden nautatilojen määrä 571 kpl (-66 %). Erityisen jyrkkä rakennemuutos on ollut kotieläintilojen (-73 %) ja varsinkin sikatilojen (-89 %, -187 kpl) osalta. Sikataloutta harjoitettiin vuonna 2016 enää 11 Keski-Suomen kunnassa 23 tilalla.

Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Keski-Suomi

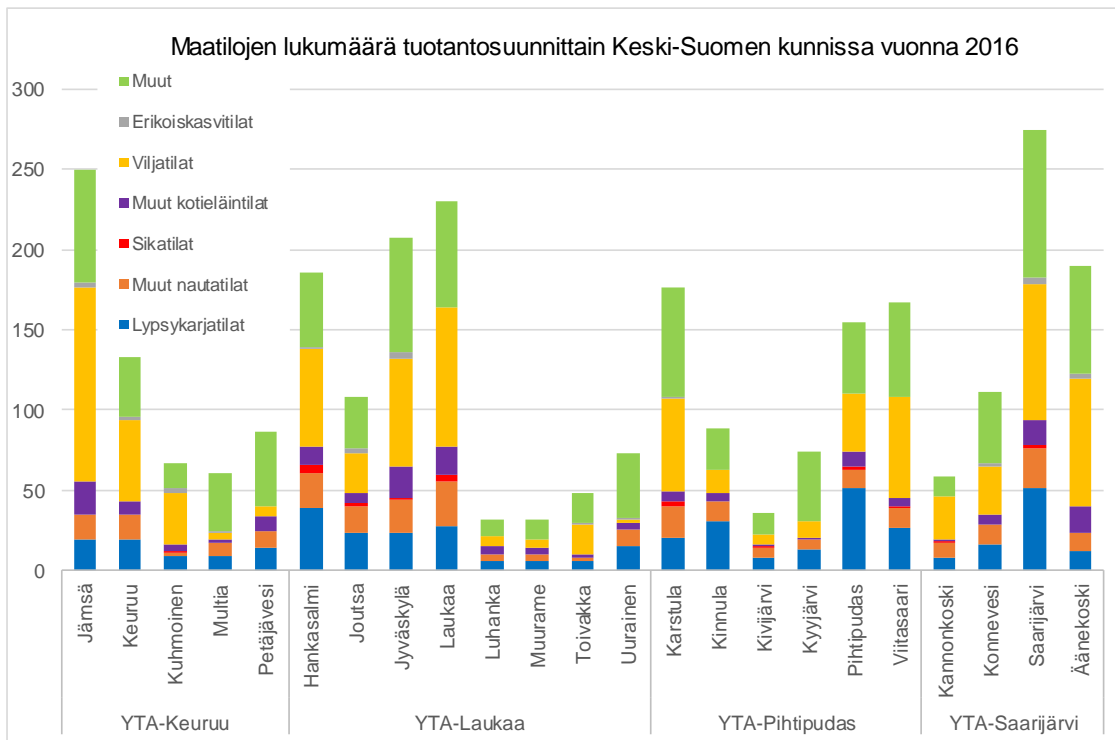
Kuva 1 Maatilojen lukumäärä Keski-Suomessa vuosina 1995-2016. Lähde: Suomen Gallup Elintarviketieto Oy.

Eniten maatiloja Keski-Suomen kunnista on Saarijärvellä, 275 kpl vuonna 2016. Myös kotieläintiloja² on eniten Saarijärvellä (94 kpl v. 2016), seuraavina Hankasalmi ja Laukaa (77 kpl). Suhteellisesti eniten kunnan tilamäärästä kotieläintiloja on Kinnulassa (54 % tiloista) ja Pihtiputaalla (48 %), vähiten Toivakassa ja Äänekoskella (21 % tiloista). Maitotiloja on eniten Pihtiputaalla ja Saarijärvellä, 51 kpl molemmissa vuonna 2016.

Viime vuosina kotieläintilojen lukumäärä on alentunut nopeimmin Kyyjärvellä ja Toivakassa (n. -50 % vuodesta 2010). Noin kolmasosan alenema on tapahtunut Jyväskylässä, Keuruulla, Multialla ja

² Tilan ilmoittama päätuotantosuunta kevään 2016 tulotukihakemuksessa

Kannonkoskella. Tuotetut kotieläintuotteiden määrät eivät kuitenkaan ole pienentyneet samassa suhteessa, osassa edellä mainituissa kunnissa esimerkiksi naudanlihantuotanto on lisääntynyt ko. vertailujaksolla. Tuotantomääriä esitellään myöhemmin tässä raportissa.

Kuva 2. Maatilojen lukumäärä Keski-Suomen kunnissa vuonna 2016. Lähde: Suomen Gallup Elintarviketieto Oy.

Keski-Suomen maatilojen kehitysnäkymät 2022³ -tutkimuksen mukaan maatilojen lukumäärän alenema jatkuu Keski-Suomessa noin 100 tilalla vuodessa. Vuosina 2020-2022 vähennystahti kiihtyy noin 120 tilaan. Vuonna 2022 maatiloja on hieman alle 2200 eli noin 600 tilaa nykyistä vähemmän. Keski-Suomen maitotiloista vähän yli puolet nykyisestä määrästä jatkaisi maidontuotantoa ainakin vuoteen 2022 saakka. Tällöin Keski-Suomessa olisi noin 210 maitotilaa. Naudanlihantuotantoon erikoistuneista tiloista noin 60 % ilmoitti jatkavansa tuotantoa vielä vuonna 2022.

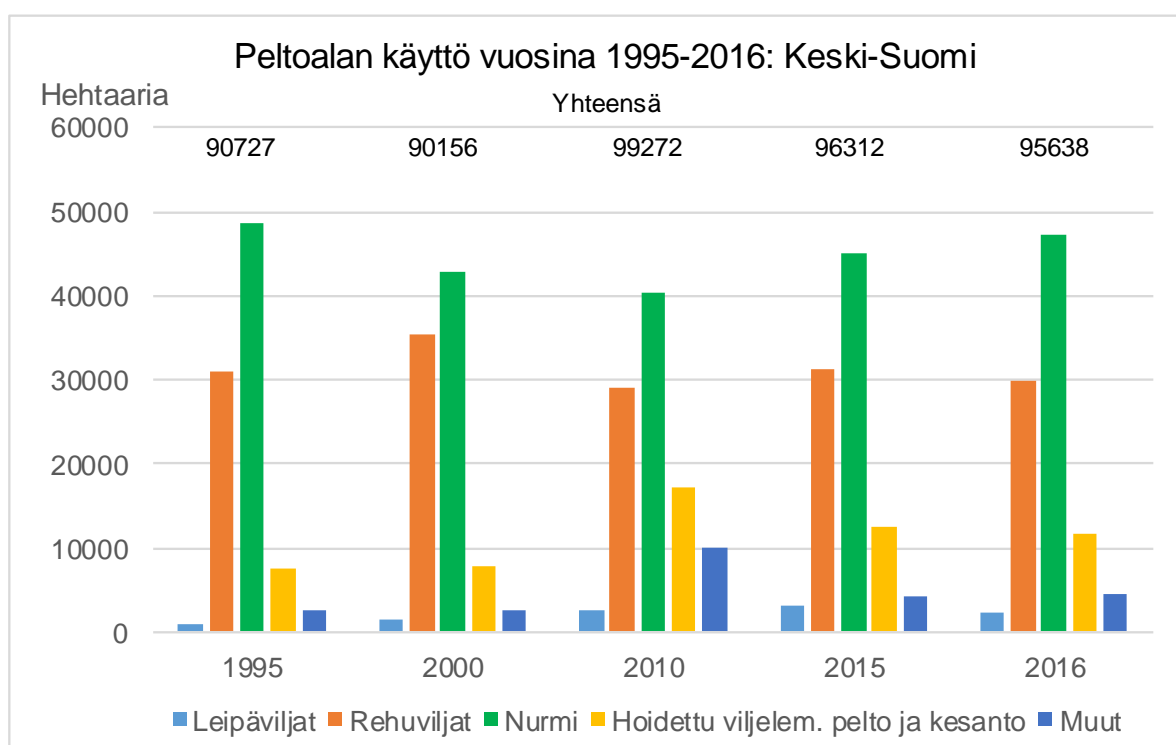
Kehitysnäkymät -kyselyn perusteella tilanpito loppuu usein jatkajan puuttumisen vuoksi, kun samalla maatalouden kannattavuusnäkymät nähdään heikkona. Maitotiloilla tärkeimpinä syinä jatkaa tuotantoa olivat mielekäs työ eläinten kanssa ja toimeentulon hankkiminen. Keski-suomalaisilla naudatiloilla korostuu myös maataloustyön mielekkyys tuotannon jatkamiseen motivoivana tekijänä. Toisaalta maatalouspolitiikan epävarmuus ja huoli omasta jaksamisesta erityisesti kotieläintiloilla syö jatkamishaluja. Yleinen syy tuotannon lopettamisaikeisiin näkyy olevan myös jatkajien puute seuraavassa sukupolvessa.

³ Keski-Suomen maatilojen kehitysnäkymät 2022. Suomen Gallup Elintarviketieto 6.4.2017. Tutkimusraportti kokonaisuudessaan on saatavana erillisenä liitteenä.

Pellon käyttö

Vuonna 2016 Keski-Suomen viljelijöillä oli käytössä⁴ maatalousmaata yhteensä 95 638 hehtaaria (Kuva 3). Yksittäisistä kunnista eniten peltoa Keski-Suomessa on jämsäläisviljelijöiden hallinnassa, 9010 hehtaaria vuonna 2016. Suurin keskipeltopinta-ala on Pihtiputaalla (n. 48 ha/tila). Pienimmät keskimääräiset peltoalat ovat Konneveden ja Multian mautiloilla (Kuva 4).

Keski-Suomen peltoalasta lähes puolet on nurmikasvien viljelyssä ja kolmannes rehuviljalla. Rehuvilja-ala on pysytellyt viime vuosina noin 30 000 ha tasolla, joka on jakautunut maakunnan alueella melko tasan ohran ja kauran kesken. Kotieläintuotantovaltaisemmissa kunnissa rehuvilja-ala painottuu hieman enemmän ohralle.

Kuva 3. Pellon käyttö (ha) Keski-Suomessa vuosina 1995-2016. Lähde: Suomen Gallup Elintarviketieto Oy

Mallasohraa Keski-Suomessa viljellään runsaan 500 ha alalla (n. 4 % ohra-alasta), joka on pääosin Jämsässä. Leipäviljalla on noin 3 % peltoalasta. Rukiin viljelyala Keski-Suomessa on viime vuosina ollut 600-700 hehtaaria ja kevätvehnän 1700-2100 ha. Vehnästä osa käytetään myös eläinten rehuna. Suurimmat leipävilja-alat vuonna 2016 olivat Jyväskylässä (480 ha) ja Jämsässä (430 ha).

Nurmen osuus peltoalasta on hieman lisääntynyt viime vuosina. Vuoteen 2010 verrattuna nurmiala on Keski-Suomessa kasvanut 17 % (6800 ha) mm. maatalouden tulotukipolitiikan ohjaamana. Osa nk.

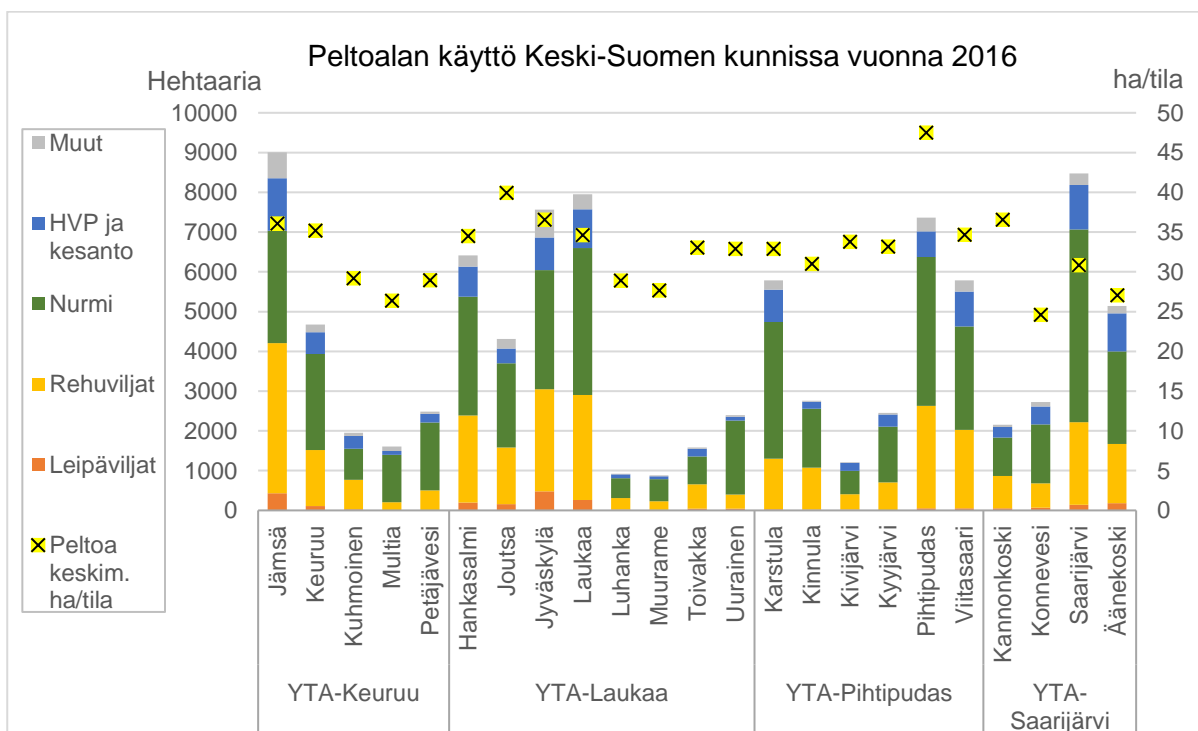
⁴ Viljelijöiden tulotukihakemuksissa ilmoitetut pinta-alat, sisältää mahdollisesti myös maakunnan ulkopuolella sijaitsevia keskisuomalaisviljelijöiden hallinnassa olevia peltoja.

ympäristönurmien lisääntyneestä pinta-alasta on siirtymää jo aiemmin ei-tuotannollisessa käytössä, hoidetun viljelemättömän pellon (HVP) tai kesannolla olleesta alasta. Eniten nurmea suhteessa peltoalaan vuonna 2016 oli Uraisilla ja Multialla (yli 70 %) ja vähiten Jämsässä (31 %). Keski-Suomen kunnista vain Jämsässä ja Jyväskylässä viljapinta-ala oli vuonna 2016 nurmialaa suurempi.

Öljykasveja Keski-Suomessa on viimeksi kuluneen viiden vuoden aikana viljelty keskimäärin noin 1200 ha alalla. Suurimmat öljykasvien viljelyalat ovat olleet Jämsässä, Jyväskylässä, Saarijärvellä ja Hankasalmella. Keski-suomalaisviljelijöiden hallinnassa vuonna 2010 ollut 4500 hehtaarin ruokohelpiala on pienentynyt runsaat 70 % ollen noin 1200 ha vuonna 2016.

Kuminaa Keski-Suomessa viljellään noin 1100 hehtaarin alalla, Merkittävimpinä kuminan tuotantoalueita ovat Laukaa, Karstula ja Saarijärvi, joissa kussakin kuminaa viljellään yli 150 ha alalla. Erikoiskasvien (mm. juurekset, avomaan vihannekset, marjat) käytössä on Keski-Suomessa vajaat 400 ha maakunnan peltoalasta. Suurimmat alat näiden osalta löytyvät Keuruulta, Multialta, Laukaasta ja Jämsästä.

Vuonna 2016 Keski-Suomessa maatilalla oli keskimäärin 34 ha peltoa. Keskipeltoa on noussut noin 7 hehtaaria viimeisen kymmenen vuoden aikana. Vuoteen 2022 mennessä tilakohtaisen peltoalan arvioidaan kasvavan kymmenellä hehtaarilla, jolloin keskipeltoala olisi noin 44 hehtaaria. Keski-Suomi jää jälkeen Suomen keskimääräisestä tilakoon kehityksestä, vuonna 2022 keskimääräisen peltoalan arvioidaan olevan koko maassa 62 hehtaaria.

Kuva 4. Peltoalan käyttö ja keskimääräiset peltopinta-alat kunnittain Keski-Suomessa vuonna 2016.

Lähde: Suomen Gallup Elintarviketieto Oy rahavirtatiedot.

Keski-Suomen maatalojen kehitysnäkymät 2022 -tutkimuksen mukaan jatkavien maito- ja naudatilojen keskikoko kasvaa merkittävästi; maitoiloilla jopa lähelle 100 hehtaaria. Moni lopettava kotieläintila kuitenkin jatkaa tuotantoa nurmiviljelyssä sekä metsätaloudessa, joten edelleen vuonna 2022 lähes 1000 tilaa on pieniä alle 20 ha tiloja. Tämä pitää kaikkien tilojen keskikoon melko pienenä koko maan keskikokoon nähden.

Pellonkäytön muodot pysyvät tämän ennusteen mukaan likimain ennallaan ja puolet Keski-Suomen pelloista on jatkossakin nurmella. Pientä kasvavaa kiinnostusta on lähivuosina nähtävillä leipävilja- ja öljykasvialan lisäämiseen. Suuremmilla tiloilla sekä vilja-, että kotieläintiloilla sadon laatuun ja pellon kasvukuntoon kiinnitetään muita tiloja enemmän huomiota.

YTA-alueiden maaseutuviranomaisten mukaan käytännössä missään osassa Keski-Suomea ei ole vielä laajemmin virinnyt kiinnostusta monipuolistaa peltojen kasvilajivalikoimaa siten, että esimerkiksi erikoiskasvien tuotannosta lähdeittäisiin hakemaan korkeampaa tuottoa. Periaatteessa sille olisi luontaista tilausta, koska viljamarkkinoiden hintakehitys on ollut heikkoa ja toisaalta rehuviljalle ja nurmirehulle on yhä vähemmän kysyntää rehua käyttävien eläinten vähentyessä.

Tietoa maatilayrittäjistä

Vuonna 2015 viljelijöiden keski-ikä oli Keski-Suomessa 50,9 vuotta ja 50,8 vuotta koko Suomessa. Luonnonvarakeskuksen helmikuussa 2017 julkaisemien maatalous- ja puutarhayritysten ennakkollisten rakennetietojen mukaan vuonna 2016 suomalaisviljelijöiden keski-ikä yksityishenkilöiden omistamilla tiloilla oli 51,2 vuotta. Viljelijöiden ikäjakauma Keski-Suomessa on lähes samanlainen kuin keskimäärin koko Suomessa. Runsas neljännes viljelijöistä on yli 60-vuotiaita. Alle 40-vuotiaita viljelijöitä Keski-Suomessa on 18 % (Taulukko 1).

Taulukko 1. Viljelijöiden lukumäärä yksityishenkilöiden omistamilla tiloilla 2016⁵. Lähde: LUKE

		Ikäluokka										
		-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-
Keski-Suomi	lkm	20	74	120	218	236	299	388	390	318	209	104
	%	1 %	3 %	5 %	9 %	10 %	13 %	16 %	16 %	13 %	9 %	4 %
Koko maa	lkm	313	1182	2460	3544	4462	5797	7425	6942	5823	3741	1575
	%	1 %	3 %	6 %	8 %	10 %	13 %	17 %	16 %	13 %	9 %	4 %

Maatalousyrittäjien eläkevakuutuksen (MYEL) piirissä oli MELAn tilastojen mukaan vuoden 2016 lopussa Keski-Suomessa yhteensä 3195 henkilöä, joista kolmannes oli naisia. Tilastointiperusteet poikkeavat yleisistä maatalouden rakennetta kuvaavista tilastoista. MYEL-vakuutettuina on maatalojen ensisijaisen viljelijän lisäksi tilan toimintaan osallistuvia perheenjäseniä ja jonkin verran metsätilyrittäjiä

⁵ Vuoden 2016 tiedot ovat ennakkollisia, julkaistu helmikuussa 2017.

ja kalastajia, Pohjois-Suomessa myös porotalouden harjoittajia. Toisaalta pienimmät tilat eivät kaikki välttämättä ole vakuutusvelvollisuuden piirissä (Taulukko 2).

Vuoden 2016 lopussa keskisuomalaisten MYEL-vakuutettujen keski-ikä oli 49,1 vuotta, koko Suomessa keskimäärin 48,7 vuotta. Vanhimmat MYEL-vakuutetut Keski-Suomessa ovat Kuhmoisissa (51,1 vuotta) ja nuorimmat Kivijärvellä (46,2) ja Luhangassa (46,5). Luhangassa on keskimääräistä eniten MYEL-eläkkeen saajia suhteessa vakuutettuihin yrittäjiin. Siellä rakennemuutos ja yritysten sukupolvenvaihdokset lienevät edenneet jo hieman muuta maakuntaa aiemmin.

MYEL-vakuutusta varten ilmoitettu henkilön keskimääräinen työtulo oli vuonna 2016 Keski-Suomessa 18 950 €/vuosi, valtakunnallisen keskiarvon ollessa 20 110 €. MYEL-vakuutetuilla maataloilla oli Keski-Suomessa keskimäärin 33 ha peltoa ja 90 ha metsää (koko Suomi 43 ha ja 65 ha).

Taulukko 2. Keski-Suomen MYEL-vakuutetut, työtulo ja maatilayrittäjien työterveyshuoltoon liittymisaste kunnittain 31.12.2016. Lähde: MELA

MYEL-tilasto	Vakuutetut kpl	Tilat kpl	Tila		Työtulo €/vuosi	Keski-ikä	Eläkkeen saajia/vakuutettu	Työterveyshuoltoon liittyneet,%
			peltoa, ha	metsää, ha				
Hankasalmi	214	166	33	76	19 450	48,9	2,3	61 %
Joutsa	163	122	28	98	20 630	50,3	2,5	42 %
Jyväskylä	326	176	31	87	16 410	48,3	2,1	29 %
Jämsä	282	223	34	88	17 760	49,4	2,5	25 %
Kannonkoski	69	47	36	76	19 720	49,4	2,0	61 %
Karstula	175	141	35	81	19 250	49,0	2,1	50 %
Keuruu	152	113	36	118	19 550	48,3	2,6	49 %
Kinnula	91	74	29	72	19 140	48,4	2,2	56 %
Kivijärvi	41	33	27	88	18 400	46,2	3,0	51 %
Konnevesi	119	105	23	107	17 930	49,4	2,3	39 %
Kuhmoinen	74	56	29	132	20 930	51,1	2,6	49 %
Kyyjärvi	62	48	40	94	20 160	48,9	3,0	63 %
Laukaa	220	168	38	75	20 460	49,9	2,1	45 %
Luhanka	37	32	24	102	19 560	46,5	3,3	38 %
Multia	71	61	21	120	18 490	50,5	2,4	38 %
Muurame	41	26	28	54	18 590	50,4	1,9	34 %
Petäjävesi	88	71	29	109	19 670	49,1	2,2	32 %
Pihtipudas	209	138	45	99	20 740	47,0	2,0	64 %
Saarijärvi	281	224	30	71	19 480	49,9	2,4	58 %
Toivakka	45	36	32	80	17 190	50,5	3,1	33 %
Uurainen	85	58	36	83	20 950	49,6	2,3	54 %
Viitasaari	182	144	32	110	18 550	50,0	2,8	46 %
Äänekoski	168	128	33	73	16 470	48,9	2,5	24 %
Keski-Suomi	3195	2390	33	90	18 950	49,1	2,4	45 %

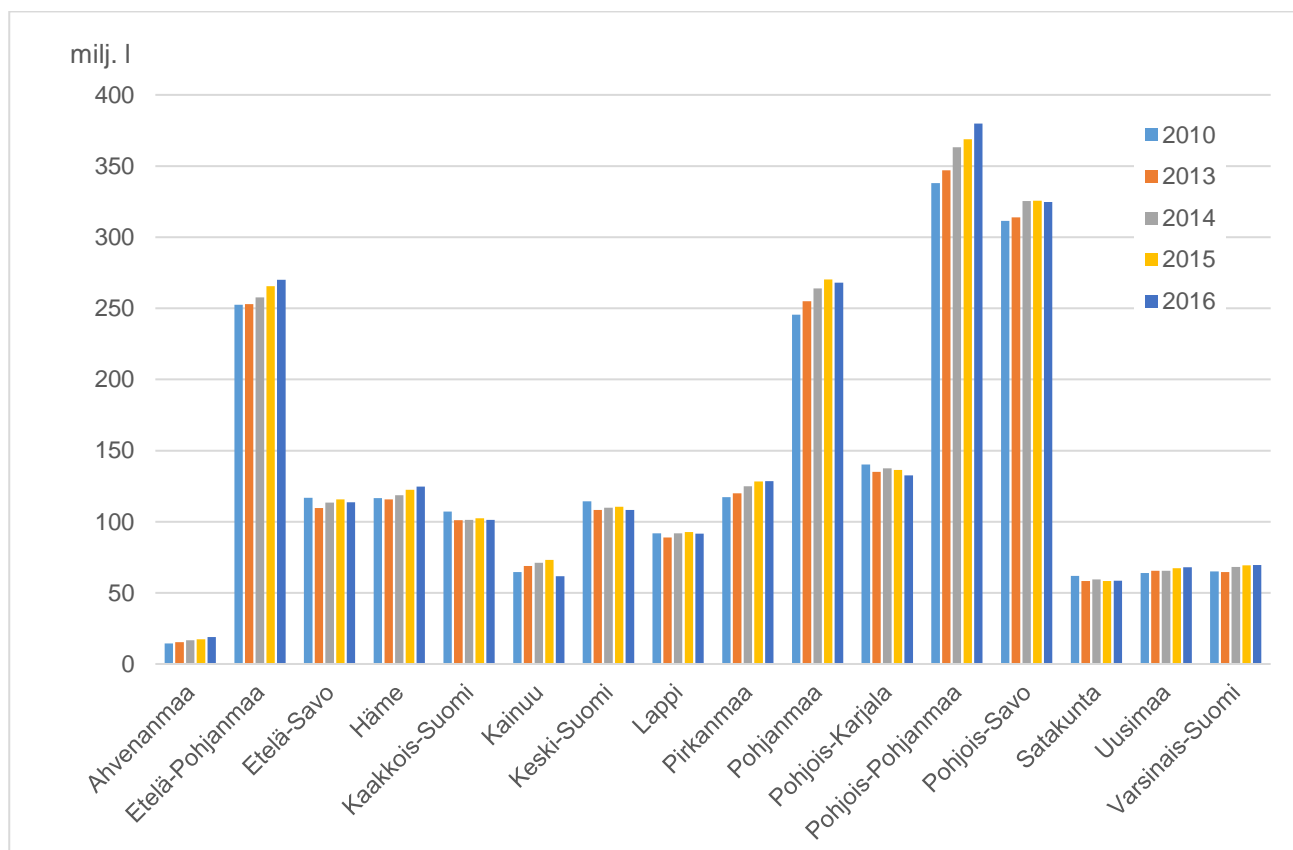
Maatilayrittäjien työterveyshuoltoon oli liittynyt 45 % MYEL-vakuutetuista vuonna 2016 vaihdellen Äänekosken 24 %:sta Pihtiputaan 64 %:iin. Karjatalousvaltaisemmissa kunnissa, joissa on suhteessa enemmän kokoaikaisia yrittäjiä, maatilayrittäjien työterveyshuoltoon liittymisaktiivisuus on keskimääräistä suurempi.

Keskeisten maataloustuotteiden tuotanto

Maito

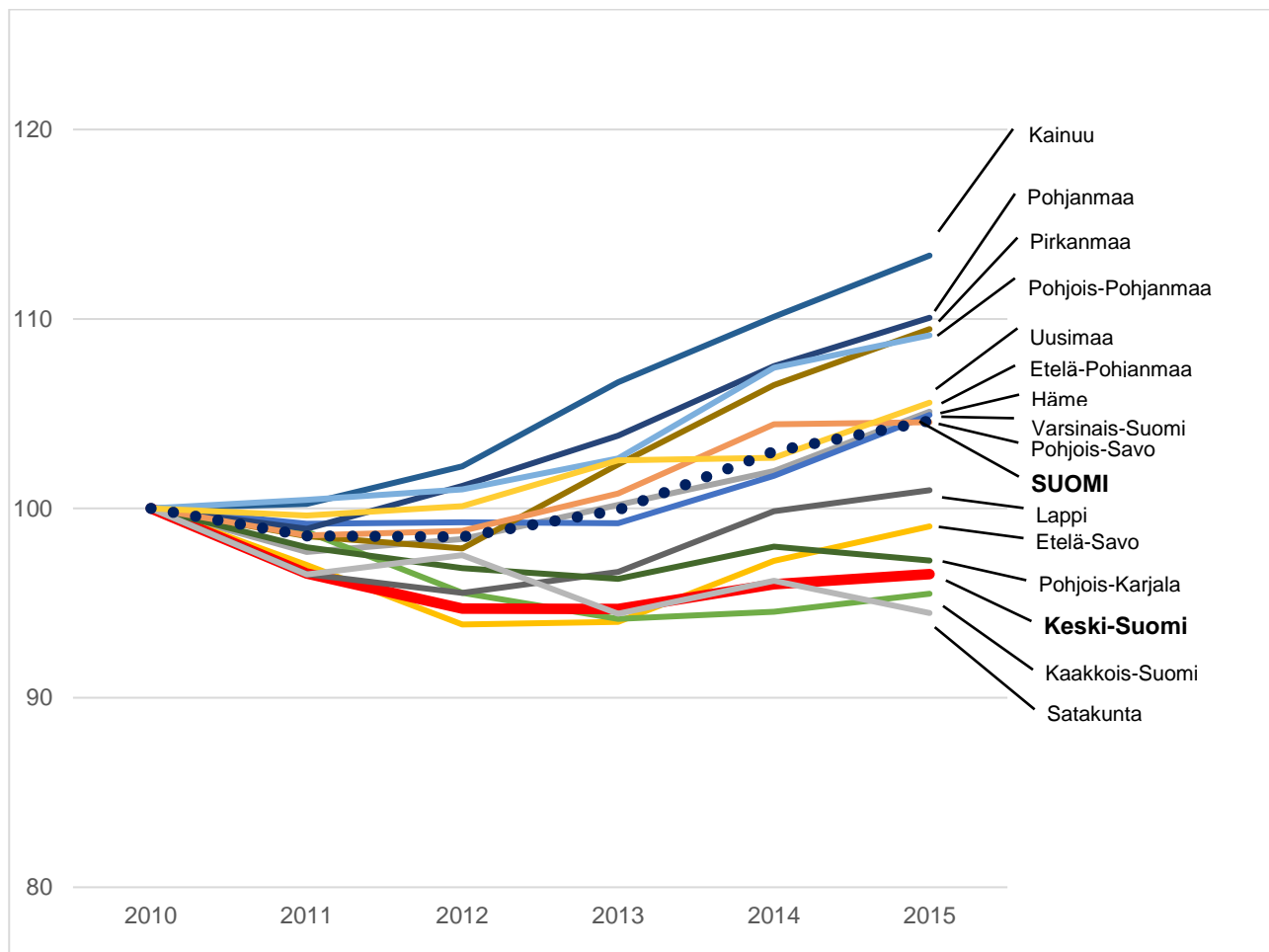
Keski-Suomessa tuotettiin vuonna 2016 maitoa yhteensä 108 miljoonaa litraa, joka on noin 3 miljoonaa litraa edellisvuotta vähemmän. Keski-Suomen osuus on 4,8 % Suomen 2,3 mrd. litran kokonaistuotannosta. Suurista maidontuottajamaakunnista tuotantoa on kasvatettu ripeimmin Pohjois-Pohjanmaalla (Kuva 5).

Vuosina 2012-2015 koko Suomen kuten myös Keski-Suomen maidontuotantomäärä on hieman kasvanut. Keski-Suomen osuus koko maan maidontuotannosta on kuitenkin viime vuosina pienentynyt, valtaosassa ja etenkin suurimmissa maidontuottajamaakunnissa tuotantomäärien kehitys on ollut Keski-Suomea parempi (Kuva 6).

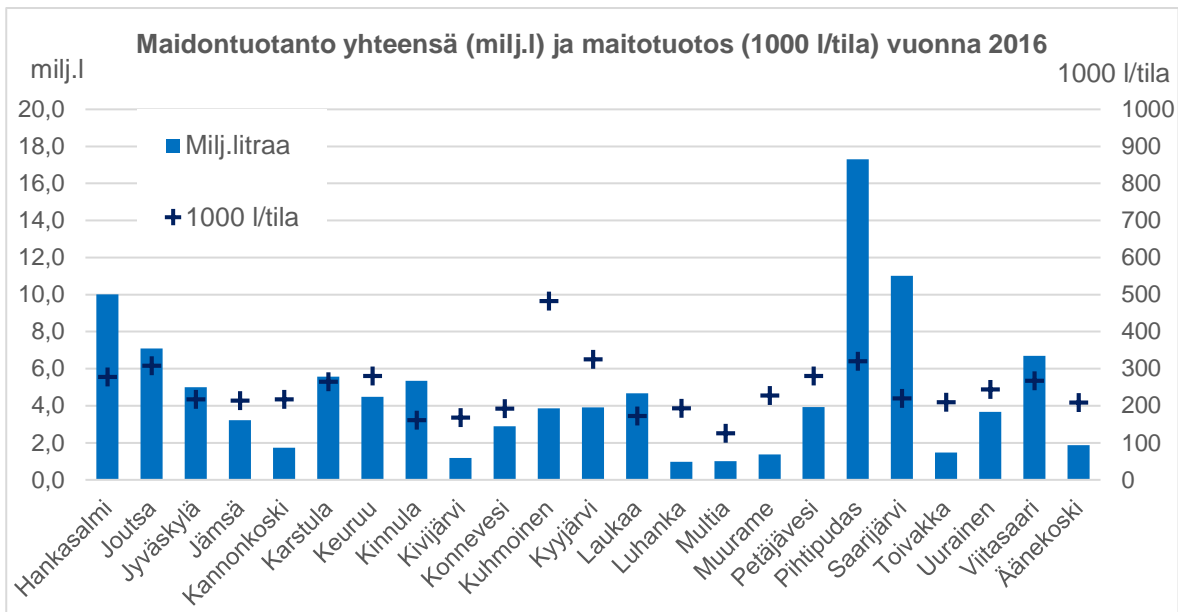
Kuva 5. Maidontuotanto Suomessa ELY-keskuksittain vuosina 2005-2016. Lähde: Luke tilastotietokanta

Vuodesta 2000 vuoteen 2016 Keski-Suomen maidontuotanto on alentunut 15% (-19,4 milj. l). Samana aikana maitotilojen määrä on pienentynyt 69 %, mutta keskimääräinen tilakohtainen maitotuotos on 2,7-kertaiseksi (247 726 l/tila vuonna 2016).

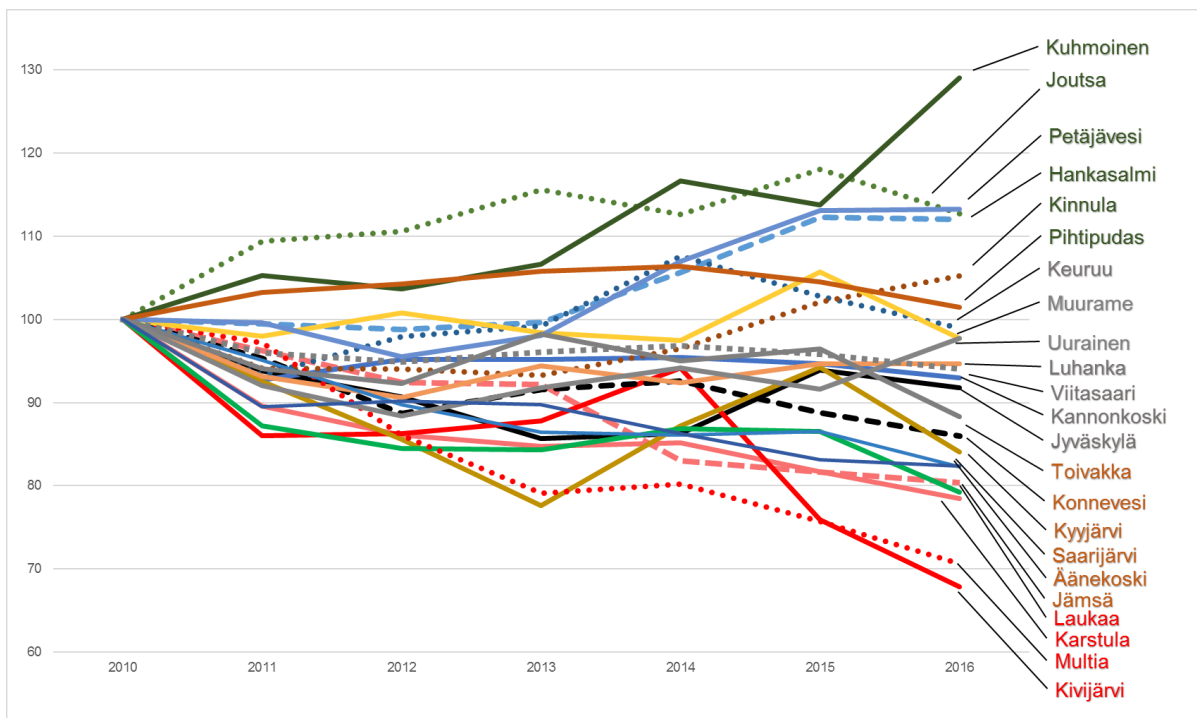
Kuva 6. Maidontuotantomäärien kehittyminen ELY-keskusalueittain. Vuosi 2010=100. Lähde: LUKE tilastotietokanta.

Keski-Suomen kunnista eniten maitoa tuotetaan Pihtiputaalla (17,3 miljoonaa litraa vuonna 2016). Vuodesta 2000 vuoteen 2016 Pihtiputaan tiloilla tuotettu maitomäärä kasvanut 11 %, vaikka maitotilojen määrä on alentunut 57 % samalla ajanjaksolla. Vuosituhannen vaihteessa olleen maitotuotoksen ovat kyenneet säilyttämään tai lisäämään myös Hankasalmi, Kinnula, Kuhmoinen, Muurame, Petäjävesi ja Toivakka. Viime vuosina positiivista kehitystä tuotantomäärissä on näkynyt myös Joutsassa, Keuruulla ja Kyyjärvellä.

Kuva 7. Maidontuotanto (1000 l) Keski-Suomessa vuonna 2016. Lähde: Luke tilastotietokanta

Tilakohtaisen maitotuotoksen perusteella keskimääräisesti suurimmat tuotantoyksiköt Keski-Suomessa ovat Kuhmoisissa 483 000 l/tila ja pienimmät Multialla 126 000 l/tila (Kuva 7). Keskimäärin keskisuomalaisella maitotilalla tuotettiin 247 726 l maitoa vuonna 2016 (Liitetaulukko 3).

Kuva 8. Maidontuotantomäärien kehittyminen Keski-Suomen kunnissa 2010-2016 (2010=100). Lähde: LUKE tilastotietokanta

Vuodesta 2010 vuoteen 2016 maidontuotanto on kasvanut viidessä keskisuomalaiskunnassa. Kunnan alueen omaan tuotantovolyymiin suhteutettuna voimakkainta tuotannon kasvu on ollut Kuhmoisissa, Joutsassa, Petäjävedellä, Hankasalmella ja Kinnulassa (Kuva 8).

Suurimman maidontuottajakunnan Pihtiputaan tuotanto on samalla ajanjaksolla ollut vuoteen 2014 saakka nousussa, mutta sen jälkeen on nähtävillä laskua. Suhteellisesti eniten maidontuotanto on vähentynyt Kivijärvellä ja Multialla. Toisaalta näiden kuntien alueella tuotettu maitomäärä vastaa yhteensä vain 2 % Keski-Suomen maitomäärästä ja tuottajamäärä on pieni, joten jo yhdenkin tuottajan lopettaminen näkyy suhteellisessa muutoksessa merkittävästi.

Maatilojen kehitysnäkymät 2022⁶ -selvityksen mukaan Suomen maidontuotanto vähenisi 1-2 % vuodesta 2016 vuoteen 2022. Tuottajien ilmoittamien jatkamis- ja investointisuunnitelmien ja keskituotoksen nousutavoitteiden toteutuessa tuotantomäärä pysyisi Suomessa nykytasolla, vaikka yli puolet maitotiloista on ilmoittanut lopettavansa tuotannon vuoteen 2022 mennessä.

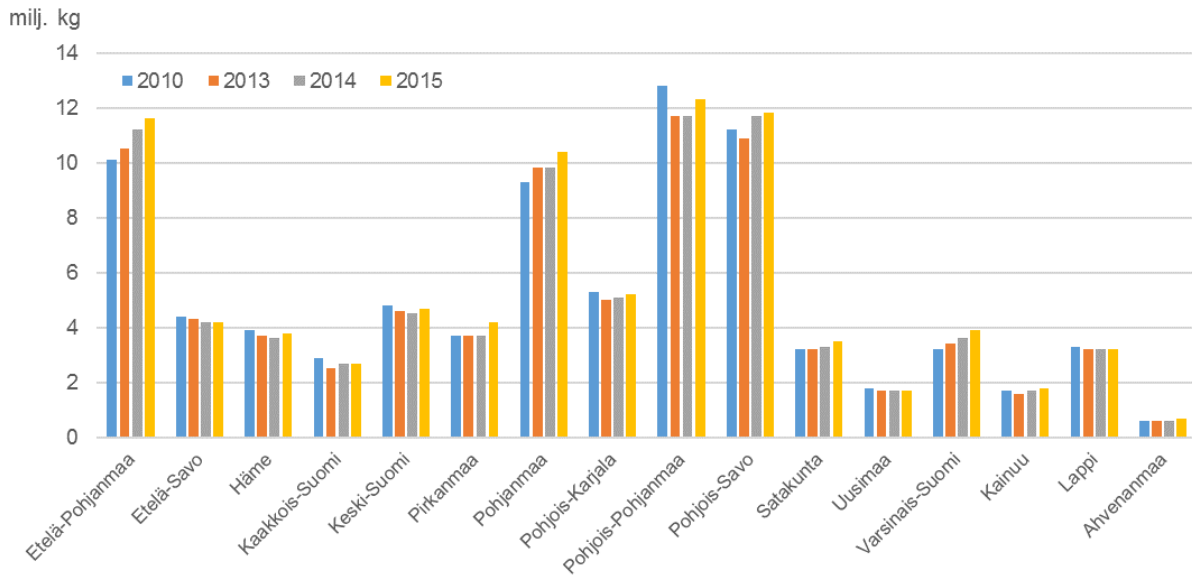
Keski-Suomi ei kuitenkaan näyttäisi pysyvät tässä vauhdissa mukana. Vuoteen 2022 maakunnan maidontuotannon ennakoidaan vähenevän noin 10 prosentilla, mikäli maidontuottajien ennakoimat investoinnit toteutuvat suunnitellusti. Tällöin Keski-Suomen maidontuotanto olisi lähivuosina hieman alle 100 miljoonan litran tasolla. Laajempi raportti Keski-Suomen maatilojen kehitysnäkymät 2022 - tutkimuksesta on valmistunut huhtikuussa 2017 ja on saatavilla erillisenä raporttina tämän selvityksen liitteenä.

Naudanliha

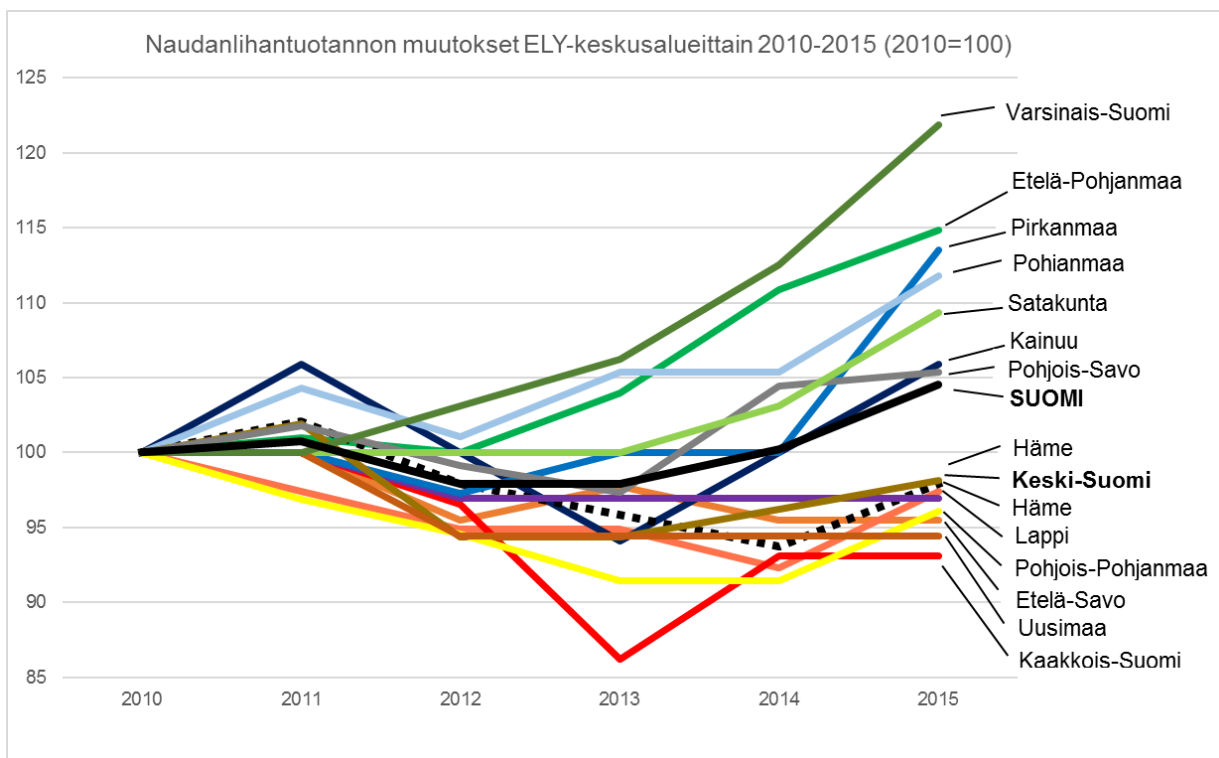
Vuonna 2015 Keski-Suomessa tuotettiin 4,7 milj. kg naudanlihaa, mikä oli noin 5,5 % Suomen 85 milj. kg:n kokonaistuotannosta. Naudanlihantuotannossa Pohjanmaan maakunnat ja Pohjois-Savo ovat vahvoja tuotantoalueita, mikä selittyy osin näiden alueiden suurella maitotilamäärällä (Kuva 9).

Vuonna 2015 Suomessa tuotettiin n. 3,7 milj. kg (5 %) enemmän naudanlihaa kuin vuonna 2010. Maakuntien suhteellisessa vertailussa Keski-Suomen lihantuotanto ei ole pysynyt samassa tahdissa, vuoden 2015 tuotanto oli hieman vuotta 2010 alemmalla tasolla (Kuva 10). Vuosituhannen vaihteeseen verrattuna tuotantomäärä on alentunut 13 % (n. -0,7 milj.kg).

⁶ Maatilojen kehitysnäkymät 2022. Suomen Gallup Elintarviketieto Oy 31.8.2016
Keski-Suomen tarkennettu otos keväällä 2017, raportti 6.4.2017.

Kuva 9. Naudanlihantuotanto (milj. kg) ELY-keskustalueittain 2011-2015. Lähde: Luke tilastotietokanta

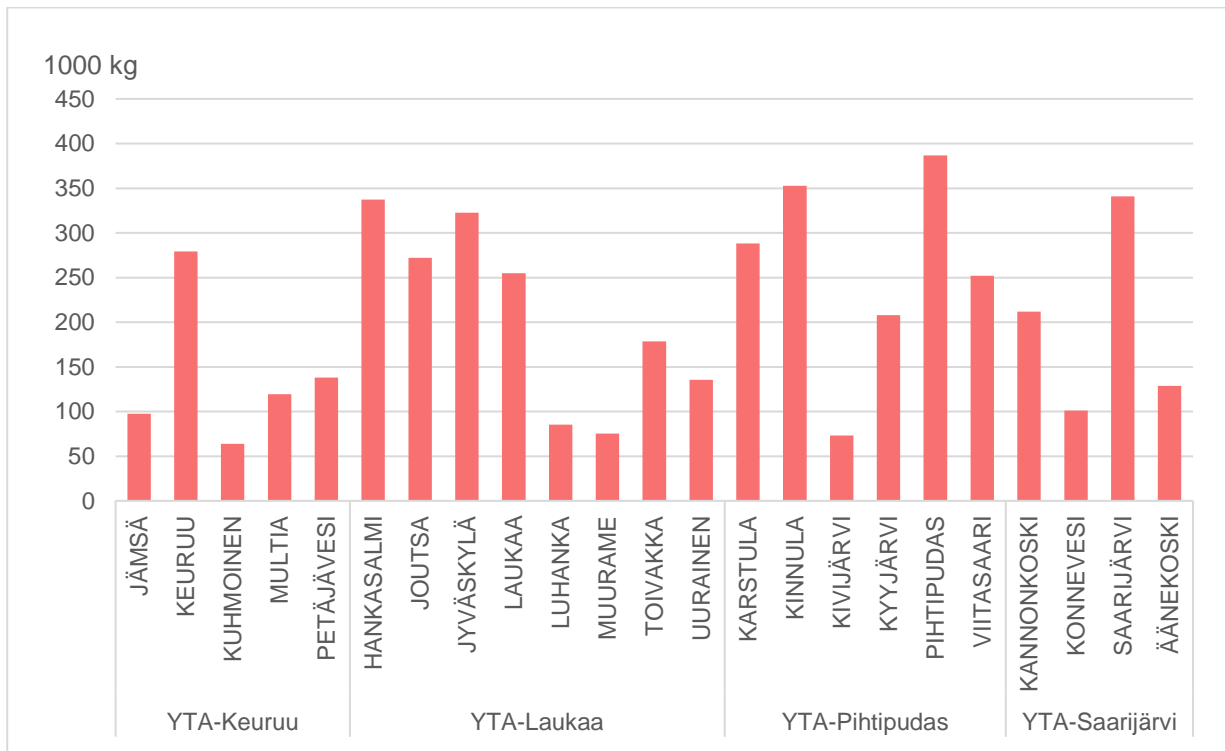

Kuva 10. Naudanlihantuotannon muutokset ELY-keskustalueittain 2010-2015

Keski-Suomen kunnista eniten naudanlihaa tuotetaan Pihtiputaalla, Kinnulassa, Saarijärvellä, Hankasalmella ja Jyväskylässä, kussakin yli 300 000 kg vuonna 2015 ja yhteensä runsaan kolmanneksen maakunnan tuotannosta. Naudanlihantuotanto on jakautunut maakunnassa tasaisemmin kuin

maidontuotanto (Kuva 11). Vuonna 2015 naudanlihan tuotanto oli vuotta 2010 korkeammalla tasolla kymmenessä keskisuomalaiskunnassa.

Kehitysnäkymät 2022 -tutkimuksen perusteella naudanlihan tuotannon näkymät ovat suhteellisen vakaat. Kasvatuspaikkoja poistuu luopumisten myötä, mutta jatkavien tilojen laajennussuunnitelmat voivat toteutuessaan pääosin korvata vähennyksen. Laajennussuunnitelmia on peräti kolmella neljästä ostovasiikan kasvatukseen erikoistuneista tiloista ja yli puolella jatkavista emolehmätiloista. Haasteena on varmistaa investointien toteutuminen, sillä lihan hinnan kehittyminen ja maatalouspolitiikka tukijärjestelmien ohjaavat vahvasti naudanlihan tuotantoa.

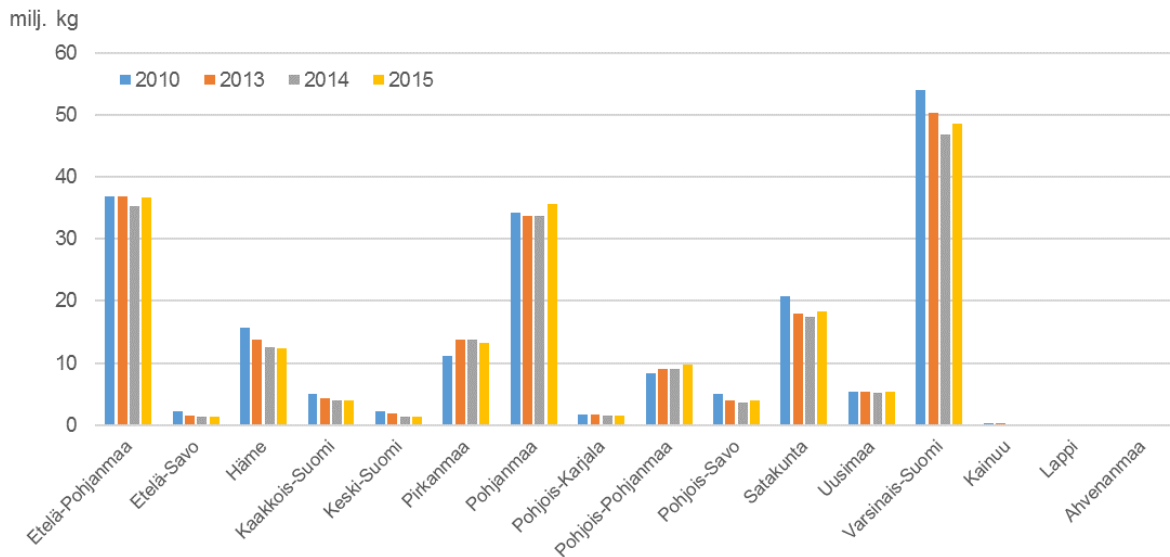

Kuva 11. Naudanlihan tuotanto (1000 kg) Keski-Suomen kunnissa vuonna 2015. Lähde: Luke tilastotietokanta

Sianliha

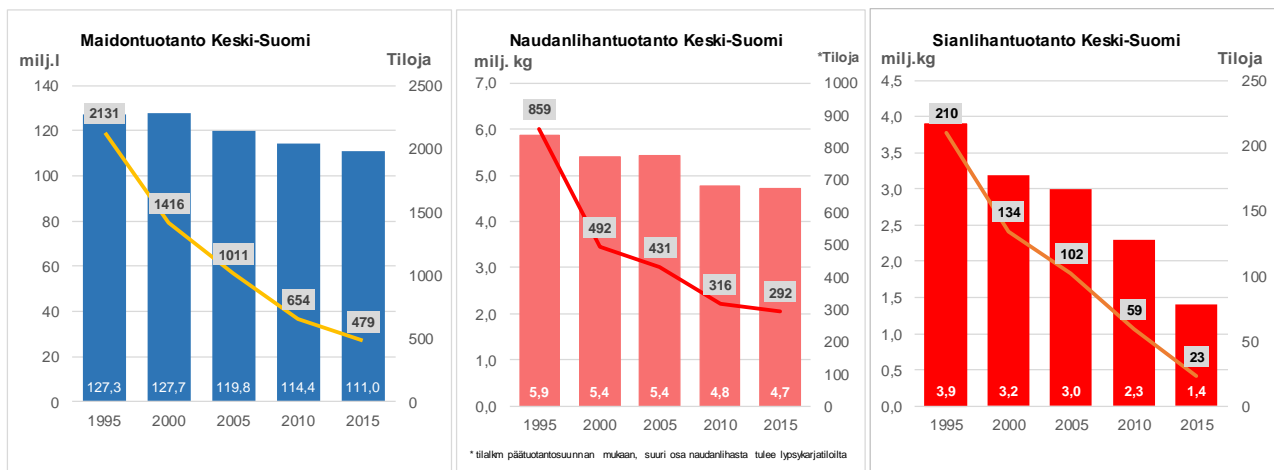
Sianlihaa Keski-Suomessa tuotettiin 1,4 milj. kg vuonna 2015, mikä oli 0,7 % Suomen noin 192 milj. kg:n tuotannosta. Keski-Suomen merkitys sianlihan tuottajana on alentunut voimakkaasti. Vuodesta 2010 vuoteen 2015 Keski-Suomen sianlihan tuotanto aleni 39 % ja koko Suomessa runsaat 5 %. Tuotanto on keskittynyt yhä enemmän Länsi- ja Lounais-Suomeen. Suurimmista sianlihan tuotantoalueista tuotantomäärä on viime vuosina pysynyt samalla tasolla tai lisääntynyt lähinnä Pohjanmaan maakunnissa (Kuva 12).

Kattavaa kuntakohtaista tilastoa Keski-Suomen sianlihan tuotannosta ei tilastoista ole saatavilla, koska useissa kunnissa tuottajamäärä on alle julkistusrajan. Julkistettujen tilastojen perusteella suurimmat sianlihamäärät markkinoille Keski-Suomen sikatiloilta tulevat Hankasalmelta, Laukaasta ja Karstulasta.

Kuva 12. Sianlihan tuotanto ELY-keskusalueittain 2010-2015. Lähde: Luke tilastotietokanta

Alla olevissa kuvissa näkyy vielä koosteena Keski-Suomen maidon- ja lihan tuotannon kehittyminen vuosina 1995-2015

Kuva 13. Maidon- ja lihan tuotanto Keski-Suomessa 1995-2015. Lähde: Luke tilastotietokanta ja Suomen Gallup Elintarviketieto Oy.

Kasvinviljelytuotteet

Kasvinviljelytuotteiden tuotantomääristä, sadoista tai markkinoille kulkeutuvista tuotteista ei ole tilastoista saatavilla kattavaa kuntakohtaista tietoa. Pääosa Keski-Suomen peltojen tuottamasta sadosta käytetään eläinten ruokintaan joko nurmirehuna, viljaväkirehuna suoraan tiloilla tai rehuteollisuuden kautta jalostettuna. Marja-, juures-, vihannes- tai muuta erikoiskasvituotantoa Keski-Suomessa on vähän, mutta joitakin paikallisia tuotantokeskittymiä maakunnasta löytyy, kuten Keurusseudulla harjoitettava herukan- ja kaalintuotanto.

Alla olevaan taulukkoon on koottu LUKEn tilastotietokannassa julkaistuja satotietoja vuodelta 2015. Keski-Suomen osuus eri kasvien sadoista osoittaa, että maakunnan tuotanto keskittyy pääasiassa rehuksveihin. Leipäviljan ja mallasohran sadosta Keski-Suomen osuus on n. 1 %, öljykasveilla vajaat 2 %. Ihmisen ravinnoksi käytettävistä kasveista Keski-Suomessa viljellyllä kuminalla on hieman suurempi merkitys Suomen tuotannossa. Energiakasvi ruokohelpin sato on vielä vuonna 2015 ollut Suomen mittakaavassa merkittävä. Ruokohelpin käyttö energiantuotantoon on kuitenkin pienentynyt ja osa ruokohelpialasta käytettäneen mm. eläinsuojissa kuivikkeina.

Taulukko 3. Viljelykasvien sato vuonna 2015

	Sato (milj. kg)		Keski-Suomi osuus
	Suomi	Keski-Suomi	
Vehnä ¹⁾	992,1	7,4	0,7 %
Ruis	107,5	1,1	1,0 %
Rehuohra ¹⁾	1240,9	36,4	2,9 %
Mallasohra	328,1	3	0,9 %
Kaura ¹⁾	979,6	37,4	3,8 %
Seosvilja yhteensä ¹⁾	34,6	1,7	4,9 %
Rypsi ja rapsi yhteensä	85,3	1,6	1,9 %
Kumina ⁴⁾	7,3	0,3	4,1 %
Peruna yhteensä	532,1	0,6	0,1 %
Kuivaheinä	322,1	18	5,6 %
Ruokohelpi ⁶⁾	10,6	4,6	43,4 %
Säilörehu yhteensä ⁷⁾	7713,6	561,7	7,3 %
Tuorevilja yhteensä ⁸⁾	426,1	18,5	4,3 %
Vihantavilja säilörehuksi	130,5	11,7	9,0 %

¹⁾ Ei sisällä tuoreviljaa (kokoviljasäilörehu ja tuoresäilövilja).

⁴⁾ Alasta vähennetty satovuonna kylvetty ala.

⁶⁾ Edellisen vuoden satoa tuottanut ala (sato korjattu tilastointivuoden keväällä).

⁷⁾ Sisältää ensimmäisen korjuukerran alan ja kaikkien korjuukertojen sadon.

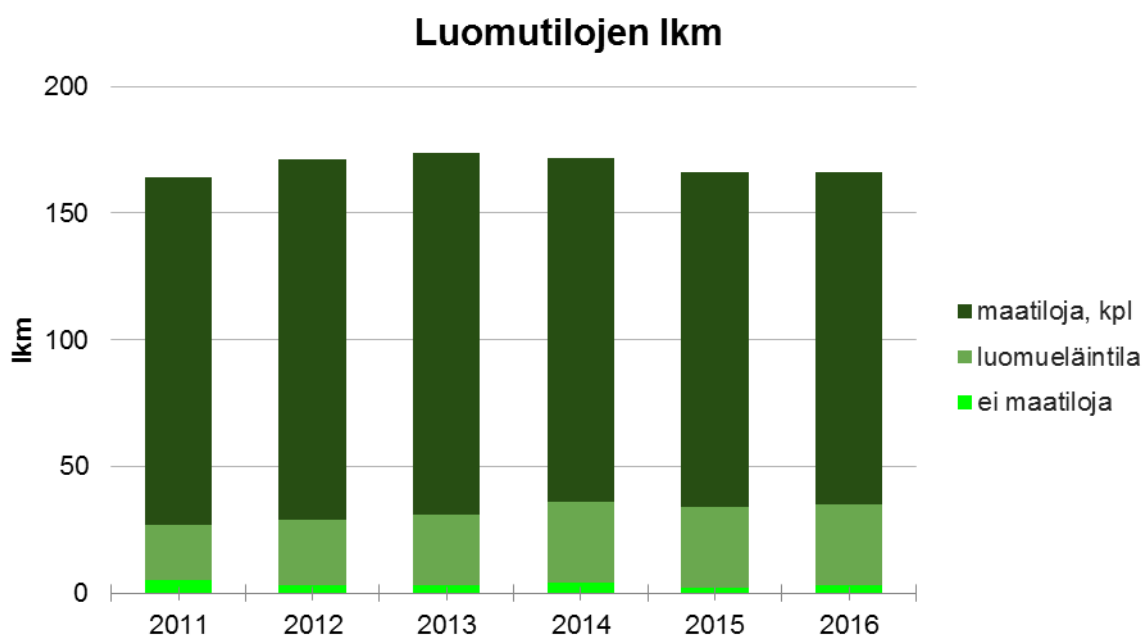
⁸⁾ Sisältää kokoviljasäilörehun ja tuoresäilöviljan: kevätvehnä, ohra, kaura ja seosvilja.

Vuonna 2015 Kuminaa viljeltiin Keski-Suomessa 951 ha alalla (n. 1 % peltoalasta), eniten Laukaassa (226 ha), Saarijärvellä (153 ha) ja Karstulassa (124 ha). Öljykasvien 1036 ha viljelyalasta yli puolet tuotettiin kolmen kunnan, Jämsän, Jyväskylän ja Saarijärven pelloilla. Perunanviljelystä tilastoihin vuodelta 2015 oli päätynt 68 ha ala, josta lähes kolmannes oli Jämsässä. Puutarhakasvien viljelyala oli 297 ha, mikä oli vajaat 2 % Suomessa olevasta puutarhakasvien alasta. (LUKE tilastotietokanta).

Luomutuotanto

Lähde: Evira ja JAMK/Luomuks – Luomuliiketoiminnan kehittäminen Keski-Suomessa -hanke

Luomutiloja Keski-Suomessa oli 167 kpl vuonna 2016 (kuva 14). Näistä luomueläintiloja oli 36 kpl. Luomutilojen lukumäärä on pysynyt suunnilleen samalla tasolla, vaikka kaikkien tilojen määrä on laskenut. Keski-Suomessa luomutiloja on 6,8 % koko maakunnan aktiivisista tiloista.

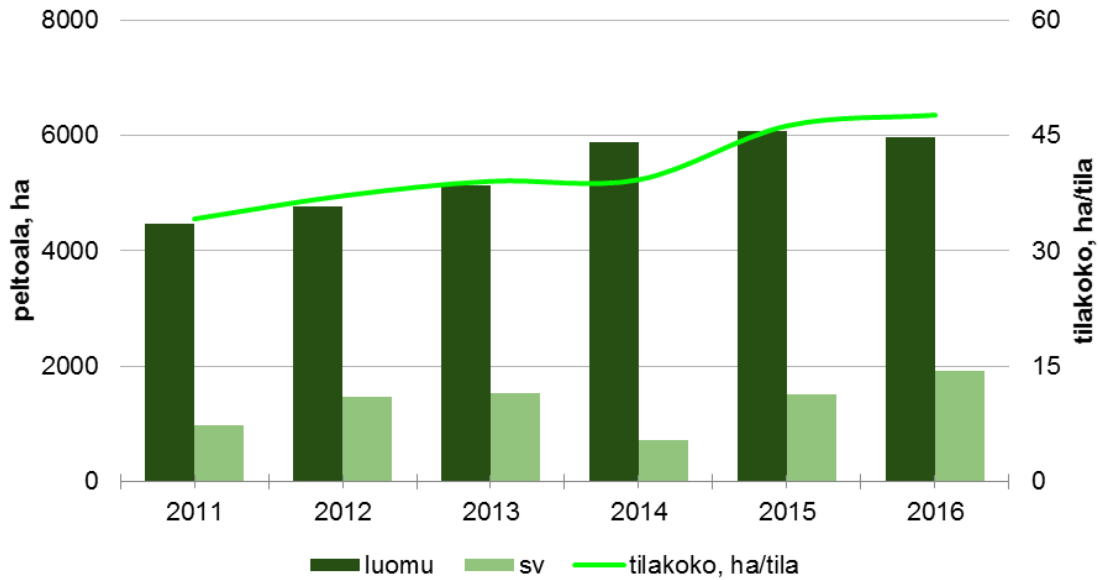

Kuva 14. Luomutilojen määrän kehittyminen Keski-Suomessa 2011-2016. Lähde: Evira ja LuomuKS-koulutushanke

Keski-Suomen luomupeltoala ja tilakoko on kasvanut tasaisesti, 34 % vuodesta 2011 vuoteen 2016, jolloin maakunnan peltoalasta luomussa oli 5990 hehtaaria (kuva 15). Luomutilojen keskimääräinen tilakoko on 47,7 ha, kun keski-suomalaisien tilojen keskikoko on 36 ha.

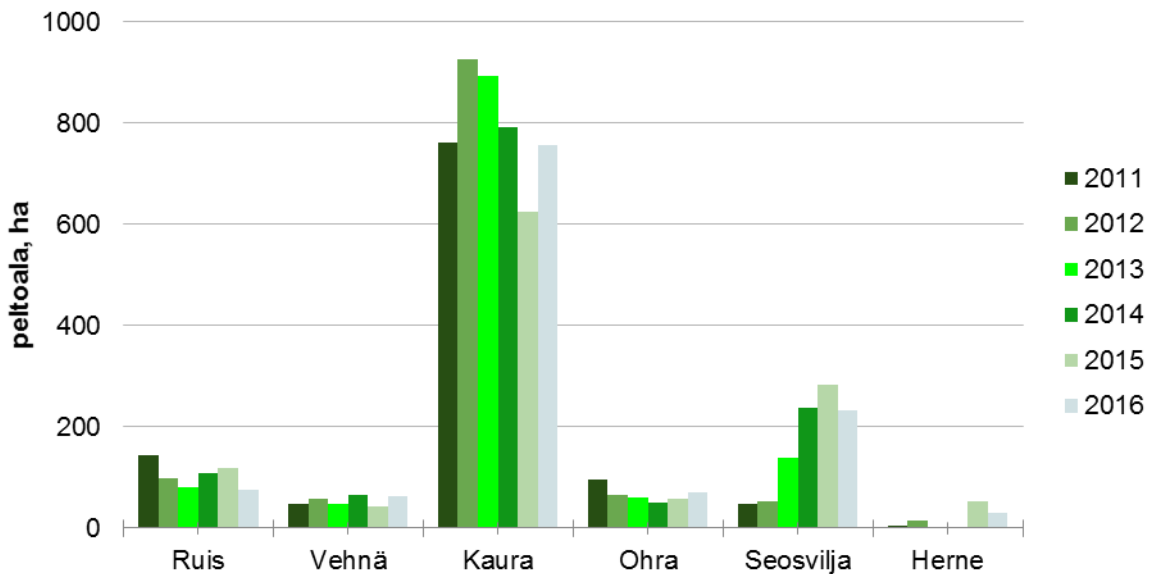
Keski-Suomessa luomupeltoalasta suurin osa on nurmea (4000 ha, 67 %). Viljoista luomuna viljellään eniten kauraa (750 ha, 13 %). Sitä tuotettiin 1 miljoonaa kg vuonna 2016, mikä on vajaat 3 % Keski-Suomen kaurasadosta. Ruista, vehnää sekä ohraa tuotetaan noin yhden prosentin osuuksilla sekä seosviljaa 4 % osuudella maakunnan luomupeltoalasta (Kuva 16).

Luomupeltoala ja keskimääräinen tilakoko luomutiloilla Keski-Suomessa

Kuva 15. Luomupeltoala ja keskimääräinen tilakoko luomutiloilla Keski-Suomessa Lähde: Evira ja LuomuKS-koulutushanke

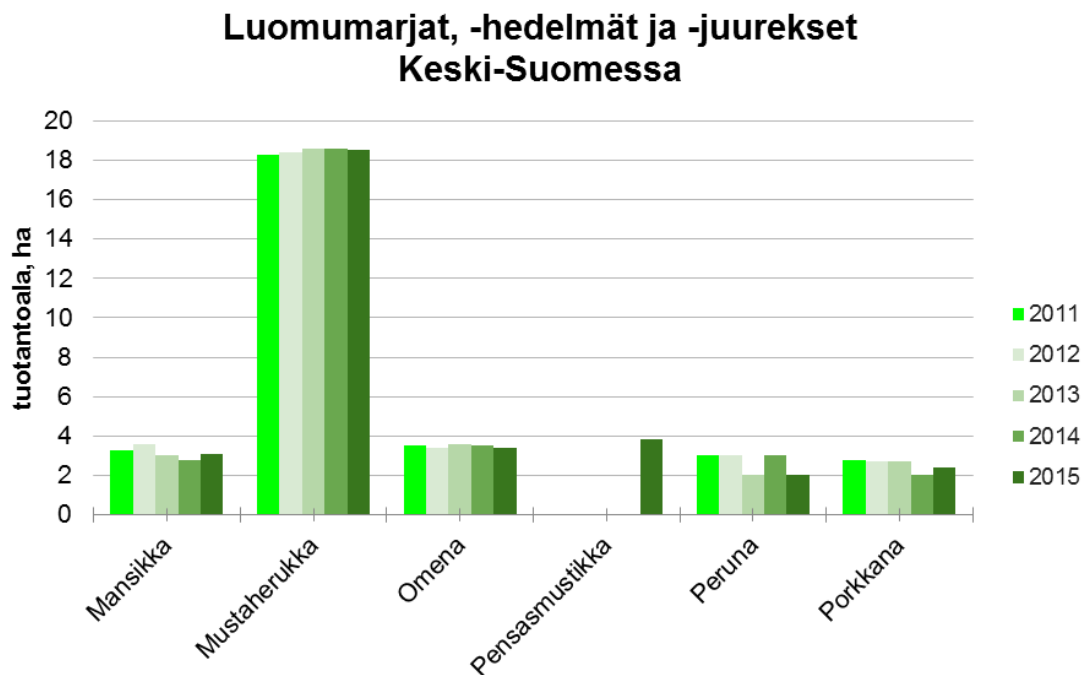
Luomupeltoala Keski-Suomessa - viljakasvit

Kuva 16. Luomupeltoala Keski-Suomessa - vilja- ja nurmikasvit. Lähde: Evira ja LuomuKS-koulutushanke

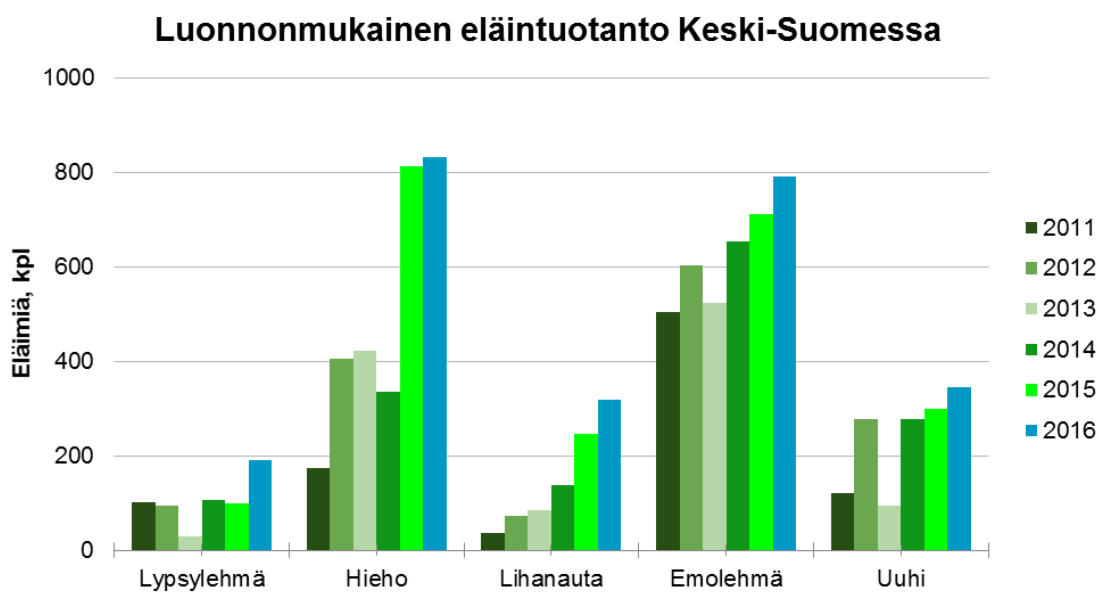
Puutarhakaasveista Keski-Suomessa eniten luomuna viljeltävän mustaherukan ala oli 18,5 ha, mikä on 6,4 % koko Suomen tuotannosta. Pensasmustikkaa oli 3,8 ha vuonna 2015, joka on 27 % koko Suomen

tuotannosta (Kuva 17). Markkinoita ja kysyntää on luomumarjoille ja niistä erityisesti luomumansikalle. Vihanneksista ja juureksista viljellään luomuna eniten porkkanaa ja perunaa. Vihannesten ja juuresten luomuviljely on vielä melko pientä ja sitä olisi mahdollista lisätä paikalliseen kulutukseen.

Kuva 17. Luomupeltoala Keski-Suomessa - marjat, hedelmät ja juurekset. Lähde: Evira ja LuomuKS-koulutushanke

Keski-Suomessa luomukotieläintuotanto on pääasiassa emolehmä- ja lammastuotantoa (Kuva 18). Luomuhunajan tuotanto kasvanut. Keski-Suomessa on eniten luomumehiläispesiä (1514 kpl, 34 %) koko Suomen maakunnista.

Kuva 18. Luomueläintuotanto Keski-Suomessa. Lähde: Evira ja LuomuKS-koulutushanke

Luomutuotannon kehitysnäkymät 2020 raportissa luomukiinnostus kasvinviljelyn osalta oli suurinta Keski-Suomessa. Keski-Suomessa on mm. emolehmä- ja lammastiloja, joita kiinnostaa sekä luomuun siirtyminen, maisemanhoito että yritystoiminnan kehittäminen. Maakunnassa on virinnyt kiinnostus myös luomuelintarvikkeiden jatkojalostukseen sekä luomukeruuutuotantoon (mm. luomupuolukkaa).

Talouden tunnuslukuja

Rahavirta- ja tulotietoja

Suomen Gallup Elintarviketieto Oy:n kokoamien rahavirtatilastojen mukaan vuonna 2015 Keski-Suomen maatalojen bruttorahatulot olivat yhteensä 260 miljoonaa euroa, mikä oli noin 7 % edellisvuotta alhaisempi (Kuva 19). Viiden vuoden jaksolla 2011-2015 Keski-Suomen maatalojen koko tulovirrasta rahavirtatilaston mukaan keskimäärin 54 % on tullut maataloudesta, 15 % metsätaloudesta ja vajaa kolmannes muista yrittäjätuloista ja sivuansioista.

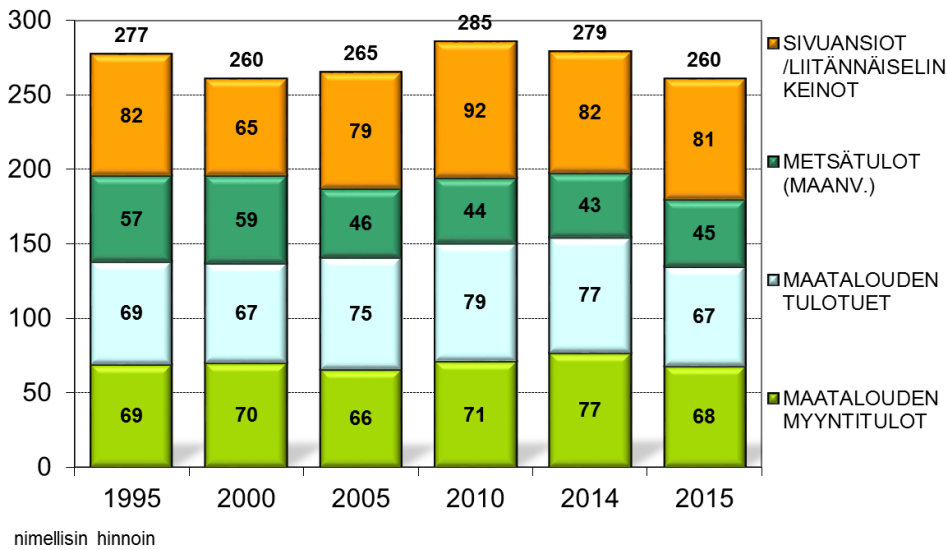
Maatalouden tuotto on tullut lähes yhtä suurin osuuksin maataloustuotteiden myyntituloista ja tulotuista. Keski-Suomen osuus koko Suomen maatalouden myyntituloista oli 3 % vuonna 2015. Vuonna 2015 maatalouden myyntitulot olivat rahavirtatilaston mukaan Keski-Suomessa yhteensä 68 miljoonaa euroa, ollen 26% maatalojen bruttotuloista.

Rahavirtatilastoista on huomattava, että niissä esitetyt maatalouden myyntituotot eivät sisällä kaikkia maataloilta myytyjen tuotteiden rahavirtoja. Suurimmat tuotevirrat, jotka kulkevat meijereiden, teurastamojen ja viljakaupan keskusliikkeiden tilityksissä, ovat aineistossa mukana ja tulokset ovat sinänsä vertailukelpoisia kuntien ja vuosien välillä. Rahavirtatilastossa eivät kuitenkaan ole mukana toisille tiloille tuotantopanoksina myydyt tuotteet, esimerkiksi tilojen välisen viljakaupan tilitykset tai eläinvälityksen kautta toisille tiloille jatkokasvatukseen myydyt eläimet. Myös tiloilta kuluttajille tai kauppaliikkeisiin tehty suoramyynti puuttuu näistä luvuista. Maatalouden myyntituloista kattavimmin mukana ovat luultavasti maidonmyyntitulot, koska lähes koko tuotanto lähtee keskitetyn keräilyn kautta meijereihin jalostettavaksi.

Maakunnan ja varsinkin valtakunnan tasolla rahavirtatilasto kuvanee kohtuullisen hyvin maatilasektorille yhtenä kokonaisuutena maataloustuotemarkkinoilta vuosittain tulevaa kassavirtaa. Tilaston rajoitteet on kuitenkin syytä pitää mielessä, kun tarkastellaan pienemmillä alueilla maatalouden myyntituottojen ja tulotukien suhdetta tai vertailtaessa eri tuotantosuuntia maatalouden tulovirtojen osalta tai eri tulonlähteiden merkittävyyttä alueen maatalojen taloudessa. Erilaisesta tuotantorakenteesta johtuen kuntia ei käsitellä rahavirtatilastossa täysin yhdenvertaisesti.

Maatilojen tulovirrat, milj. €

ELY-keskus: Keski-Suomi

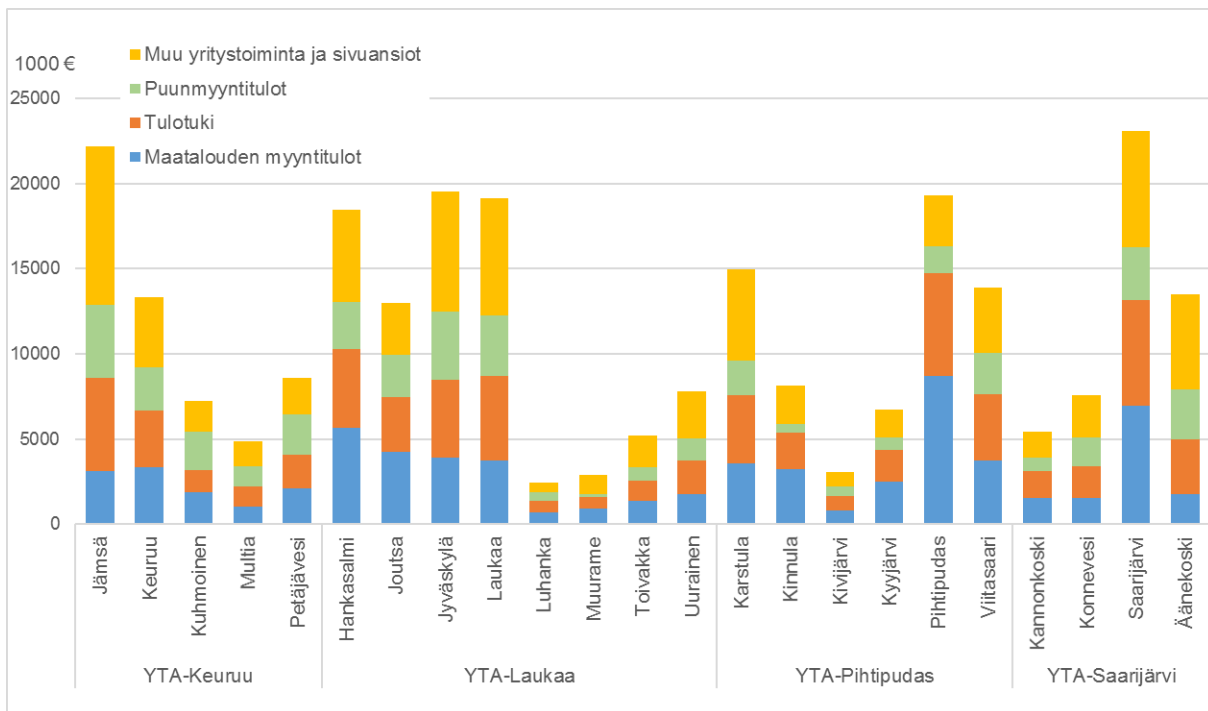
Kuva 19. Maatilojen yhteenlaskettu bruttorahavirta Keski-Suomessa 2010-2015.

Lähde: Suomen Gallup Elintarviketieto Oy, maatilojen rahavirtatilasto.

Maatalouden myyntitulot vähenivät rahavirtatilaston mukaan lähes 9 miljoonaa euroa edellisvuodesta. Varsinkin maidon hinnan alentuminen näkyy myös keskisuomalaisen maatalouden rahavirtatilastoissa. Maatalouden tulotukia maksettiin yhteensä 67 miljoonaa euroa vuonna 2015. Maatalouden muusta yrittäjätoiminnasta ja sivuvansiosta saadut tulot olivat edellisvuoden tasoa, yhteensä 81 miljoonaa euroa. Viljelijöiden metsätulot nousivat hieman edellisvuodesta, puunmyyntituloja karttui noin 45 miljoonaa euroa.

Tulonmuodostuksen perusteella päätoiminen maatalouden harjoittaminen on yleisintä Pihtiputaalla, jossa yli 75 % maatilojen yhteenlasketuista bruttotuloista on tullut maataloudesta. Myös Kinnulassa ja Kyyjärvellä viljelijöiden tuloista noin 2/3 tulee maataloudesta. Äänekosken, Jämsän ja Jyväskylän alueilla maatalouden osuus on keskimäärin selvästi alle puolet viljelijöiden tulonmuodostuksesta. Sivuvansioiden ja muiden yrittäjätulojen merkitys on suurin Äänekoskella, Jämsässä ja Muuramessa (Kuva 20).

Puunmyyntitulojen merkitys maatilataloudessa vaihtelee myös paljon Keski-Suomen kuntien välillä. Suurin merkitys metsällä maatilatalouden tulonmuodostuksessa on vuosina 2011-2015 ollut Kuhmoisissa, Jämsässä, Äänekoskella ja Konnevedellä. Viiden vuoden tarkastelujaksolla näiden kuntien alueella maatilatalouden bruttotuotosta keskimäärin yli 30 % tuli puun myynneistä. Sitä vastoin pohjoisessa Keski-Suomessa Pihtiputaalla, Kinnulassa ja Kyyjärvellä puunmyyntien osuus bruttotulosta on ollut 5-10 %: Maatilatalouden verotettavasta tulosta puunmyyntitulojen osuus on huomattavasti suurempi.

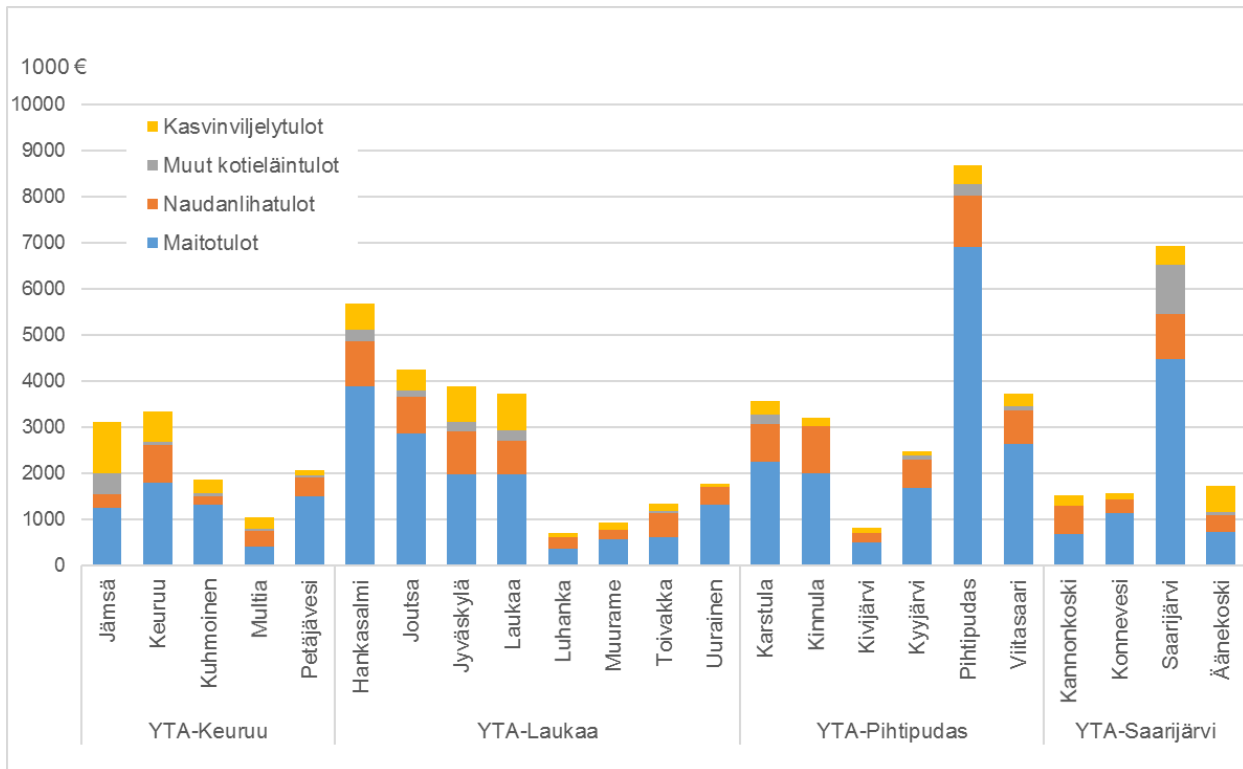

Kuva 20. Maatilojen tulovirrat Keski-Suomessa kunnittain vuonna 2015.
Lähde: Suomen Gallup Elintarviketieto Oy, Maatalouden rahavirtatilasto

Rahavirtatilaston mukaan Keski-Suomen maataloustuotannon myyntituloista vuonna 2015 maidon (43 M€) ja naudanlihan (13,6 M€) osuus oli yhteensä runsaat 83 %, muiden kotieläintuottojen osuuden jäädessä noin 5 %:iin. Kasvinviljelytuottojen (8,1 M€) osuus oli 12 %. Tulo-osuudet ovat säilyneet maakunnan tasolla lähes vakioina viimeisen viiden vuoden aikana.

Selvästi eniten maitotuloja vuonna tuli vuonna 2015 Pihtiputaalla, lähes 7 miljoonaa euroa (Kuva 21). Naudanlihatulojen osalta suurimmat tulot (1,1 M€) tulivat myös Pihtiputaalle. Kinnulassa, Saarijärvellä, Hankasalmella ja Jyväskylässä oltiin myös miljoonan euron tuntumassa. Kasvinviljelytuottojen osalta Jämsä oli ykkönen noin 1,1 miljoonan euron bruttotuotolla.

Kuntakohtaisesti tarkasteltuna maatalouden myyntituottojen jakautumisessa on merkittäviä eroja. Maito on merkittävin myyntitulojen lähde kaikissa kunnissa. Vuonna 2015 suurin suhteellinen merkitys maidolla on ollut Pihtiputaalla (79%), Uraisilla (75 %), Konnevedellä (74 %), Petäjävedellä (73 %), Kuhmoisissa (70 %) ja pienin Jämsässä (40 %), Multialla (40 %) ja Äänekoskella (42 %). Naudanlihan osuus on erityisen merkittävä Kannonkoskella, Kinnulassa ja Multialla, joissa viisivuotisjaksolla 2011-2015 keskimäärin noin kolmannes myyntituotoista on tullut naudanlihasta. Jämsässä ja Äänekoskella vastaavansuuruiset osuudet on saatu kasvinviljelytuotteista.

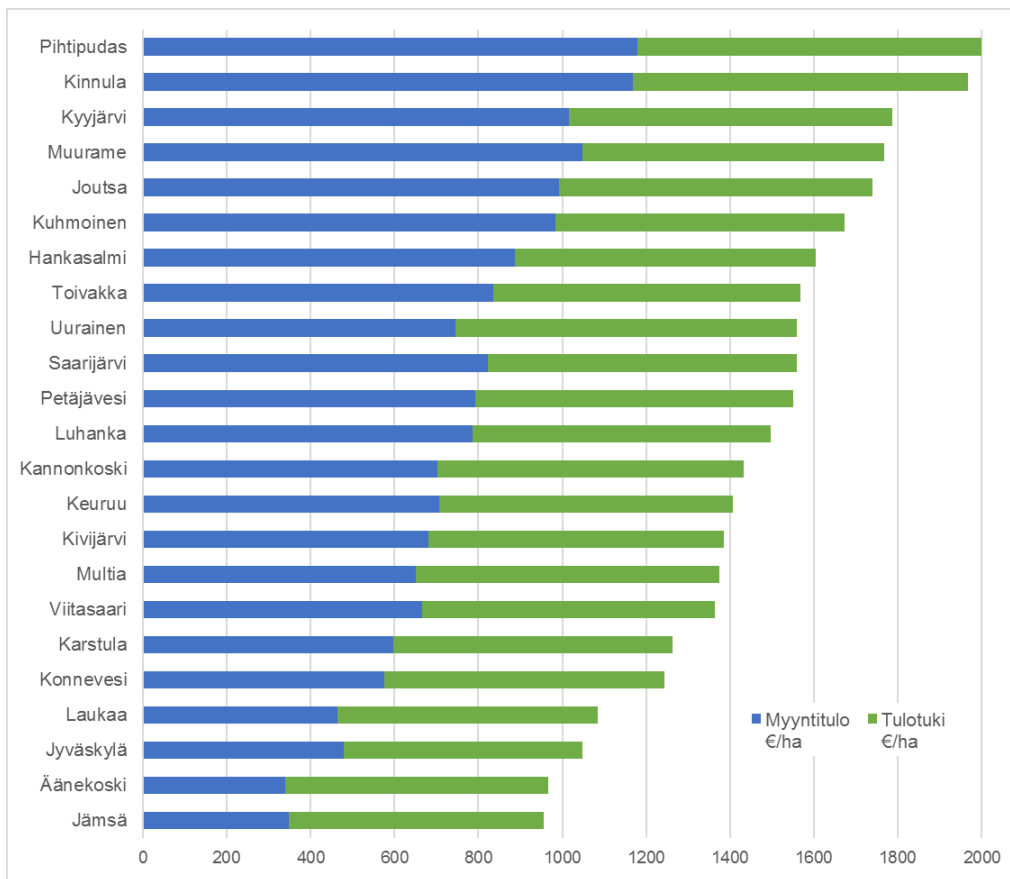

Kuva 21. Maatalouden myyntituotto⁷ tulonlähteittäin vuonna 2015. Lähde: Gallup Elintarviketieto Oy Maatilojen rahavirtatiedot.

Kotieläintuotannon ja erityisesti maidon merkitys maatilojen tulonmuodostuksessa tulee vahvasti esiin, kun tarkastellaan kunnittain maatalouden myyntituottojen suhdetta viljelijöiden käytössä olevaan peltoalaan. Vahvoilla maidon- ja naudanlihatuotantoalueilla hehtaaria kohti laskettu tuotto on ollut selvästi muita korkeampi. Ääripäinä ovat Pihtipudas ja Kinnula, joissa ylettiin vuonna 2015 myyntituotot ja tulotuet yhteen laskien noin 2000 €/ha tasoon ja toisessa päässä Jämsä ja Äänekoski noin 950 €/ha tasolla (Kuva 22). Toisaalta, edelleen on syytä muistaa, että rahavirtatilastossa ei ole mukana esimerkiksi tilojen välinen viljakauppa, eikä kaikki eläintuotannon tuotto.

Kun hehtaarikohtaisia tuottoja verrataan kunnittaisiin tietoihin pellon käytöstä ja tuotantorakenteesta, voi nähdä, että rehuksveista kotieläintuotannon kautta markkinoille jalostetut tuotteet antavat enemmän lisäarvoa tuotannolle ja tehokkuutta peltoresurssin käyttöön kuin pelkkä rehunurmen tai -viljantuotanto, joilla valtaosa Keski-Suomen pelloista on viljeltynä. Etenkin nurmisadolla on ainakin toistaiseksi käytännössä hyvin pienet markkinat, mikäli nurmea ei päästä hyödyntämään oman tai lähellä olevan muun karjatilan ruokinnassa. Marja-, vihannes- ja juurestuotanto tai erikoiskasvien viljely on Keski-Suomessa vähäistä verrattuna koko peltoalaan. Osin se johtuu myös luonnonolosuhteista.

⁷ Rahavirtatilasto ei sisällä kaikkia tuloeriä, ks. selvitys sivulla 21

Kuva 22. Maatalouden bruttotuoto⁸ suhteessa käytettävissä olevaan peltoalaan vuonna 2015.
Lähde: Suomen Gallup Elintarviketieto Oy Maatilojen rahavirtatiedot

Keski-Suomen kunnat ovat jakautuneet lähes edellä esitetyn kaltaiseen järjestykseen, kun lasketaan maatalouden myyntituottojen osuutta maatalouden kokonaistuotosta. Keski-Suomen maakunnan tasolla, kaikki kunnat yhteen laskien viiden vuoden keskiarvona vuosina 2011–2015 myyntituotoista on tullut hivenen tukia suurempi osuus. Markkinatuottojen osuus suhteessa tulotukiin on viime vuosina hieman kasvanut.

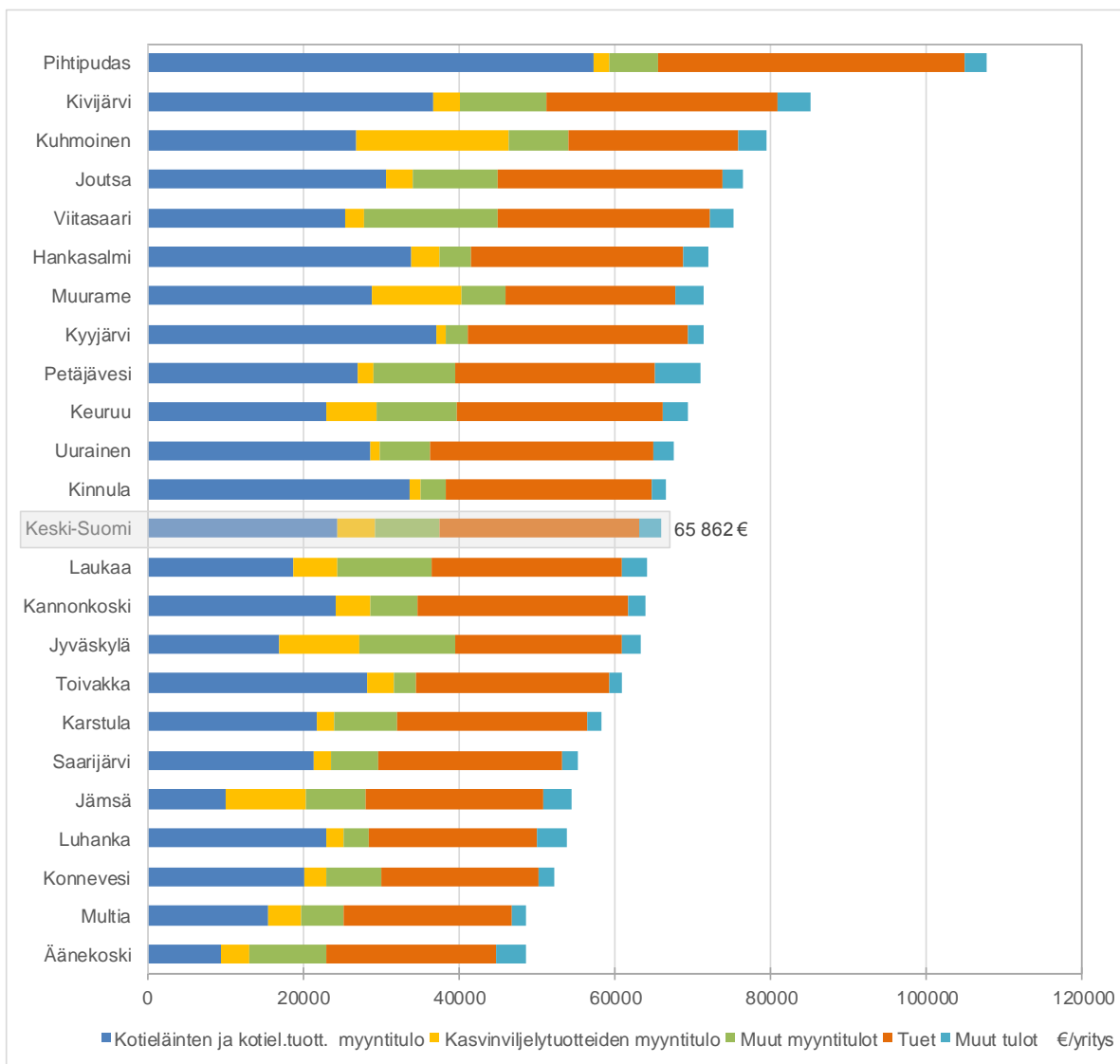
Yli puolet Keski-Suomen kunnista ja myös maakunnan peltoalasta jää tässä rahavirtatilastoon perustuvassa yleistävässä tarkastelussa alueelle, jossa tulotukien osuus on maatalouden myyntituottoja suuremmat. Kuntakohtaiset erot ovat suuria. Äänekoskella ja Jämsässä, joissa kotieläintuotteiden osuus myyntituloista on selvästi maakunnan muita kuntia pienemmät, myyntitulojen osuus on ollut runsas kolmannes. Kinnulassa, Muuramessa, Pihtiputaalla ja Kuhmoisissa myyntitulojen osuus on ollut 60 %:n tuntumassa.

⁸ Rahavirtatilasto ei sisällä kaikkia maatalouden tuloeriä, mikä vaikuttaa tulokseen ja kuntien väliseen vertailuun. Ks. selvitys s. 21

Verotustilastojen kautta maatalouden myyntituottojen merkityksestä saadaan kokonaisempi kuva, kun tulokertymää tarkastellaan maatilojen veroilmoituksissa annettujen tietojen perusteella. Tällöin laskelmassa on mukana periaatteessa kaikki maatalouden veronalaiseksi tuloksi laskettavat tuloerät.

Vuonna 2015 keski-suomalaisen maatilayrityksen maataloudesta tuleva veronalainen tulo oli keskimäärin 65 862 €. Suurin yritysکوhtainen tulo, noin 108 000 € tuli Pihtiputaan mautiloille ja pienin Äänekoskella 48 500 €. (Kuva 23). Vuonna 2015 maatalouden tulot alenivat huomattavasti tuottajahintojen laskun ja tulotukien pienentymisen vuoksi. Keskimäärin maakunnassa tulovirta oli ehtynyt edellisvuodesta 9 % (n. 6600 €/yritys) ja raskaimmin Pihtiputaalla (-17 %, 21 600 €/yritys).

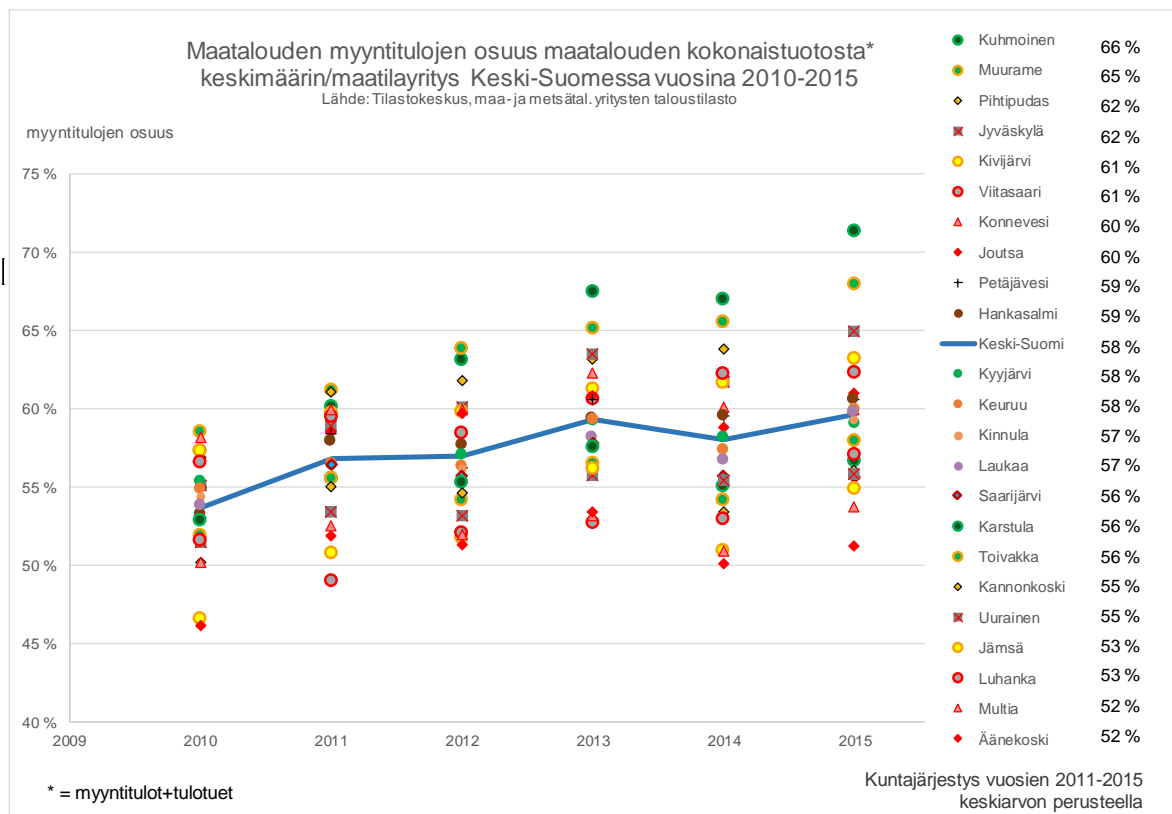
Kotieläintuotannon merkitys maatalouden tulonmuodostuksessa on suurin Pihtiputaalla, Kinnulassa ja Kyyjärvellä, joissa yli keskimäärin yli puolet maatalouden tuotosta tulee kotieläinten tai kotieläintuotteiden myynnistä. Tukien suhteellinen merkitys maatalouden tulonmuodostuksessa on suurin Äänekoskella ja Multialla.

Kuva 23. Maatalouden tulonmuodostus, maatalouden veronalainen tulo (€/maatilayritys) vuonna 2015.

Lähde: Tilastokeskus, Maa- ja metsätalousyritysten taloustilasto.

Verottajan julkistamien maatilayritystä kohden lasketun tilaston mukaan maatalouden myyntitulot ovat vuosina 2011-2015 olleet keski-suomalaisissa maatilayrityksissä keskimäärin 58 % maatalouden veronalaisesta tulosta (Kuva 24). Myyntitulot sisältävät myös muita tuloja kuin varsinaisten maataloustuotteiden myyneistä saatuja tuloja, kuten esimerkiksi konetyöstä saatuja urakointituloja.

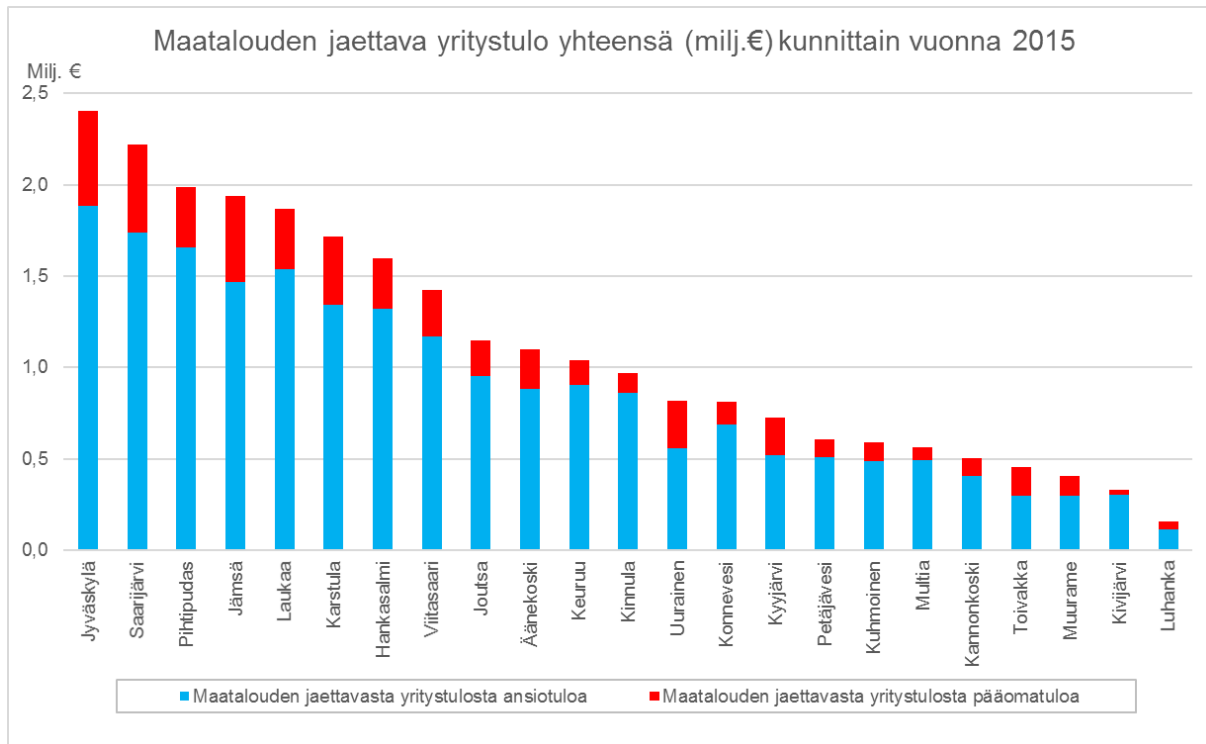
Kuva 24. Maatalouden myyntitulojen osuus maatalouden kokonaistuotosta vuosina 2010-2015.
Lähde: Tilastokeskus, maa- ja metsätaloustaloustilasto.

Verotustietojen perusteella myös maatalouden kustannuksia ja tuloksetekokykyä saadaan avattua jonkin verran, mutta varsinaisia kannattavuuden tunnuslukuja niistä ei saada irti. Verohallinnon julkaisemien tilastotietojen mukaan Keski-Suomessa kertyi vuonna 2015 maatalouden jaettavaa yritystuloa⁹ yhteensä noin 25,4 miljoonaa euroa, joka jäi verotettavaksi verovelvollisten ansio- ja pääomatulona. Jaettavasta yritystulosta 80 % oli ansiotuloa ja 20 % pääomatuloa. Maatalouden ansiotulon saajia maakunnassa oli yhteensä 3597 henkilöä ja pääomatulon saajia 2849 henkilöä. Vuoteen 2014 verrattuna maatalouden jaettava yritystulo oli laskenut 15 %.

Keski-Suomen kunnista maatalouden verotuksessa jaettavaa yritystuloa kertyi vuonna 2015 yhteen laskettuna eniten Jyväskylän alueen maataloilla (2,4 miljoonaa euroa) ja vähiten Luhangassa (noin 155 000 euroa), jossa oli myös lukumääräisesti vähiten maatalouden ansio- ja pääomatulojen saajia

⁹ Lähde: Verohallinnon tilastotietokanta, Maatalousyritystuloja saaneiden tulot, vähennykset ja verot

(Kuva 25). Kunnan yhteenlaskettu maatalouden yritystulo seuraa pääosin kunnan alueella olevien tilojen ja maatalouden tulonsaajien lukumääriä. Luonnollisesti siitä voi päätellä myös jotakin maatalouden tuloverokertymästä kussakin kunnassa. Maatalouden heikentynyt tulovirta vuonna 2015 näkyy myös jaettavan yritystulon summassa, joka aleni Keski-Suomessa 15 % edellisvuodesta.

Kuva 25. Maatalouden verotuksessa jaettava yritystulo Keski-Suomessa kunnittain vuonna 2015.

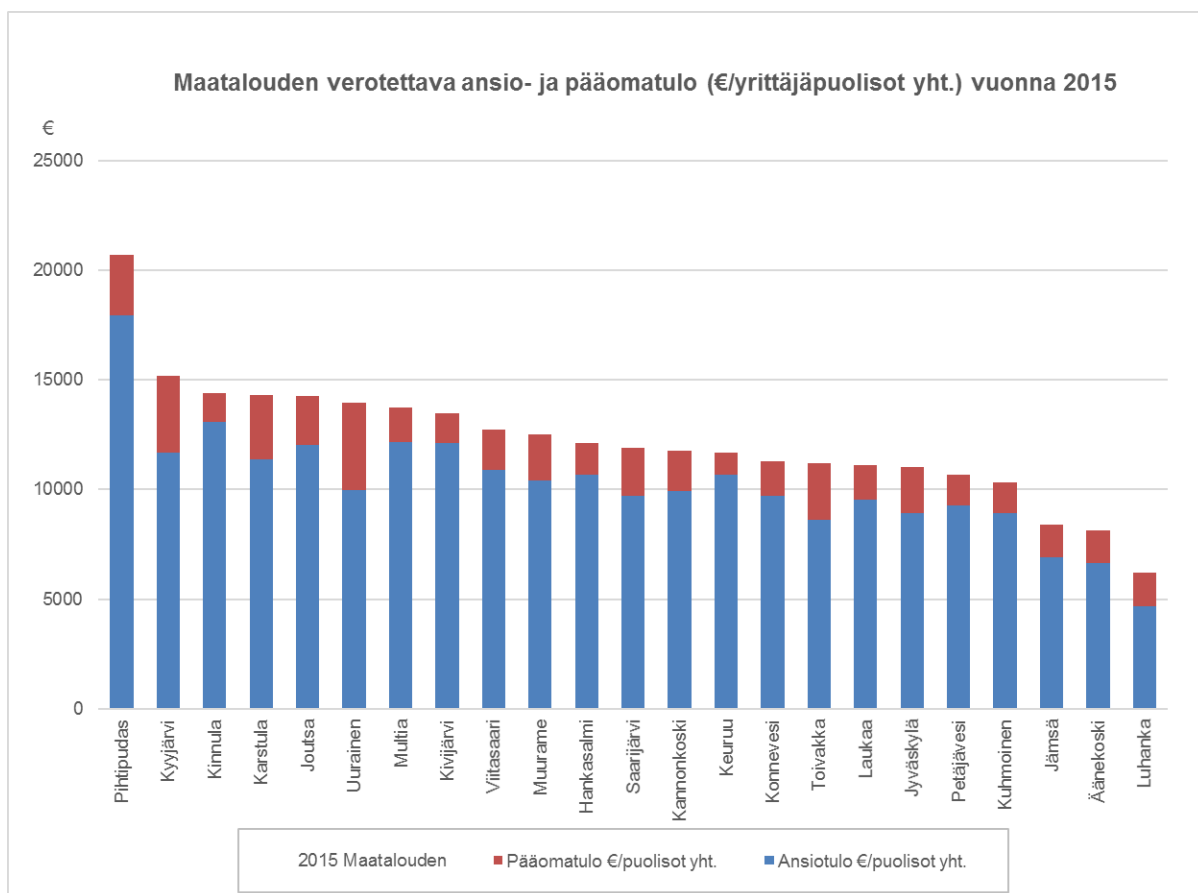
Maa- ja metsätalousyritysten taloustilaston mukaan Keski-Suomen maatilayritysten verotuksessa yrittäjäpuolisoiden yhteenlasketut maatilatalouden tulot olivat vuonna 2015 keskimäärin 20 226 € (24 915 € vuonna 2014). Maatalouden ansiotulona tästä kertyi 10 166 € (12 849 €), pääomatuloa maataloudesta 1 940 € (2 510 €) ja metsätaloudesta 8 120 € (9 556 €).

Maatalouden verotettavat tulot ovat alhaisella tasolla. Korkeimmat maatalouden tulot vuonna 2015 olivat Pihtiputaalla, yrittäjäpuolisot yhteensä laskien keskimäärin 20 706 € ja matalimmat Luhangassa, 6 188 € (Kuva 26). Keski-Suomessa yrittäjäpuolisoiden yhteenlaskettu verotettava tulo maataloudesta laski keskimäärin 21 % vuodesta 2014 vuoteen 2015. Pihtiputaalla, jossa maatalouden tulojen absoluuttinen pudotus oli suurin, se tarkoitti keskimäärin noin 9 200 € alennusta maatalouden verotettavaan tuloon maatilayritystä kohden.

Vuosina 2011-2015 metsätalouden pääomatulot ovat muodostaneet Keski-Suomessa keskimäärin 37 % maatilatalouden verotettavista tuloista, vaikka maatilayritysten sisään tulevasta rahavirrasta puunmyyntitulojen osuus on selvästi pienempi. Keski-suomalaisilla maatilayrittäjillä myös sivuansioilla ja muilla yrittäjätuloilla on suuri merkitys tulonmuodostuksessa. Muun yritystoiminnan harjoittaminen

maatalouden ohella ja työssäkäynti tilan ulkopuolella on Keski-Suomessa yleisempää kuin keskimäärin suomalaisilla maataloilla.

Viime vuosina yrittäjäpuolisoiden yhteenlaskettu maatilatalouden verotettava tulo on ollut Keski-Suomessa keskimäärin hieman alle puolet valtion verotuksessa verotettavasta tulosta. Vuonna 2015 maatilatalouksien keskimääräinen verotettava tulo valtionverotuksessa oli 42 948 €. Tilakohtaista ja kuntakohtaista vaihtelua on luonnollisesti paljon sen mukaan, kuinka päätoimisen elannon maatala tarjoaa.

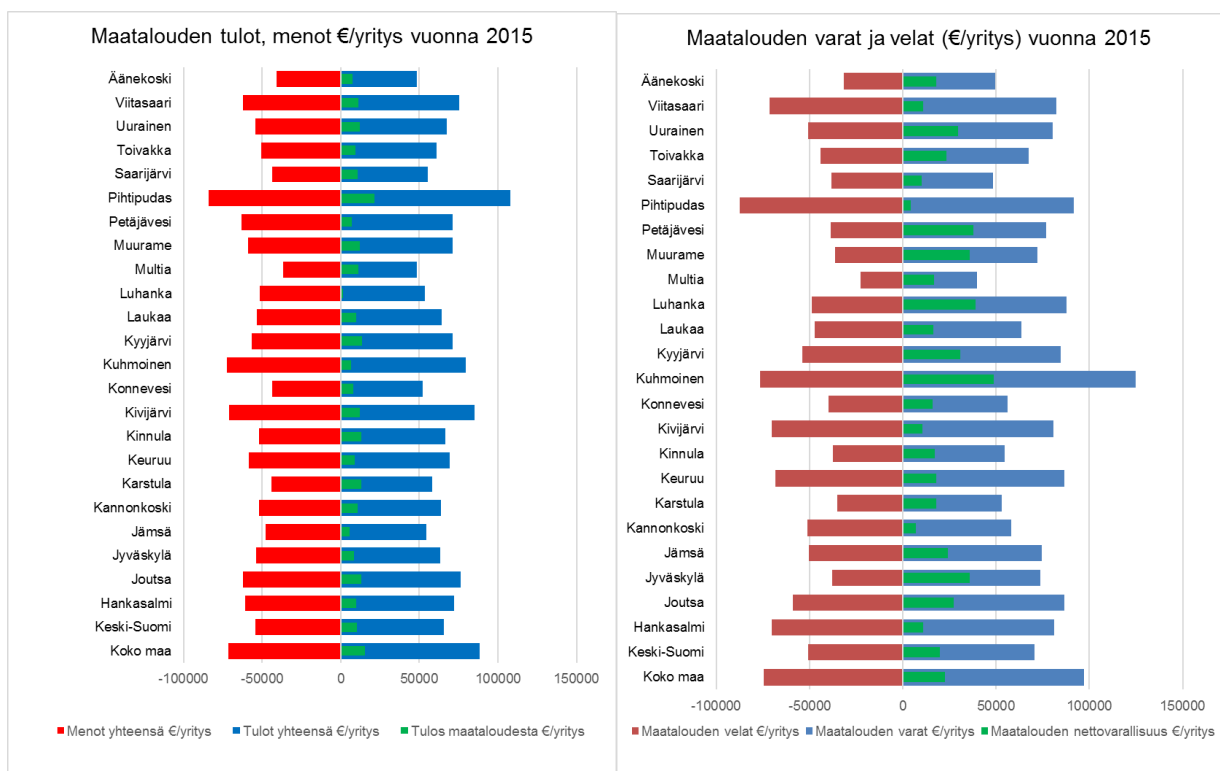
Kuva 26. Maatalouden verotettava ansio- ja pääomatulo (€/yrittäjäpuolisot yht.) Keski-suomessa vuonna 2015.

Keski-Suomen maatalojen kehitysnäkymät 2022 -tutkimuksen mukaan maatilayrittäjien usko kannattavuuden paranemiseen oli hieman noussut edellisvuodesta vuoteen 2017 tultaessa. Tutkimukseen vastanneista keskisuomalaisviljelijöistä hieman yli puolet arvioi tuotannon kannattavuuden olevan lähivuosina välttävä tai sitä heikompi. Myönteisin kuva tilansa kannattavuudesta oli naudanlihatiloilla. Myös lypsykarjatiltoilla kannattavuusnäkymät olivat keskimääräistä positiivisemmat. Heikoimmin kannattavuuden arvioivat kehittyvän ryhmä *muut kasvinviljelytilat*. YTA-alueiden vertailussa myönteisimmin kannattavuuden kehittymistä arvioivat YTA-

Keuruun ja -Pihtiputaan viljelijät, tosin niissäkin vain noin puolet vastaajista arvioi kannattavuuden olevan lähivuosina tyydyttävä tai sitä parempi.

Maatalouden varat, investoinnit ja rahoitus

Tilastokeskuksen julkaiseman maa- ja metsätalouslyritysten taloustilaston mukaan Keski-Suomen maatalous toimii hieman Suomen keskimääräistä tasoa pienemmässä mittakaavassa, kun tarkastellaan maatalouden tulo- ja menorakennetta tai maatalouden varallisuutta. Verottajan tilaston mukaan suurimmat maatalouden tulot ja menot vuonna 2015 olivat Pihtiputaalla. Myös maatalouden tulos 21 414 €/yritys oli siellä maakunnan korkein (Kuva 27).

Kuva 17. Maatalouden tulos, velat ja varat Keski-Suomen kunnissa vuonna 2015. Lähde: Tilastokeskus, Maa- ja metsätalouslyritysten taloustilasto¹⁰.

Keskimäärin Keski-Suomessa yllettiin maataloudessa vuonna 2015 verotuksessa sovellettavan laskentamenettelyn mukaan noin 10 400 €:n yritysکوhtaiseen tulokseen. Tämä tunnusluku ei kuitenkaan kuvaa toiminnan liiketaloudellista kannattavuutta, koska siinä ei oteta huomioon esimerkiksi yrityksen oman pääoman korkovaatimusta tai korvausta yrittäjien omalle työpanokselle.

¹⁰ http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_maa_mmtal

Maatalouden velkaa Keski-Suomen maataloilla oli vuoden 2015 lopussa keskimäärin 50 842 €/yritys, joka on vajaan kolmanneksen vähemmän kuin Suomessa keskimäärin.

Maatilakohtainen nimellisarvoinen velkamäärä kasvoi Keski-Suomessa noin 39 % verrattuna vuoteen 2010. Eniten maatalouden velkaa ja myös maatalouden nettovarallisuutta on keskimäärin Pihtiputaan maatilayrityksillä. Kuntakohtaiseen velkamäärään suhteutettuna eniten tilakohtainen velkamäärä on viime vuosina kasvanut Kyyjällä, kun taas Multialla ja Uraisilla velkataakka on hieman supistunut. Verotuskäytännön mukaisesti laskettua maatalouden varallisuutta vuoden 2015 lopussa keskisuomalaistiloilla oli 70 634 €/yritys ja maatalouden nettovarallisuutta 19 792 €/yritys.

Maatalouden rahoitustukipäätöksistä julkaistujen tietojen mukaan Keski-Suomen ELY-keskus teki vuosina 2013–2016 maatilojen hakemuksiin yhteensä 250 myönteistä tukipäätöstä. Näihin päätöksiin liittyvien hankkeiden kustannusarvio on ollut yhteensä noin 41,5 miljoonaa euroa, joka sisältää sekä maatilojen tuettujen sukupolvenvaihdosten, että maatalouden investointihankkeiden arvioidut kustannukset.

Edellä mainittuina vuosina sukupolvenvaihdosten yhteydessä nuoren viljelijän aloitustukea on myönnetty yhteensä 85 keskisuomalaistilan omistajanvaihdoksen yhteydessä. Investointitukea maatalouden tuotannon kehittämiseksi myönnettiin yhteensä runsaalle 165 investointihankkeelle (Liitetaulukko 4). Kotieläintuotannon lisäksi investointitukea on haettu esimerkiksi pellon perusparannukseen, parina viime vuonna vuosittain noin kymmenelle salaojitushankkeelle.

Keski-Suomen ELY-keskuksen maaseuturahoituksen asiantuntijoiden mukaan vuonna 2017 on ollut nähtävillä lisääntyneitä kiinnostusta maatalainvestointeihin parin hiljaisemmän vuoden jälkeen. Vuoden 2017 alkupuolella Keski-Suomessa on haettu yhtä paljon investointitukia kuin vuonna 2016 yhteensä. Näiden uusimpien hakemusten investointihankkeiden kustannusarvio on yhteensä 5,7 miljoonaa euroa. Lypsy- ja nautakarjatuotannon rakentamiseen liittyviä investointitukihakemuksia oli tullut alkuvuoden aikana 12 kpl, kustannusarvioltaan yhteensä 3,5 miljoonaa euroa.

Maatilojen investointeja ja etenkin sukupolvenvaihdoksia tehdään paljon myös ilman julkisen rahoituksen tukea, mutta niistä hankkeista on vaikea saada kattavaa tilastoaineistoa. Kaikki suuremmat maatilayritysten investointihankkeet esimerkiksi kotieläintuotantoon on hyvin todennäköisesti kuitenkin tehty julkisen maatalorahoituksen tuella. Myönteisten tukipäätösten lukumäärien perusteella vilkkainta kotieläintuotannon investointivauhtia viime vuosina on pidetty Hankasalmella, Jyväskylässä, Kinnulassa ja Pihtiputaalla.

Keski-Suomen maatilojen kehitysnäkymät 2022 -tutkimuksen mukaan yrittäjän korkea ikä ja jatkajan puute ovat keskeisimmät syyt, mikäli tilalla ei aiota enää investoida kotieläintuotantoon. Seuraavaksi yleisin syy on tuotannon heikko kannattavuus. Tuotantoresurssien siirtyminen luopujilta kotieläintuotannon yrittäjiltä tuotantoa vielä jatkaville näyttäisi kehitysnäkymät kyselyn perusteella olevan melko vähäistä. Rakennusten osalta vain 5 % vastaajista arvioi myyvänsä tai vuokraavansa esimerkiksi tilan rehuvaraston toiselle yrittäjälle oman maataloustuotannon loppuessa. Lantaloista noin 10 % voisi periaatteessa saada jatkokäyttöä, jos löytyy sopiva ostaja tai vuokraaja. Moni luopuva kotieläintilallinen ilmoitti jatkavansa itse nurmiviljelyä ja metsätaloutta.

Kehitysnäkymät-kyselyyn annettujen vastausten perusteella Keski-Suomeen on kuitenkin suunnitteilla etenkin eläinten hyvinvointiin mutta myös tuotannon laajentamiseen liittyviä investointeja. Lähivuosille,

noin viiden vuoden aikajänteellä olisi tulossa 75 navetan uusinvestoinnit tai laajennukset. Näiden suunnitelmien toteutuessa investoiville tiloille tulisi noin 2175 uutta lehmäpaikkaa.

Uusinvestointeja on Keski-Suomeen suunnitteilla samaan tahtiin kuin koko maassa. Mittakaavaltaan keski-suomalaisten maatilayrittäjien investoinnit tulevat olemaan hieman pienempiä kuin Suomessa keskimäärin. Investoivien tilojen lehmäpaikat lisääntyisivät Keski-Suomessa keskimäärin 77 paikkaan, kun koko Suomessa tavoitellaan 100 paikkaa.

Naudanlihantuotannossa kasvatuspaikkoja poistuu luopumisen myötä, mutta jatkavien tilojen laajennussuunnitelmat voivat toteutuessaan pääosin korvata vähennyksen. Kehitysnäkymät - tutkimuksen perusteella laajennussuunnitelmia on kolmella neljästä ostovasikan kasvatukseen erikoistuneista tiloista ja puolella jatkavista emolehmätiloista. Naudanlihantuotannon jatkamis- ja investointihalukkuus on samalla tasolla kuin yleensä koko maassa.

Yhteenveto ja johtopäätökset

Maatalouden rakennemuutos ja työn tuottavuuden kehitys on ollut Suomessa nopeaa parina viime vuosikymmenenä, niin myös Keski-Suomessa. Suomen EU-jäsenyyden aikana Keski-Suomen maatilojen lukumäärä on puolittunut. Kotieläintuotantotilojen lukumäärä on enää runsas neljännes parin vuosikymmenen takaisesta.

Tilojen keskikoko niin peltoalalla kuin eläinmäärälläkin mitattuna on kasvanut voimakkaasti. Sama kehitys näkyy jatkuvan. Vuoteen 2022 ulottuvan ennusteen mukaan vuosittain 100-120 keskisuomalaista maatilaa lopettaa toimintansa, jolloin maakunnassa arvioidaan olevan 2190 maatilaa, keskipeltoalan ollessa noin 44 ha/tila. Maitotiloja Keski-Suomessa arvioidaan siinä vaiheessa olevan 210 kpl, eli noin puolet nykyisestä määrästä. Sikatilat voitaneen silloin laskea jo kahden käden sormin.

Viljatilojen ja tuotannoltaan vaikeammin määriteltävissä olevien muiden tilojen osuuden ennakoidaan edelleen kasvavan. Tuotantoa jatkavien kotieläintilojen yksikkökoko kasvaa ja tuotanto tehostuu. Se ei kuitenkaan näytä ainakaan maidon osalta riittävän korvaamaan tuotannosta poistuvaa määrää, naudanlihantuotannossa hiukan paremmin. Toki naudanlihantuotannollekin maitorotuisten vasikoiden saatavuus jatkossa voi osoittautua haasteelliseksi.

Kotieläintuotannossa Keski-Suomi on jäämässä jälkeen monen muun maakunnan tahdista, ellei kehityksen suunta käänny. Maatalouden kehittymisellä on maakunnassa laajat heijastusvaikutukset, onhan täällä mm. merkittävää eläintuotantoon, toki myös kasvinviljelyyn perustuvaa elintarviketeollisuutta.

Monissa kunnissa kotieläintuotannon väheneminen on kuitenkin ollut tosiasia varsinkin maakunnan suurimpien kaupunkien seuduilla. Selvimmin tämä näkyy Jämsän ja Äänekosken alueilla. Sivutoiminen tilanpito on lisääntynyt, mikä näkyy myös pellonkäytön tehokkuudessa ja maatalouden taloudellisissa tunnusluvuissa. Jyväskylä maakunnan suurimpana kaupunkina on maatalouden suhteen moniulotteisempi. Nykyisen Jyväskylän alueella ja naapurikunnissa on paljon sivutoimista kasvintuotantoa ja laajaperäistä pellonkäyttöä, mutta myös kehittyvää ja markkinaorientoitunutta kasvinviljely- kuin kotieläintuotantoa.

Pohjoinen Keski-Suomi on leimallisesti nurmiviljelyn ja maito- ja nautakarjatalouden aluetta, jossa maatilataloudella on suuri aluetaloudellinen merkitys. Maatalouden kehityksessä on kuitenkin sielläkin melkoisia kuntakohtaisia eroja. Esimerkiksi maidontuotannossa Pihtiputaalla ja Kinnulassa tuotantomäärät ovat viime vuosina kasvaneet, muutamissa muissa kunnissa on tultu selvästi alaspäin. Myös maakunnan itä- ja länsireunoilla Hankasalmen ja Keuruun suunnalla ja osin kaakkoisessa Keski-Suomessa Joutsassa maidontuotannossa on tehty merkittäviä panostuksia. Naudanlihantuotannossa kasvuhakuista kehitystä on nähtävillä ainakin Hankasalmella, Jyväskylässä, Kinnulassa, Kyyjärvellä, Muuramessa ja Toivakassa.

Luonnonolot ja Keski-Suomen sijainti eivät ole muuttuneet. Edelleen alueen maatilat sijaitsevat nurmi- ja rehuviljavaltaisella karjatalousalueella, mikä luo perustan peltomaan käytölle. Maakunnan peltokasvien tuotanto on vakiintunutta, peltoalasta jo pitkään noin puolet nurmenviljelyssä ja kolmannes rehuviljällä. Nurmialasta osa on aktiivisessa rehuntuotannossa, jossa sadolle on eläintuotannossa selkeä tarve, osa laajaperäisemmässä ympäristö- ja pysyvien nurmien statuksella.

Maatalous- ja ympäristöpolitiikka on ohjannut vahvasti pellonkäyttöä. Nurmenviljelyala on maakunnassa pysynyt ja hieman jopa lisääntynyt, vaikka nurmea ravinnokseen käyttävien tuotantoeläinten ja kotieläintilojen määrä on vähentynyt. Keski-Suomen maatilojen kehitysnäkymät 2022 -tutkimuksen mukaan nurmialan osuus säilyy samanlaisena lähivuosina, sillä moni kotieläintuotannosta luopuva tila jatkaa nurmenviljelyssä vielä eläinten lähdettyä hakien siitä toimeentuloa yhdessä metsätalouden kanssa. Nähtäväksi jää löytyy ylimääräiselle nurmialalle jossakin vaiheessa käyttöä vaikkapa biokaasutuotannossa.

Maatalouden rahavirta- ja verotustiedoista saatavat luvut osoittavat, että Keski-Suomessa niissä kunnissa, joissa kotieläintuotannon osuus maatalouden tuotosta on suuri, myös peltohehtaaria kohti tuleva tuotto ja yritysکوhtainen rahavirta on suurempi kuin vähemmän eläinvaltaisissa kunnissa. Peltoresurssi saadaan siis kotieläintuotannon kautta hyödynnettyä tehokkaammin ja tuotannon kerrannaisvaikutukset ovat suuremmat. Peltoa näyttää kuitenkin vapautuvan kotieläintalouden tarpeista yhä enemmän muuhun käyttöön.

Luonnonolosuhteet asettavat omat rajoitteensa. Nekin huomioon ottaen peltojen kasvilajivalikoimaan on Keski-Suomessa kuitenkin haettu varsin varovaisesti uusia tuottavampia vaihtoehtoja, mikäli peltoalaa ei yksittäisellä tilalla enää tarvita eläinten rehuntuotantoon. Toisaalta monen kotieläintuotantoa laajentavan investointiaikeet saattavat pysähtyä lisäpellon saatavuuteen tai vaihtoehtoisesti lisäpeltoalaa joudutaan hankkimaan etäältä, mikä lisää kustannuksia ja ajankäyttöä. Avoimesti pitää aina kyetä tarkastelemaan myös sitä vaihtoehtoa, olisiko maanomistajan järkevintä ohjata pelto aktiiviseen ruoantuotantoon eläinten rehuntuotannon kautta.

Viljanviljelyn kannattavuus on ollut heikkoa matalan tuottajahinnan vuoksi. Heikollakin hinnalla rehuviljan viljelijöitä on riittänyt. Varsinkin sivutoimisille viljelijöille se on ollut mahdollista päätoimeentulon tullessa muista tulonlähteistä, mutta taloudellisesti se on antanut huonon tuloksen. Viljailoilla, kuten hyvin tyypillisesti keskisuomalaisilla maatiloilla muutenkin myös muulla yritystoiminnalla on suuri merkitys maatilayrittäjän tulonmuodostuksessa.

Keski-Suomen leipävilja-ala on vain noin kolme prosenttia maakunnan peltoalasta. Keski-Suomen maatilojen kehitysnäkymät 2022 -tutkimuksen mukaan kiinnostus vehnän, rukiin ja myös öljykasvien viljelyä kohtaan näyttäisi olevan lisääntymässä. Elintarvikekauran buumi ei ainakaan vielä suuremmin näy Keski-Suomen pellonkäytössä. Muutamia keskisuomalaisviljelijöitä on tosin ollut mukana myös kauran vientikaupan kehittämisessä.

Keski-Suomen luomuviljely pinta-ala on lievässä kasvussa, markkinoille luomutuotteita odotellaan lisää. Yleisesti marja-, juures- ja vihannestuotanto tai muu erikoiskasvituotanto on Keski-Suomessa toistaiseksi vähäistä. Poikkeuksiakin löytyy kuten kuminan merkittävät viljelyalat muutamissa kunnissa tai Keuruun seudun herukka- ja kaalintuotanto ja jatkojalostaminen tai perunantuotanto muutamien kuntien alueella. Keuruun seudulla yhtenä mahdollisuutena on noussut esiin myös tattari, sillä lähellä naapurimaakunnan puolella on jatkojalostusta ja -markkinointia, jonka kautta tattarille on kysyntää. Rohkeutta ja yrittäjähenkisyyttä uusien kasvilajien viljelyyn otto ja markkinointi luonnollisesti vaativat - ja tietenkin ylipäänsä kannattavan tuotantotoiminnan edellytyksiä.

Maatilayrityksen toimintaedellytykset määräytyvät osittain kaukana yksittäisestä viljelijästä maailmanmarkkinoilla tai EU:n maatalouspolitiikan päätöksissä. Monia mahdollisuuksia voidaan rakentaa ja esteitä madaltaa kuitenkin myös paikallisin ja alueellisin toimin. Yrittäjällä itsellään on

oltava monenlaista osaamista, riskinotto- ja kehityskykyä, halua kasvaa ja kehittyä yrittäjätaloudella. Ympäröivä yhteisö ja erilaiset sidosryhmäverkostot voivat näitä ominaisuuksia tukea tai rajoittaa.

Kunnan päätöksillä voidaan vaikuttaa mm. maatilayrityksen rakennus- ja ympäristöluopien käsittelynopeuteen ja ehtoihin. Julkisissa hankinnoissa voidaan ottaa paikallisten tuotteiden mahdollisuudet ja kehittämistarpeet huomioon. Elinkeinoja ja yrityksiä voidaan kannustaa investoimaan ja kasvamaan myös aktiivisin kehittämistoimin ja yleisen myönteisen ilmapiirin luomisella.

Saarijärven-Viitasaaren seutukunnalla kuntaomisteiset kehittämissyhtiöt ovat luoneet maatilayrittäjille räätälöityjä palveluja ja pyrkineet yrityskohtaisesti selvittämään maatilojen jatkamisaikomuksia ja kehittämissajatuksia ja olleet mukana kehittämässä viljelijöiden yhteistyöverkostoja. Maataloushallinnon Keuruun yhteistoiminta-alue on varannut merkittävästi henkilöresurssia maatilayrittämisen kehittämistoimiin. Pihtiputaalla maatalouden ja maidontuotannon suhteellinen merkitys on koko kunnalle niin suuri, että se on luontevaa pitää läheisesti mukana päätöksenteossa ja elinkeinopolitikassa. Hyviä esimerkkejä on varmasti muitakin.

Keski-Suomen kuntien alueella on tietty määrä peltoa, joka on siellä lähtökohtaisesti pysyvä resurssi. Vielä on myös yrittäjiä, jotka osaavat peltoa viljellä ja mahdollisesti jalostaa pellon tuotosta ihmisravinnoksi joko suoraan tai kotieläintuotannon kautta. Vallitsevien trendien perusteella tätä resurssia tarvitaan tulevaisuudessa. Toisaalta kansantalouden, myös paikallistalouden näkökulmasta on järkevää, että resurssit ovat taloudellisesti mahdollisimman tehokkaassa ja kestävässä käytössä kestävyden kaikki kriteerit huomioon ottaen.

Lähteet

Maatilarakenne

- Luonnonvarakeskus Luke
- Suomen Gallup Elintarviketieto Oy
- Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela

Maatalouden taloudelliset tunnusluvut

- Rahavirtatilastot. Suomen Gallup Elintarviketieto Oy
- Veroviranomaisen tilastot. www.vero.fi
- Tilastokeskus. www.stat.fi

Maatalouden rakennetuki. Keski-Suomen ELY-keskus

Keski-Suomen luomutuotanto.

- Elintarviketurvallisuusvirasto Evira
- LuomuKS-koulutushanke. Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2017.

Maatilojen kehitysnäkymät Keski-Suomessa 2022

- Pirttijärvi, Kallinen & Heikkilä 2017. Suomen Gallup Elintarviketieto Oy
(*Julkaistaan tämän raportin erillisenä liitteenä*)

YTA-alueiden maaseutupäälliköiden haastattelut

- YTA-Keuruu/Laskujärvi 8.2.2017
- YTA-Saarijärvi/Rimmi 10.2.2017
- YTA-Pihtipudas/Herranen 13.2.2017
- YTA-Laukaa/Halttunen 15.2.2017

Liitteet

Liitetaulukko 1. Maatilojen lukumäärä¹¹ Keski-Suomessa vuonna 2016

Lähde: Suomen Gallup Elintarviketieto Oy

	Lypsy- karjatilat	Muut nautatilat	Sika- tilat	Muut kotieläintilat	Viljatilat	Erikois- kasvitilat	Muut	Yht.
YTA-Keuruu								
Jämsä	19	16	0	20	121	3	71	250
Keuruu	19	16	0	8	51	2	37	133
Kuhmoinen	9	2	1	4	32	3	16	67
Multia	9	8	0	2	5	1	36	61
Petäjävesi	14	11	0	9	6	0	46	86
YTA-Laukaa								
Hankasalmi	39	22	5	11	61	1	47	186
Joutsa	23	17	2	6	25	3	32	108
Jyväskylä	24	20	1	20	67	4	71	207
Laukaa	28	28	4	17	87	0	66	230
Luhanka	6	4	0	5	6	0	11	32
Muurame	6	4	0	4	5	0	13	32
Toivakka	6	2	0	2	19	1	18	48
Urainen	15	11	0	4	2	1	40	73
YTA-Pihtipudas								
Karstula	20	20	3	6	58	1	68	176
Kinnula	31	12	0	5	15	0	26	89
Kivijärvi	8	6	1	1	6	0	14	36
Kyyjärvi	13	6	0	1	11	0	43	74
Pihtipudas	51	12	2	9	36	0	45	155
Viitasaari	27	12	1	5	63	0	59	167
YTA-Saarijärvi								
Kannonkoski	8	9	1	1	27	0	13	59
Konnevesi	16	13	0	6	30	2	44	111
Saarijärvi	51	25	2	16	84	5	92	275
Äänekoski	12	12	0	16	80	3	67	190
Keski-Suomi yhteensä	454	288	23	178	897	30	975	2845

¹¹ Tilojen ilmoittama päätuotantosuunta keväällä 2016.

Liitetaulukko 2. Peltoalan käyttö kunnittain (ha) vuonna 2016
Lähde: Suomen Gallup Elintarviketieto Oy

	Leipäviljat ¹²	Rehuviljat	Nurmi	HVP ¹³ ja kesanto	Muut	Yhteensä	Nurmi-% pinta-alasta
YTA-Keuruu							
Jämsä	433	3771	2830	1324	652	9010	31 %
Keuruu	112	1407	2419	541	198	4677	52 %
Kuhmoinen	27	742	779	324	83	1954	40 %
Multia	6	198	1191	99	113	1607	74 %
Petäjävesi	3	503	1704	217	61	2488	68 %
YTA-Laukaa							
Hankasalmi	199	2187	2987	762	280	6415	47 %
Joutsa	161	1424	2114	373	238	4311	49 %
Jyväskylä	478	2571	2997	820	699	7565	40 %
Laukaa	260	2639	3696	977	383	7956	46 %
Luhanka	20	288	504	96	18	925	54 %
Muurame	16	216	555	73	25	885	63 %
Toivakka	43	612	700	196	34	1585	44 %
Urainen	45	353	1865	91	46	2400	78 %
YTA-Pihtipudas							
Karstula	26	1272	3438	819	227	5782	59 %
Kinnula	20	1054	1481	182	22	2758	54 %
Kivijärvi	22	388	587	199	19	1216	48 %
Kyyjärvi	0	706	1404	302	42	2455	57 %
Pihtipudas	54	2575	3745	644	345	7363	51 %
Viitasaari	50	1975	2599	883	281	5788	45 %
YTA-Saarijärvi							
Kannonkoski	50	820	965	267	53	2155	45 %
Konnevesi	69	612	1481	451	117	2729	54 %
Saarijärvi	141	2079	4842	1119	295	8476	57 %
Äänekoski	180	1490	2328	955	187	5140	45 %
Keski-Suomi yhteensä	2415	29882	47209	11716	4416	95638	49 %

¹² Ruis, vehnä

¹³ HVP= Hoidettu viljelemätön pelto

Liitetaulukko 3. Maidontuotanto Keski-Suomen kunnissa vuonna 2016. Lähde. LUKE, tilastotietokanta

	Maitoiloja kpl	Tuotanto milj.l		Lypsylehmät kpl	Lehmiä kpl/tila	Maitoa ltr/lehmä
YTA-Keuruu						
Jämsä	15	3,2	214210	421	28	7632
Keuruu	16	4,5	280597	568	36	7904
Kuhmoinen	8	3,9	483240	494	62	7826
Multia	8	1,0	126150	140	18	7209
Petäjävesi	14	3,9	280603	514	37	7643
YTA-Laukaa						
Hankasalmi	36	10,0	278295	1177	33	8512
Joutsa	23	7,1	308016	956	42	7410
Jyväskylä	23	5,0	217625	601	26	8328
Laukaa	27	4,7	173020	627	23	7451
Luhanka	5	1,0	193675	127	25	7625
Muurame	6	1,4	227881	161	27	8492
Toivakka	7	1,5	209421	174	25	8425
Urainen	15	3,7	244288	462	31	7931
YTA-Pihtipudas						
Karstula	21	5,6	265477	671	32	8309
Kinnula	33	5,3	161747	700	21	7625
Kivijärvi	7	1,2	168657	137	20	8618
Kyyjärvi	12	3,9	325564	429	36	9107
Pihtipudas	55	17,3	314703	2179	40	7943
Viitasaari	25	6,7	267465	767	31	8718
YTA-Saarijärvi						
Kannonkoski	8	1,7	217312	227	28	7659
Konnevesi	15	2,9	192207	360	24	8009
Saarijärvi	50	11,0	220179	1414	28	7786
Äänekoski	9	1,9	208704	236	26	7959
Keski-Suomi	438	108,3	247160	13542	31	7994

Liitetaulukko 4. Maatalouden myyntitulo ja tulotuet keskimäärin kunnittain €/tila ja €/ha vuonna 2015.

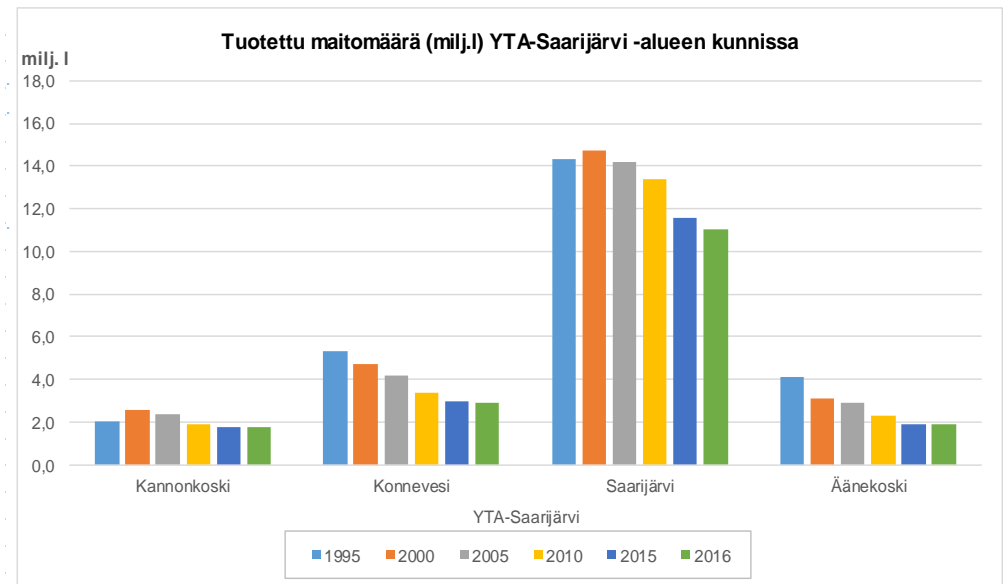
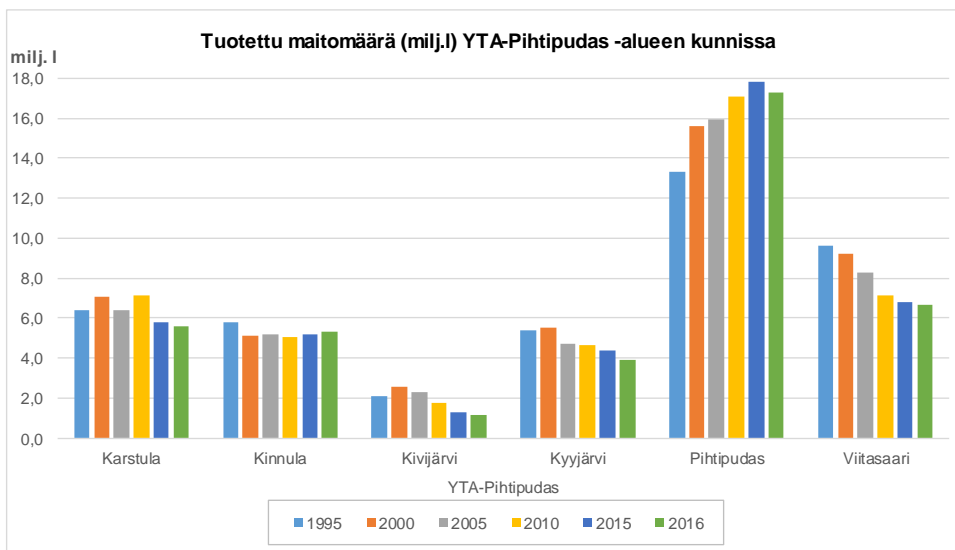
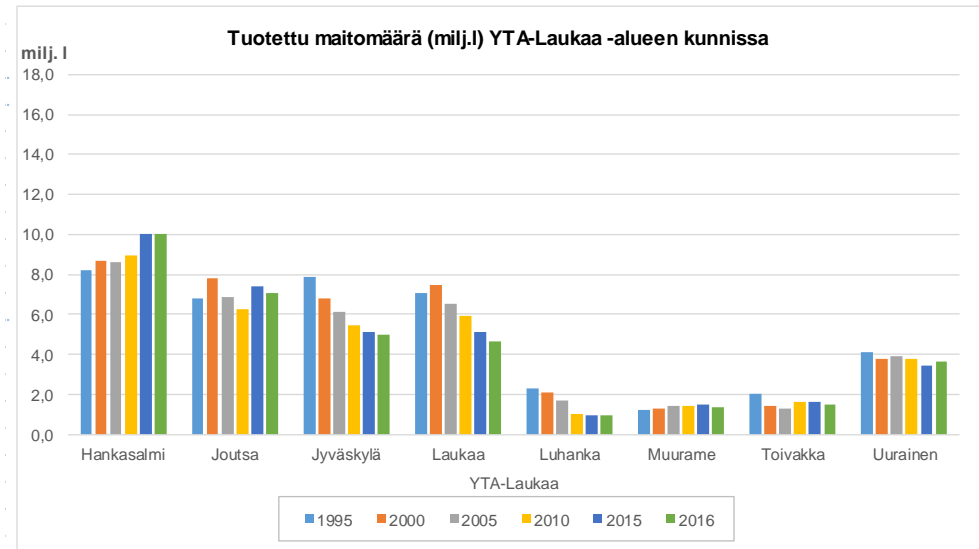
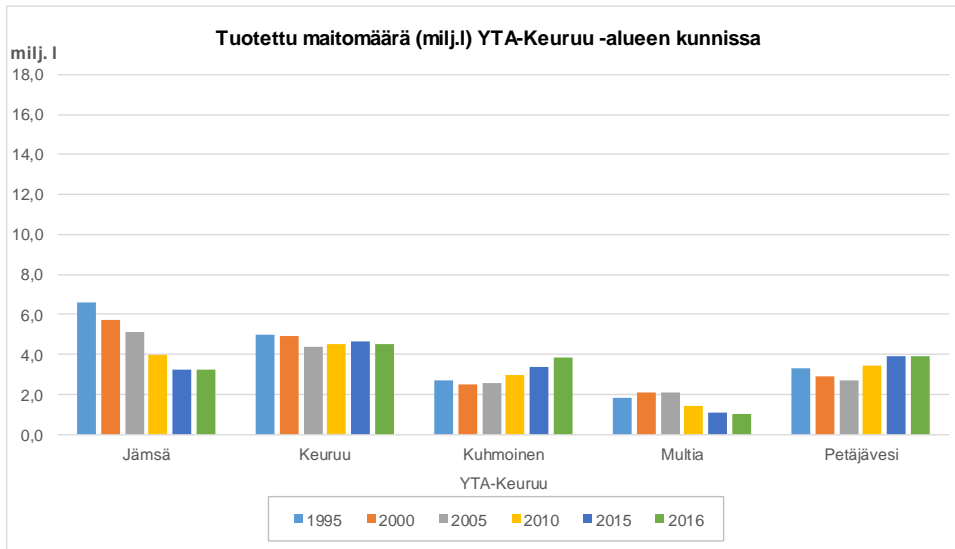
Lähde: Suomen Gallup Elintarviketieto Oy, maatilojen rahavirtatilasto

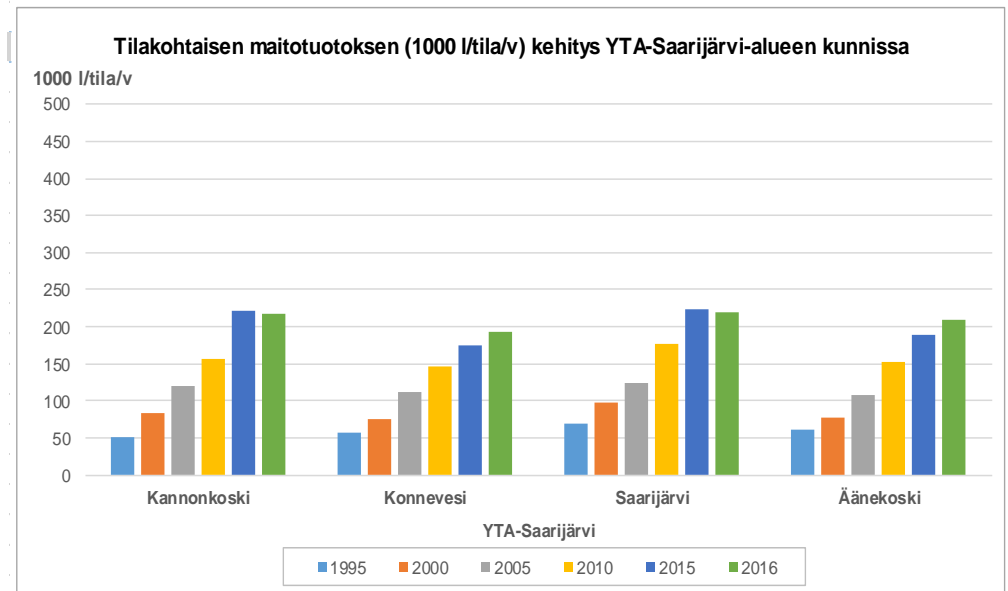
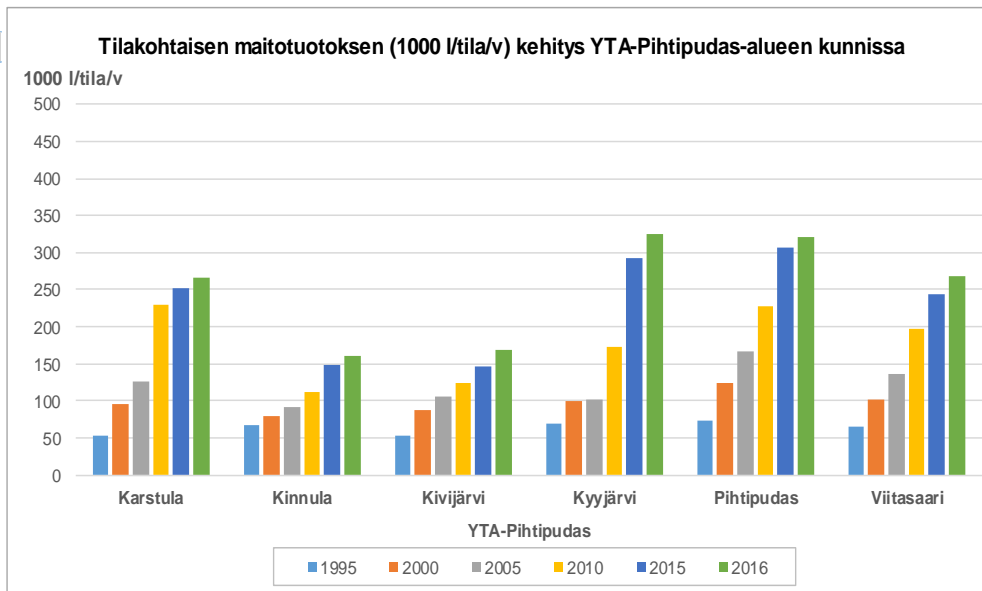
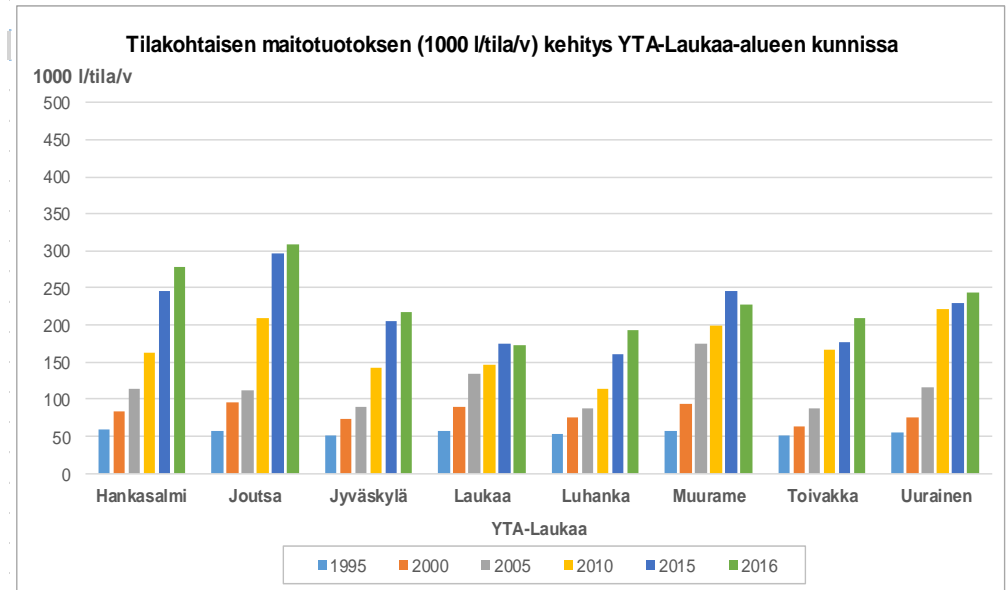
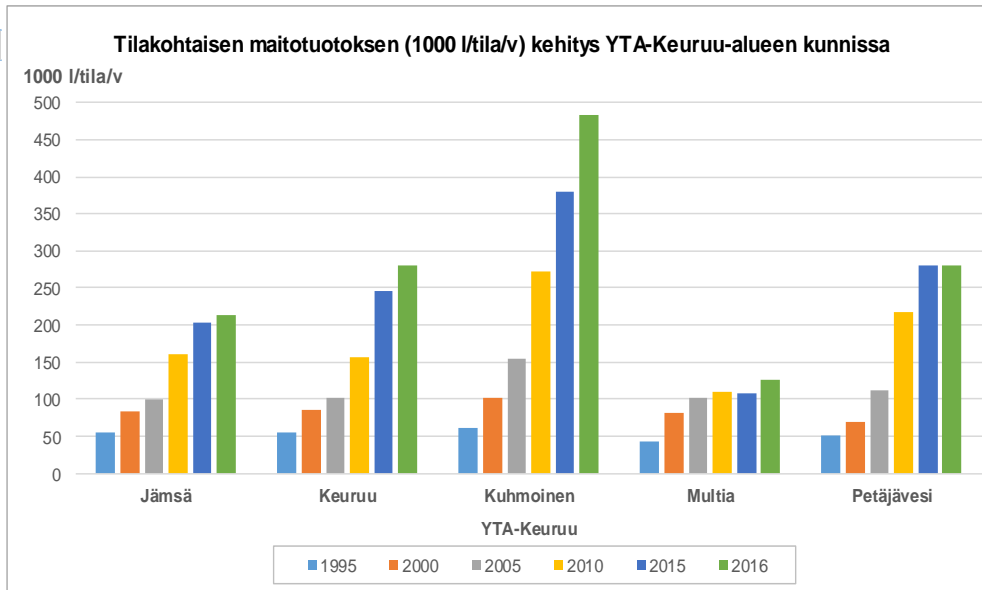
	Myyntitulo ¹⁴ €/tila	Tulotuki €/tila	Yhteensä €/tila	Myyntitulo €/ha	Tulotuki €/ha	Yhteensä €/ha
YTA-Keuruu						
Jämsä	12308	21541	33849	348	609	957
Keuruu	24946	24741	49687	707	701	1407
Kuhmoinen	26854	18815	45669	983	689	1672
Multia	16975	18876	35850	651	724	1375
Petäjävesi	23164	22101	45266	793	757	1550
YTA-Laukaa						
Hankasalmi	30375	24508	54883	888	716	1604
Joutsa	39126	29516	68642	991	748	1739
Jyväskylä	18338	21673	40011	480	567	1048
Laukaa	15931	21366	37297	463	621	1084
Luhanka	21466	19425	40891	786	711	1497
Muurame	27337	18741	46078	1048	719	1767
Toivakka	25980	22812	48791	835	733	1567
Urainen	23053	25208	48262	745	815	1560
YTA-Pihtipudas						
Karstula	19533	21717	41250	598	665	1262
Kinnula	35255	24076	59331	1168	798	1966
Kivijärvi	22100	22823	44924	681	704	1385
Kyyjärvi	32206	24405	56610	1017	770	1787
Pihtipudas	52948	36766	89715	1180	819	1999
Viitasaari	22359	23443	45802	665	698	1363
YTA-Saarijärvi						
Kannonkoski	25398	26317	51715	703	729	1432
Konnevesi	14102	16394	30496	575	668	1243
Saarijärvi	24849	22263	47112	822	736	1558
Äänekoski	9055	16803	25859	339	628	967

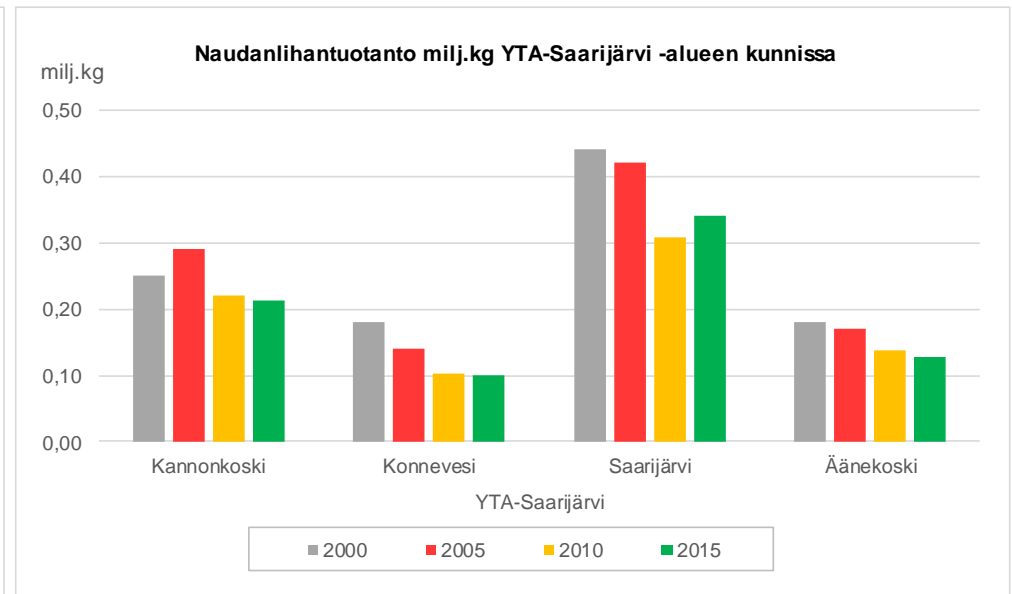
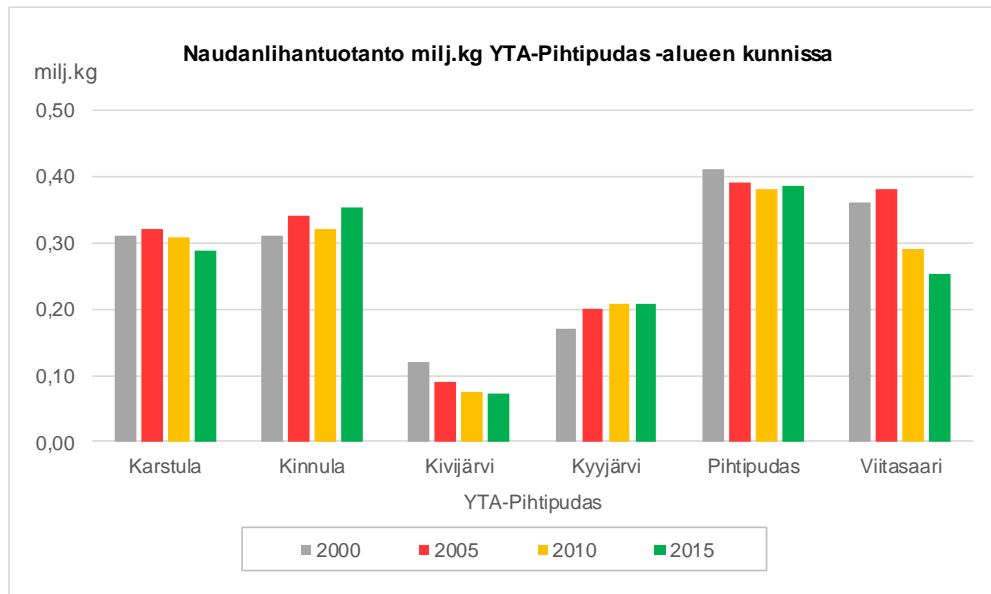
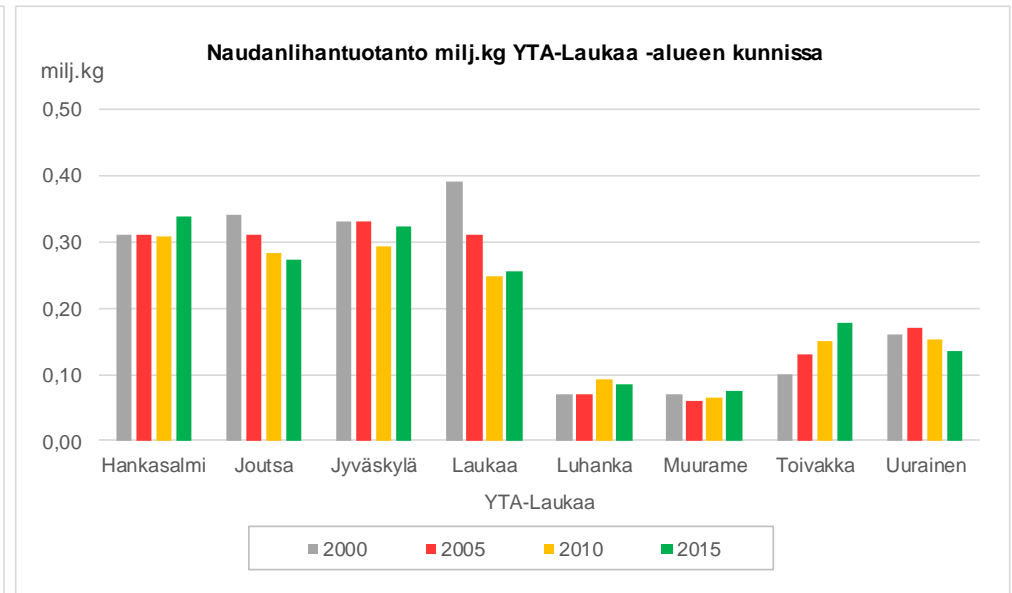
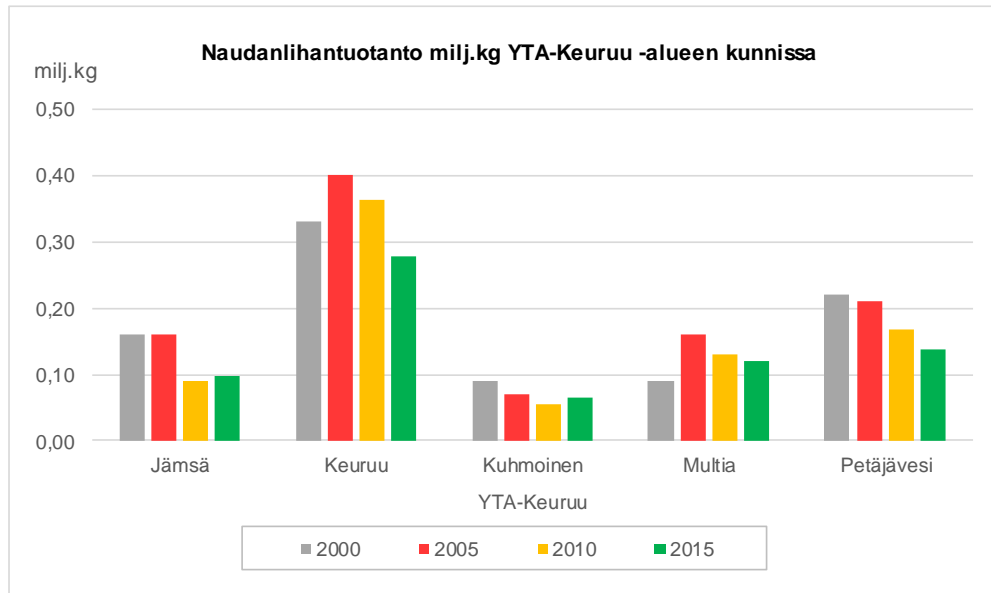
¹⁴ Rahavirtatilasto ei sisällä kaikkia maatalouden myyntituloeria, mikä vaikeuttaa kuntien välistä vertailua. Ks. selvitys s. 21.

Liitetaulukko 5. Maatalouden rahoitustukipäätökset 2013-2016. Lähde: Keski-Suomen ELY-keskus

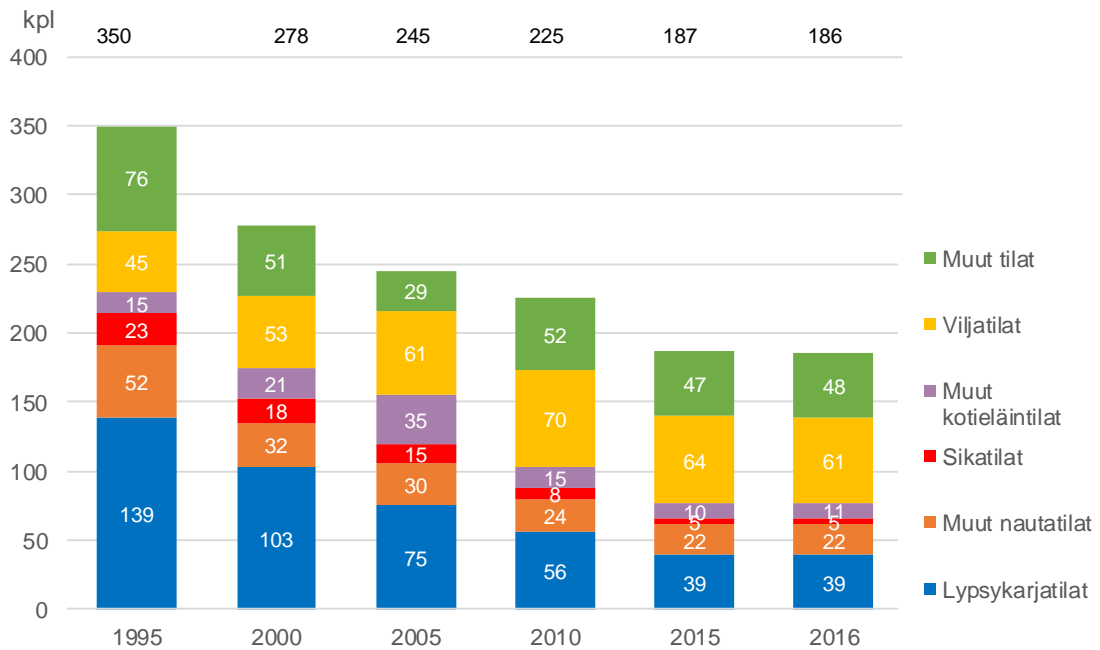
	Päätökset yhteensä kpl				Kustannusarviot 1 000 €				spv-aloitustuki kpl Päätökset kpl				Investointitukipäätökset, kpl							
	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016	Kotiel.rakenn.				Muut			
HANKASALMI	5	8			1 309	2 944			3	5			2	3			0	0		
JOUTSA	5	3			583	291			0	1			3	0			2	2		
JYVÄSKYLÄ	6	10			1 348	1 940			1	5			3	1			2	4		
JÄMSÄ	4	8			756	1 454			2	3			1	0			1	5		
KANNONKOSKI	0	1			0	23			0	0			0	0			0	1		
KARSTULA	3	2			479	110			2	1			1	1			0	0		
KEURJU	4	1			663	215			3	1			1	0			0	0		
KINNULA	3	7			333	1 333			0	5			2	2			1	0		
KIVIJÄRVI	2	2			115	344			1	0			0	1			1	1		
KONNEVESI	1	4			19	569			1	2			0	0			0	2		
KUHMOINEN	2	1			1 006	293			0	0			1	0			1	1		
KYYJÄRVI	3	1			158	0			1	1			0	0			2	0		
LAUKAA	5	5			1 450	600			2	2			2	0			1	3		
LUHANKA	1	0			80	0			0	0			0	0			1	0		
MULTIA	1	2			4	570			0	1			0	1			1	0		
MUURAME	1	2			39	534			0	1			1	1			0	0		
PETÄJÄVESI	0	4			0	400			0	1			0	1			0	2		
PIHTIPUDAS	12	12			805	1 862			1	7			4	2			7	3		
SAARIJÄRVI	1	5			128	221			1	1			0	2			0	2		
TOIVAKKA	3	1			294	23			1	0			0	0			2	1		
UURAINEN	2	4			26	1 304			0	2			0	0			2	2		
VIITASAARI	3	3			207	723			1	1			1	2			1	0		
ÄÄNEKOSKI	3	6			866	797			0	5			0	1			3	0		
YHTEENSÄ	70	92	32	56	10 667	16 551	4000	10300	20	45	7	13	22	18	8	16	28	29	17	27

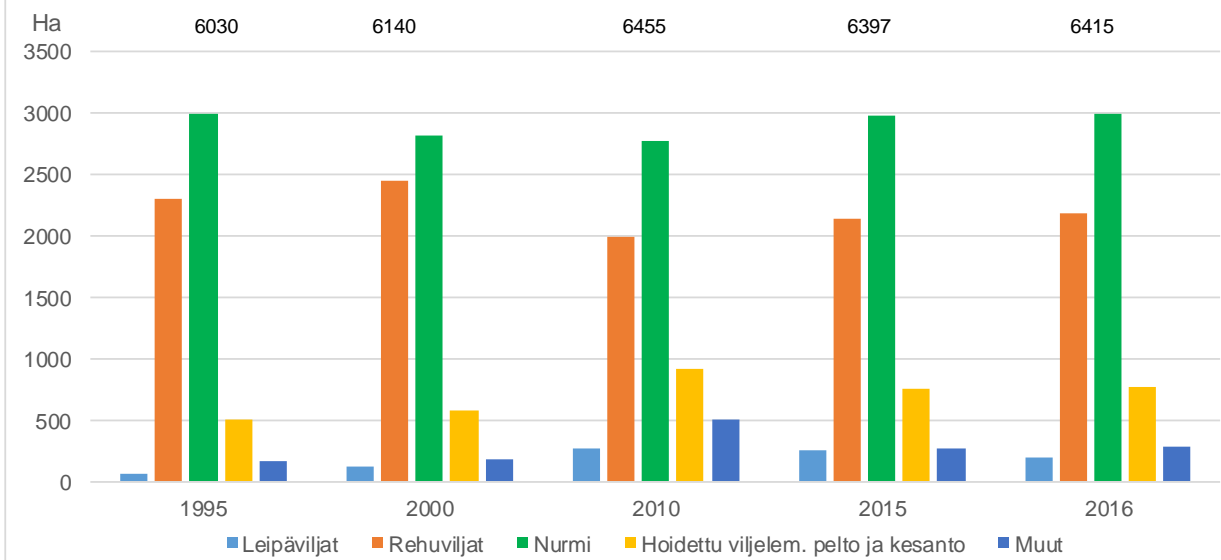

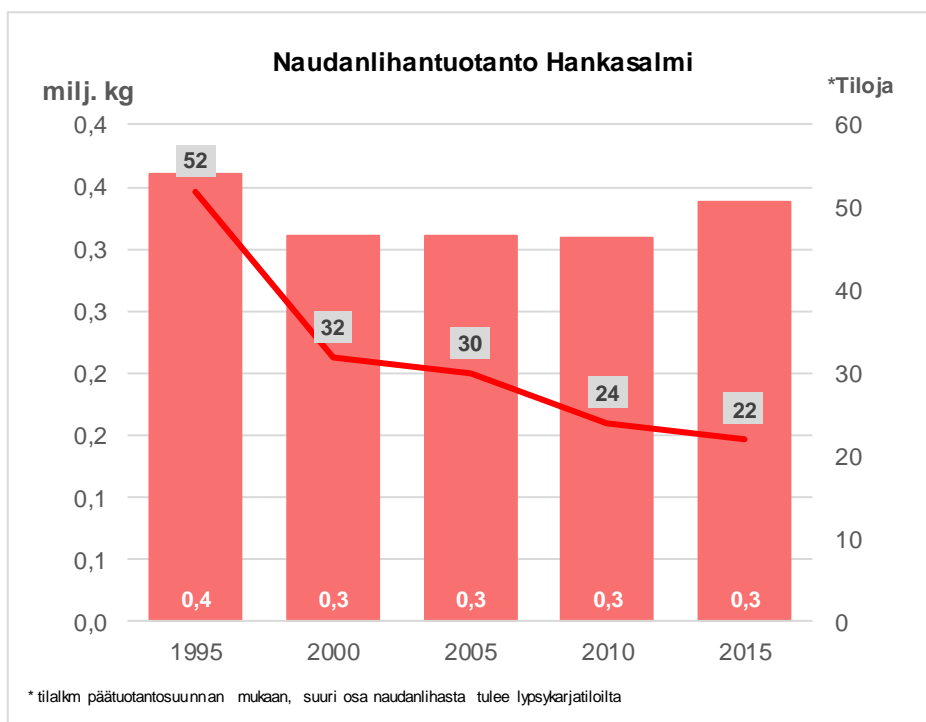
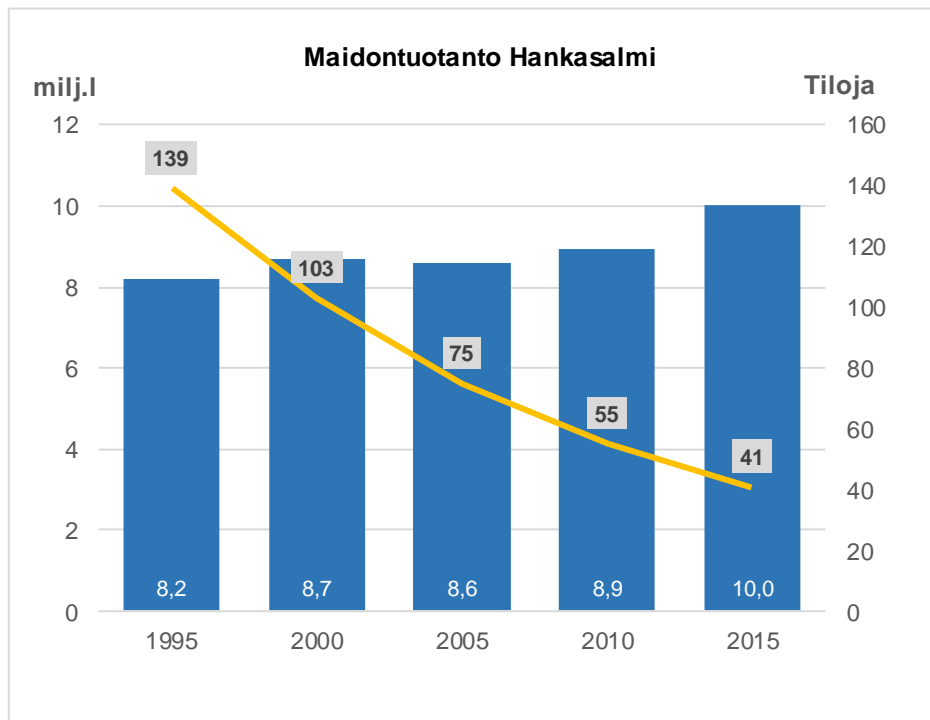
Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Hankasalmi

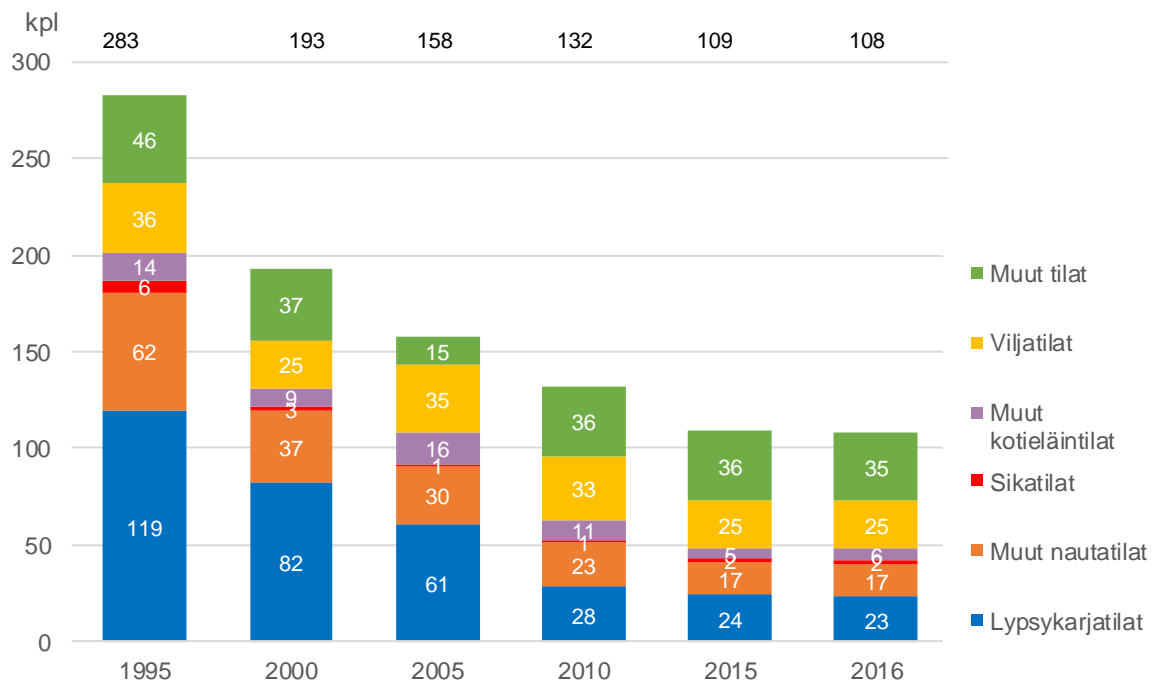
Peltoalan käyttö vuosina 1995-2016: Hankasalmi

Yhteensä

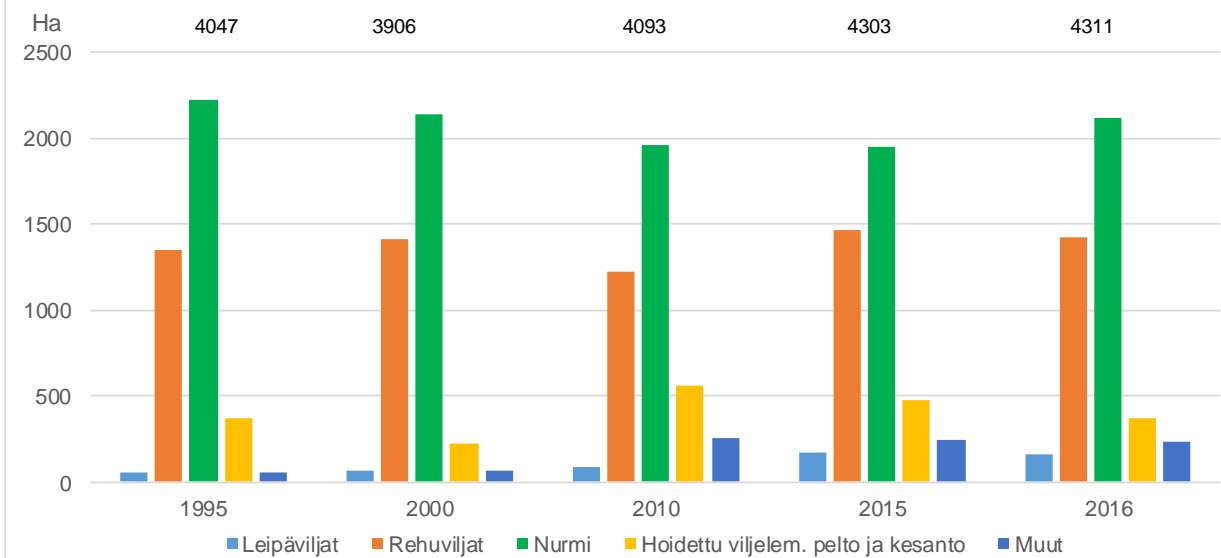

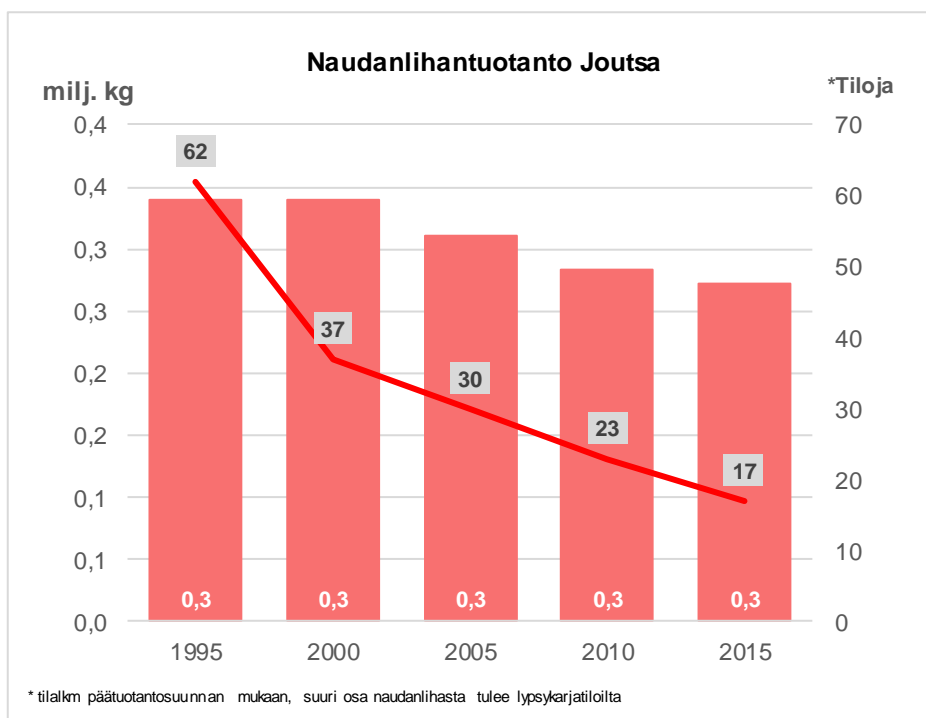
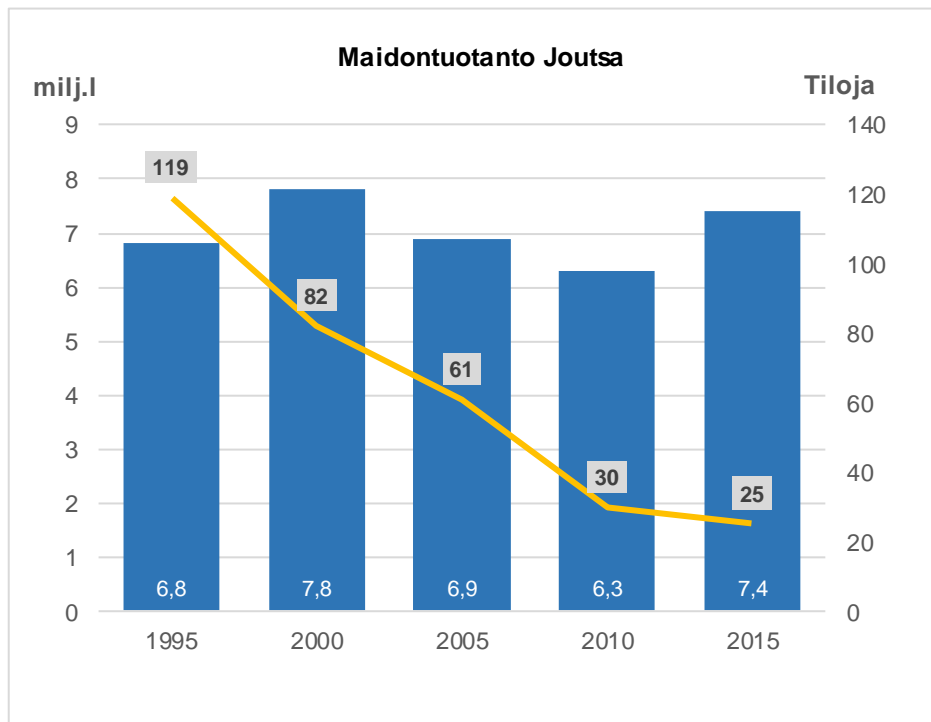
Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Joutsa

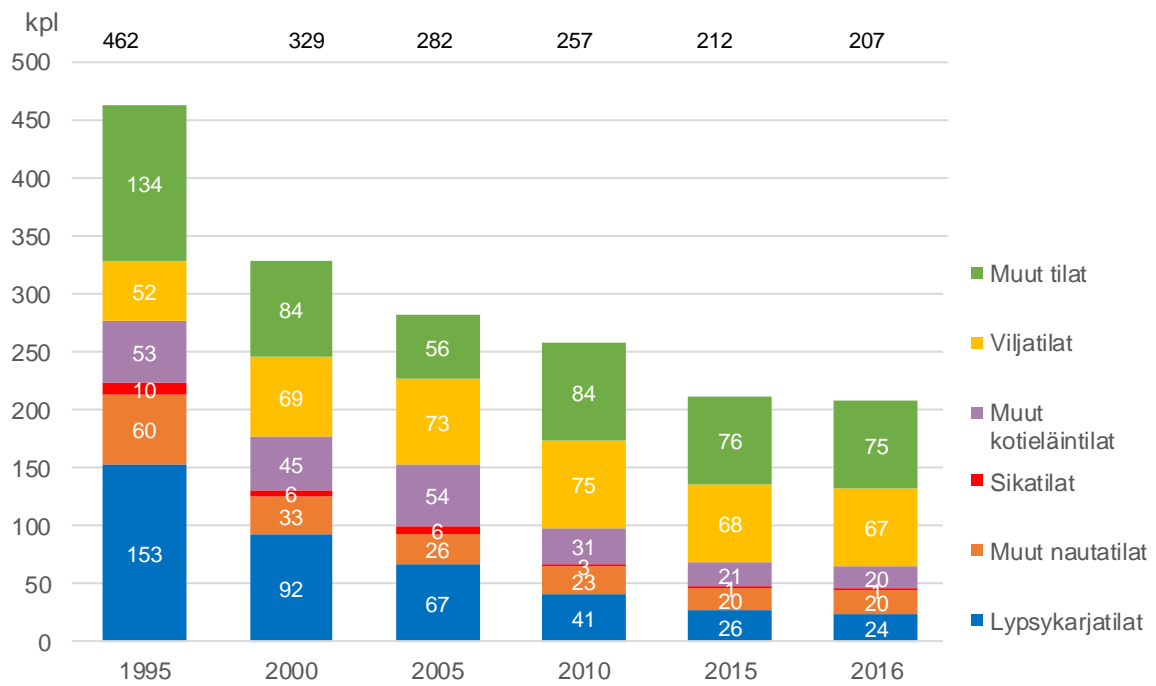
Peltoalan käyttö vuosina 1995-2016: Joutsa

Yhteensä

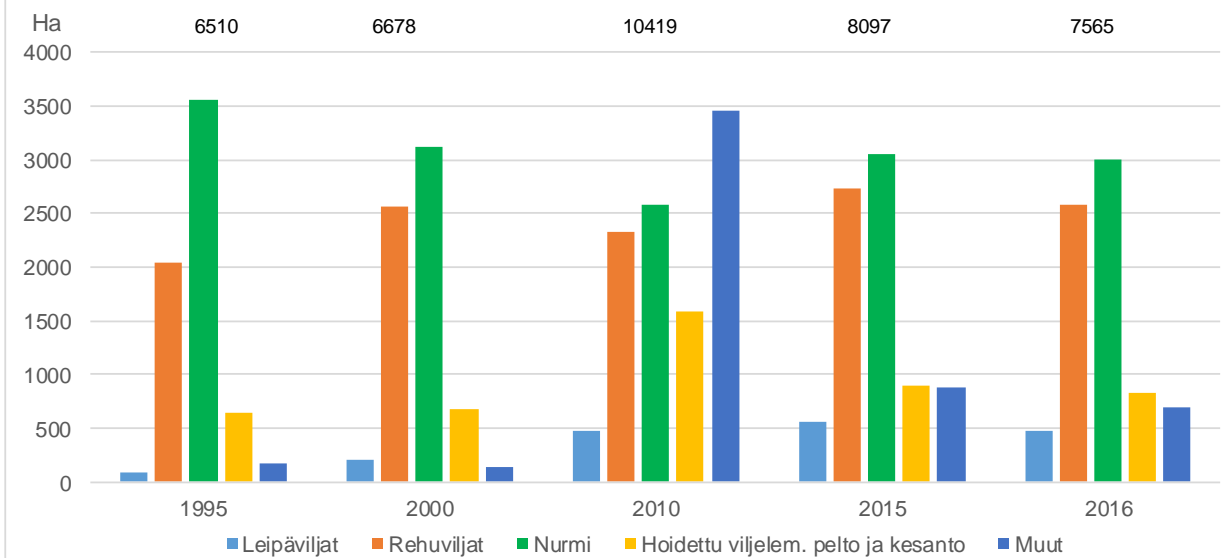

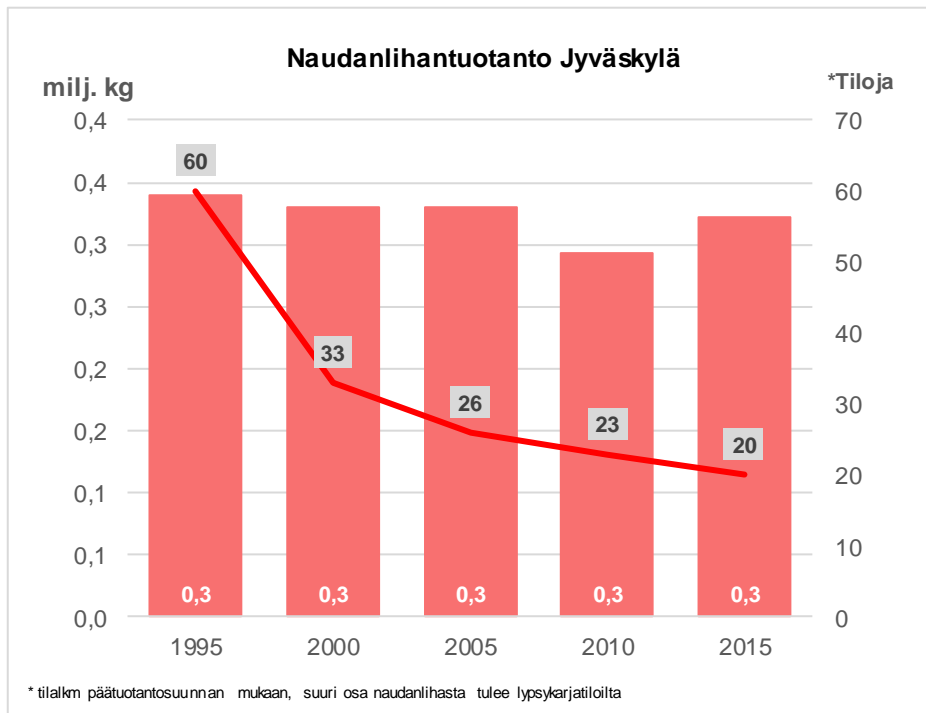
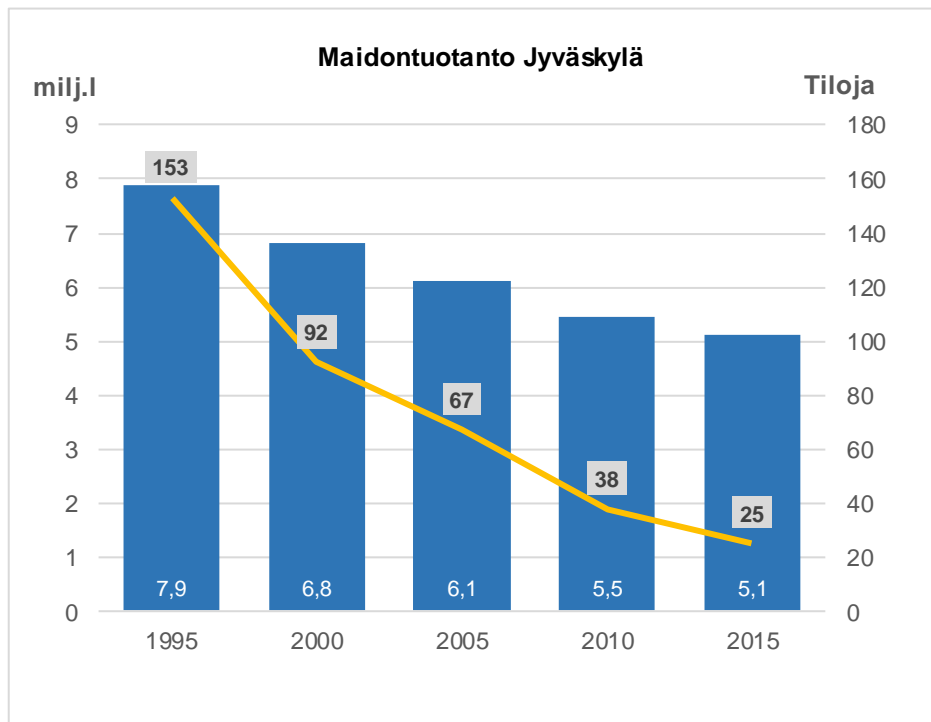
Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Jyväskylä

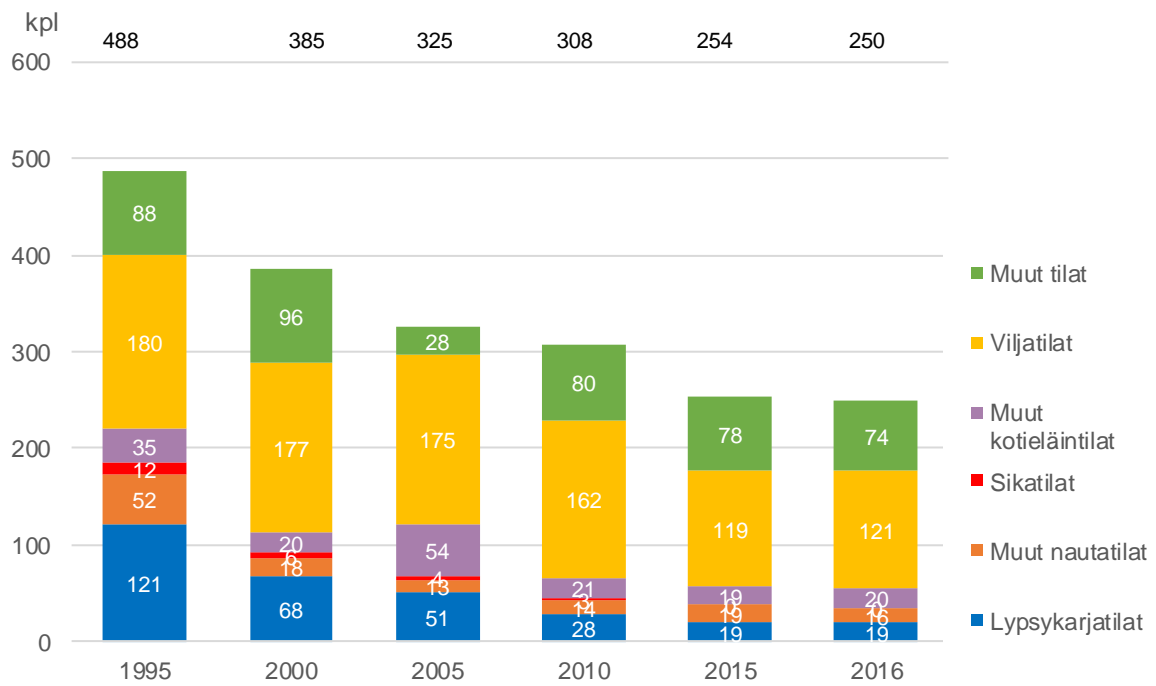
Peltoalan käyttö vuosina 1995-2016: Jyväskylä

Yhteensä

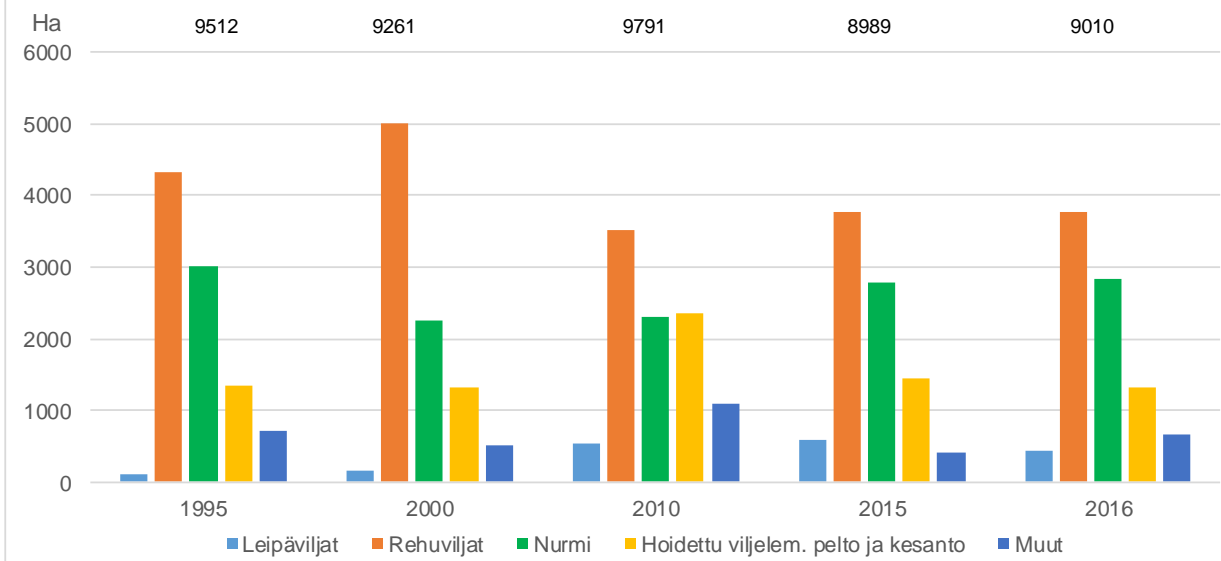

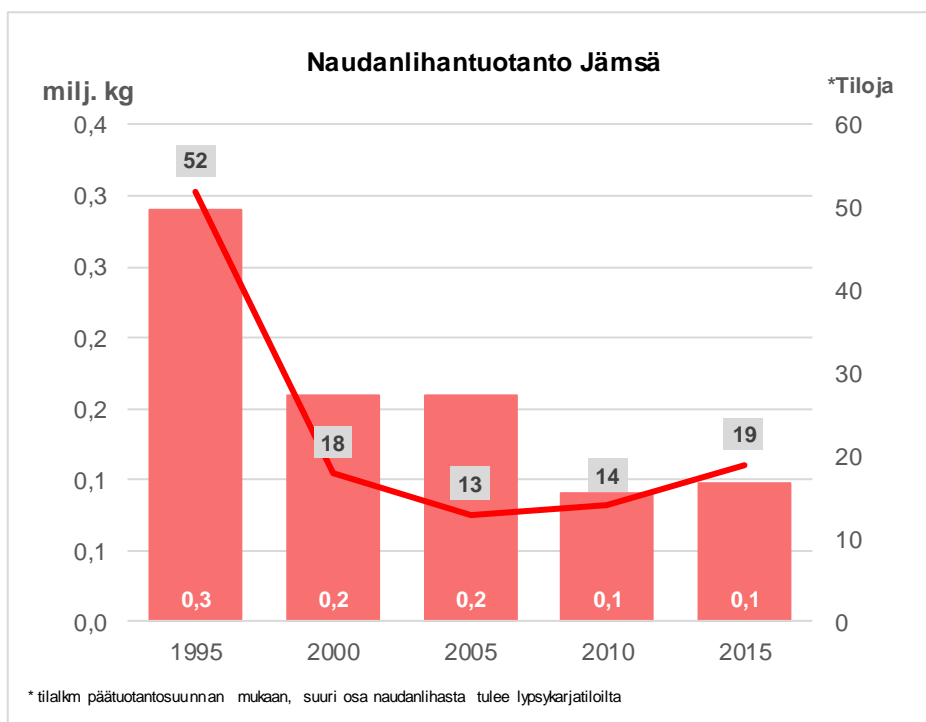
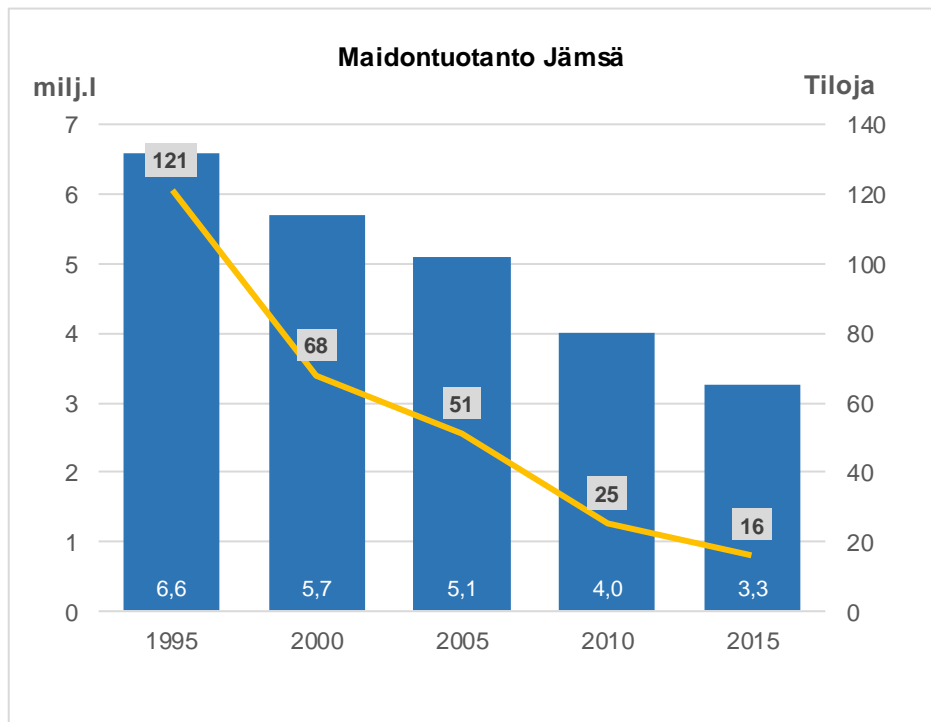
Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Jämsä

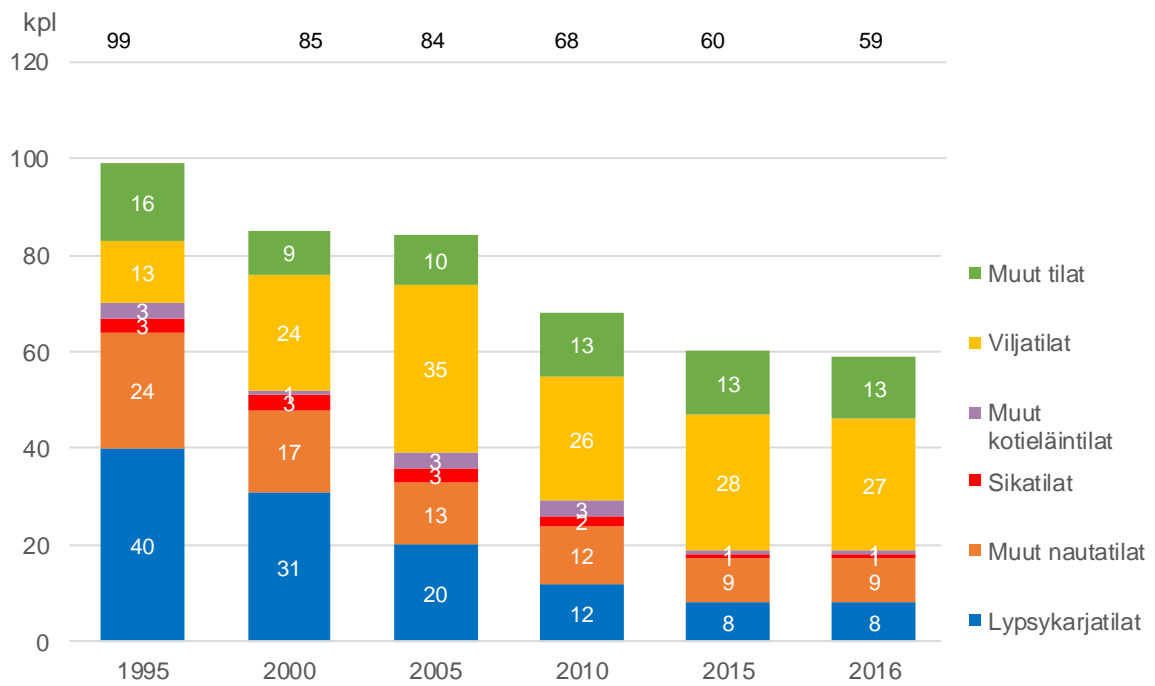
Peltoalan käyttö vuosina 1995-2016: Jämsä

Yhteensä

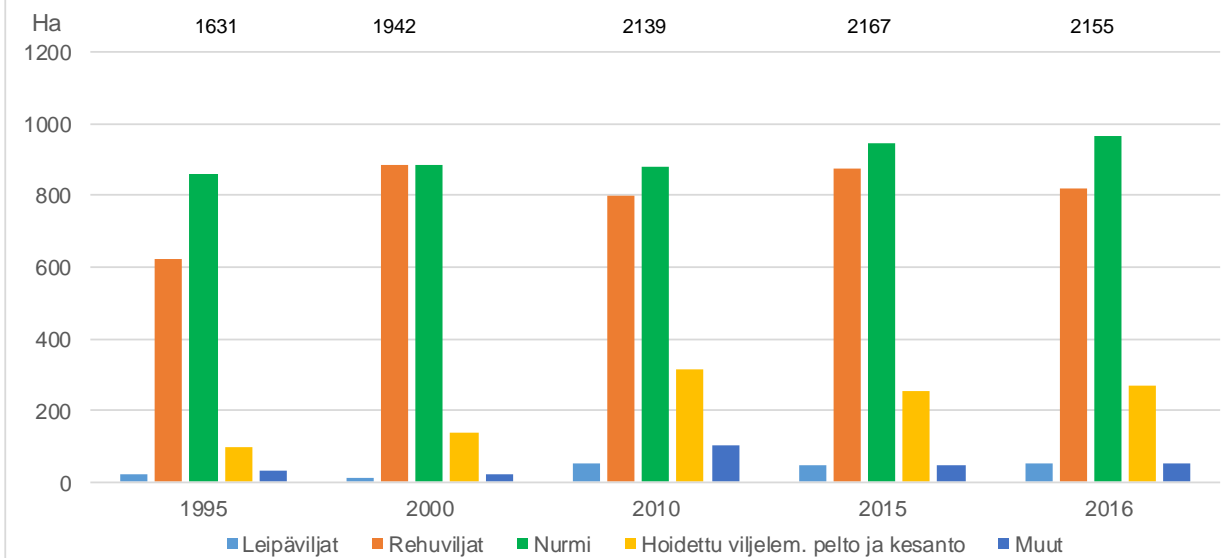

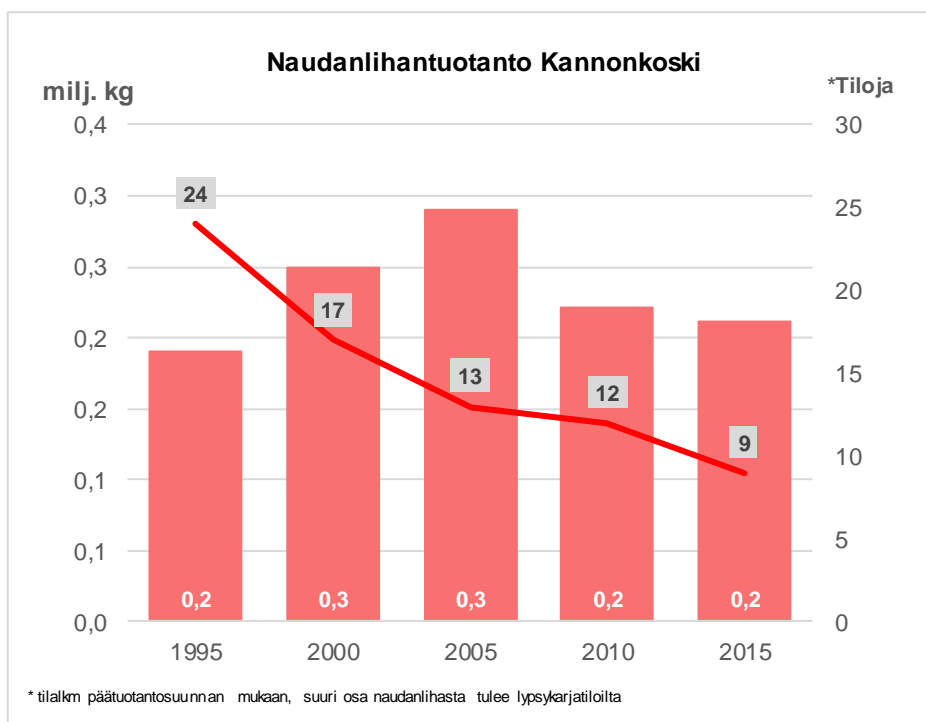
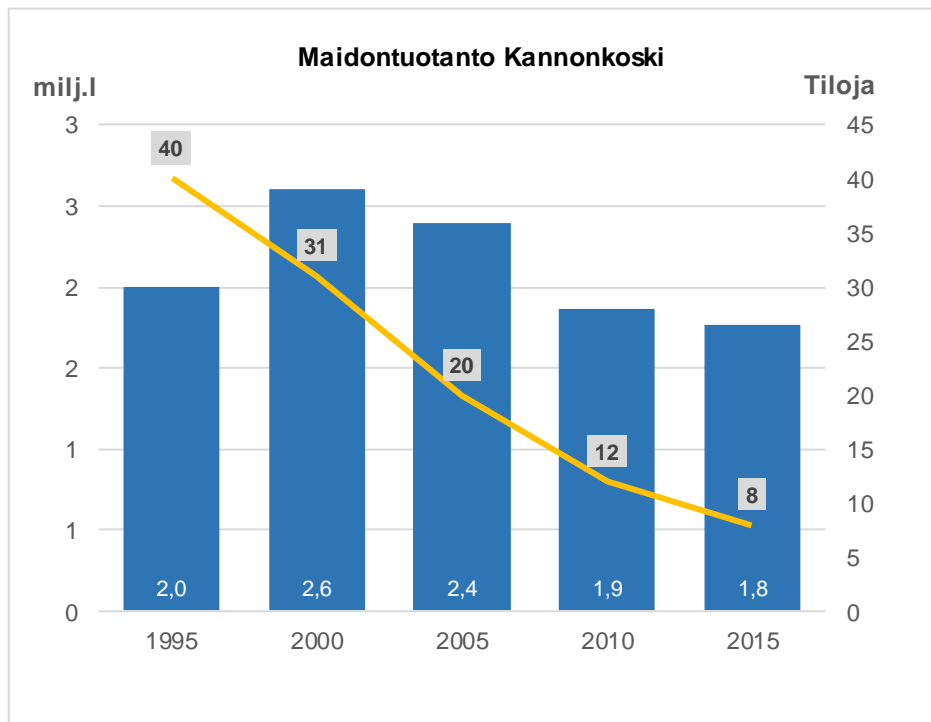
Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Kannonkoski

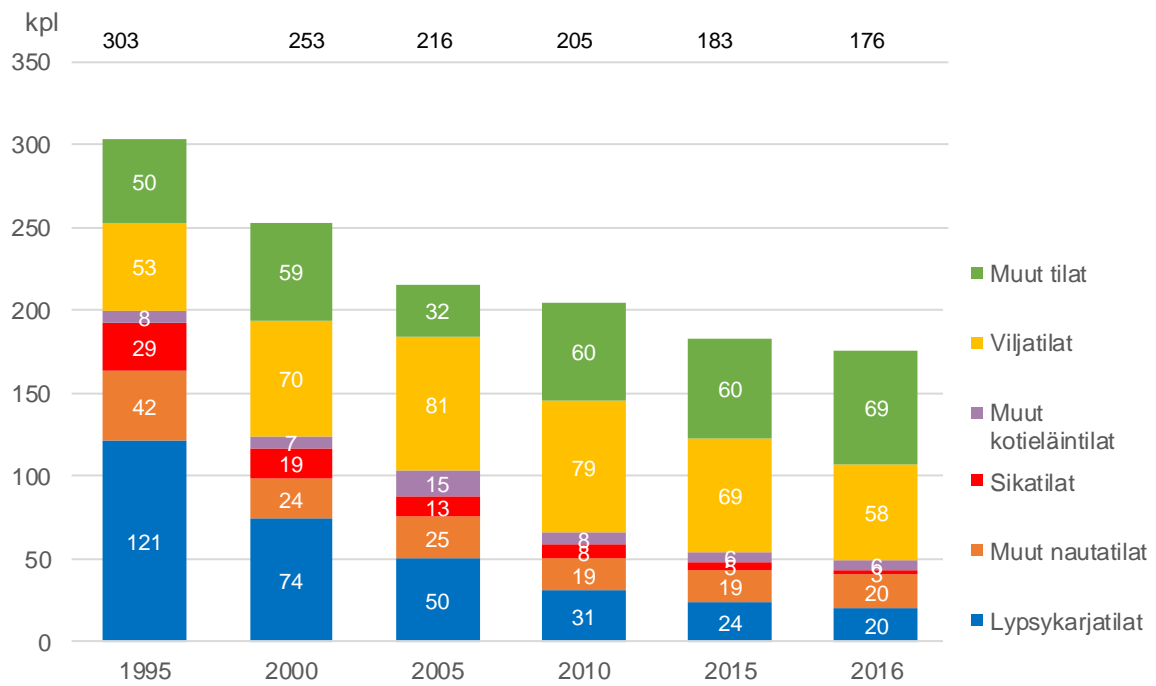
Peltoalan käyttö vuosina 1995-2016: Kannonkoski

Yhteensä

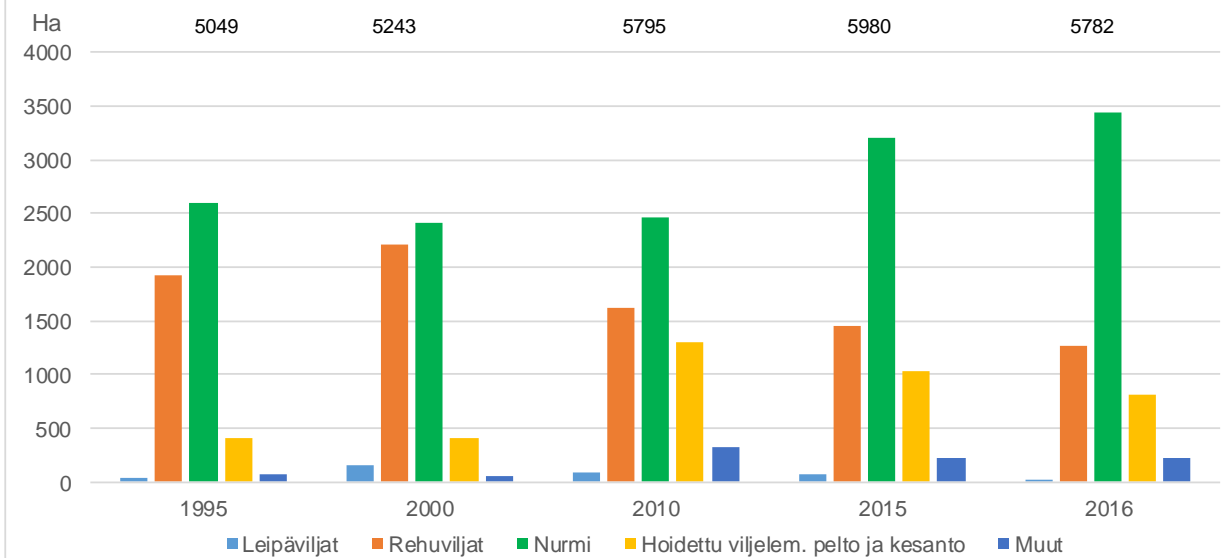

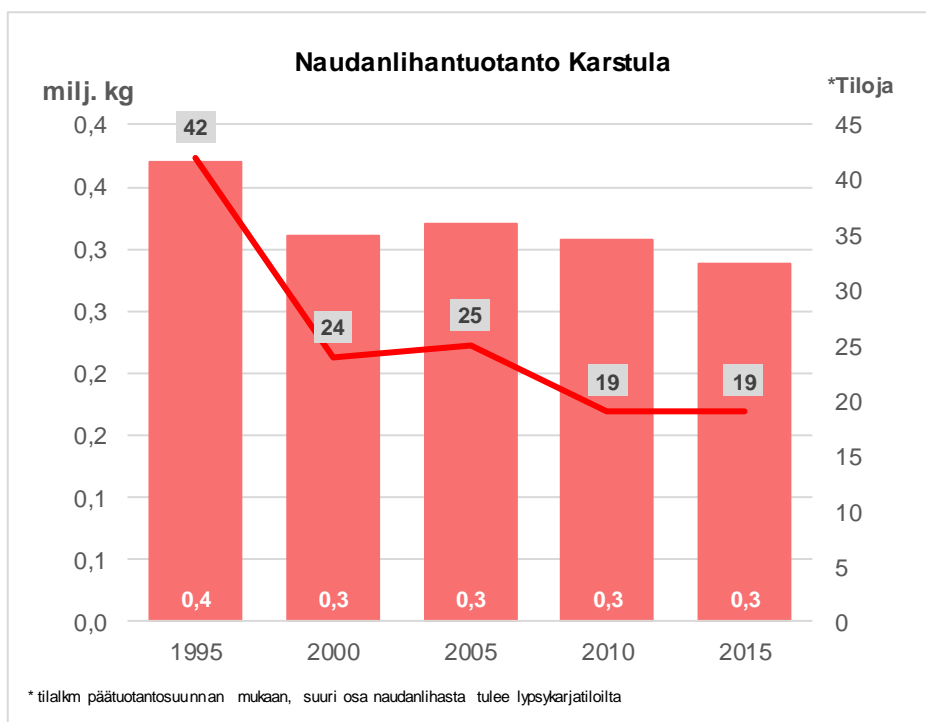
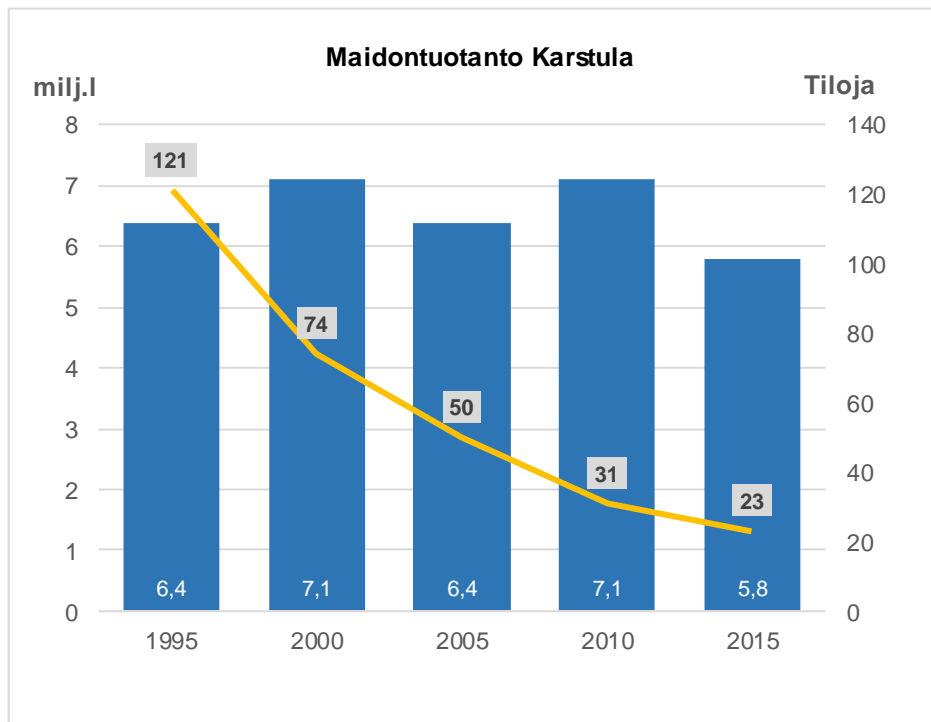
Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Karstula

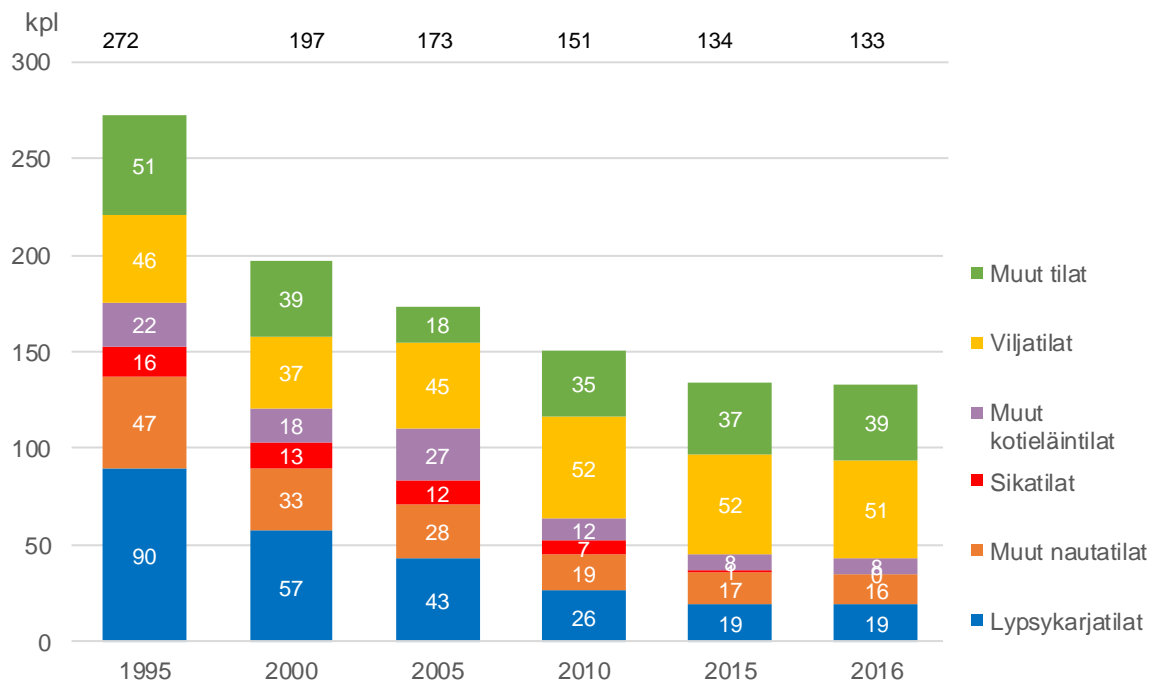
Peltoalan käyttö vuosina 1995-2016: Karstula

Yhteensä

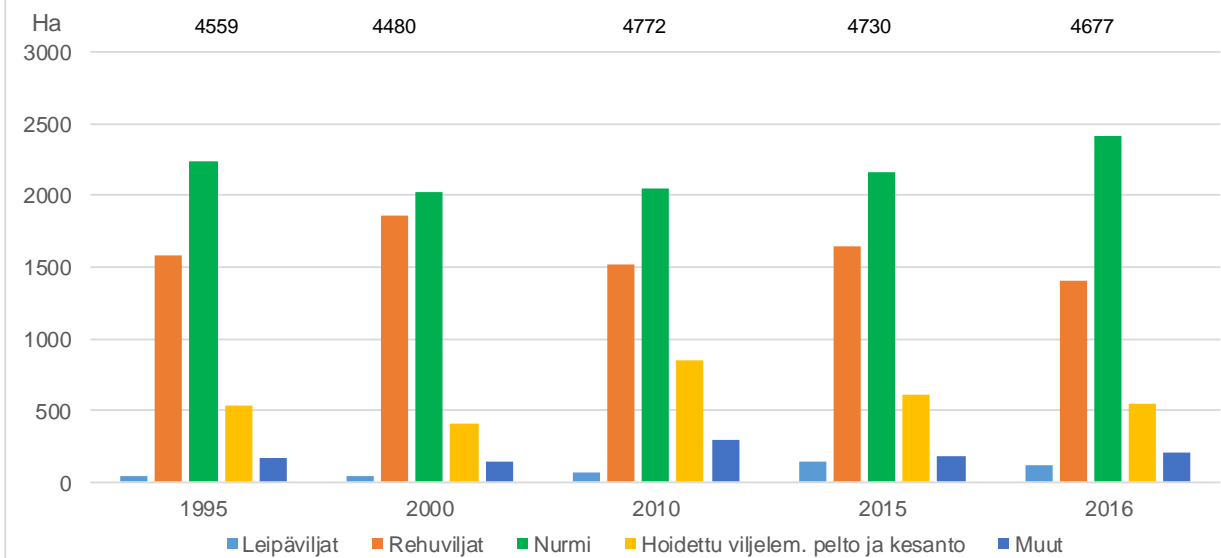

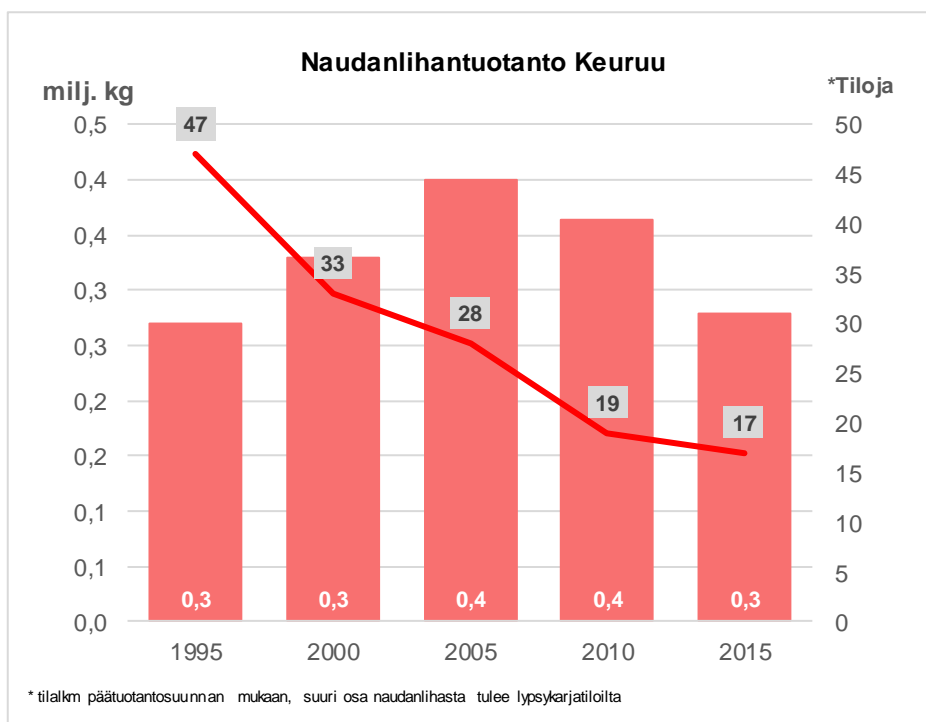
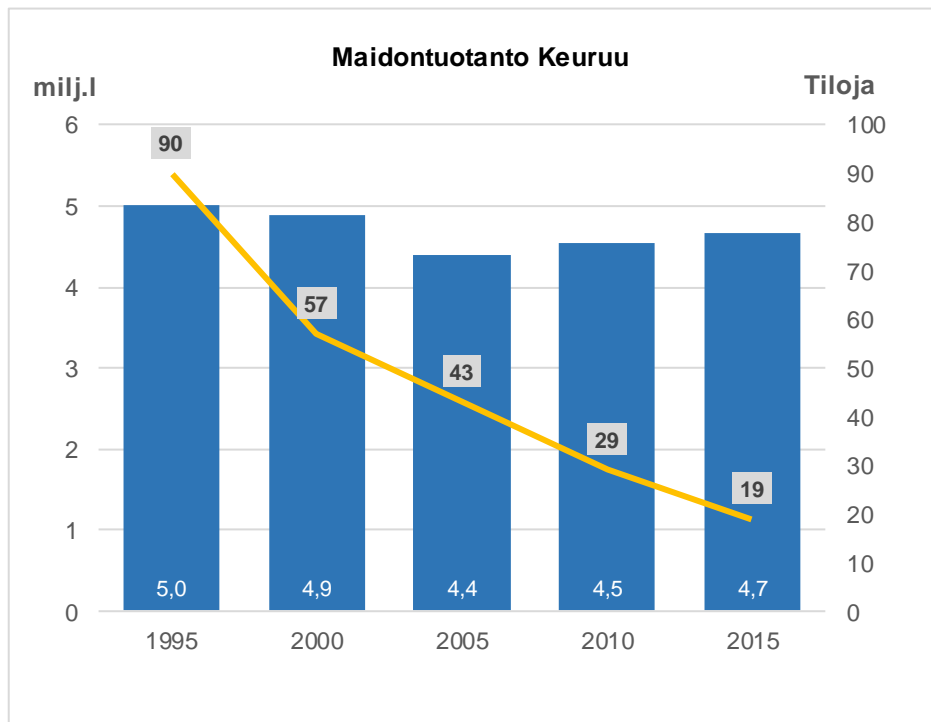
Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Keuruu

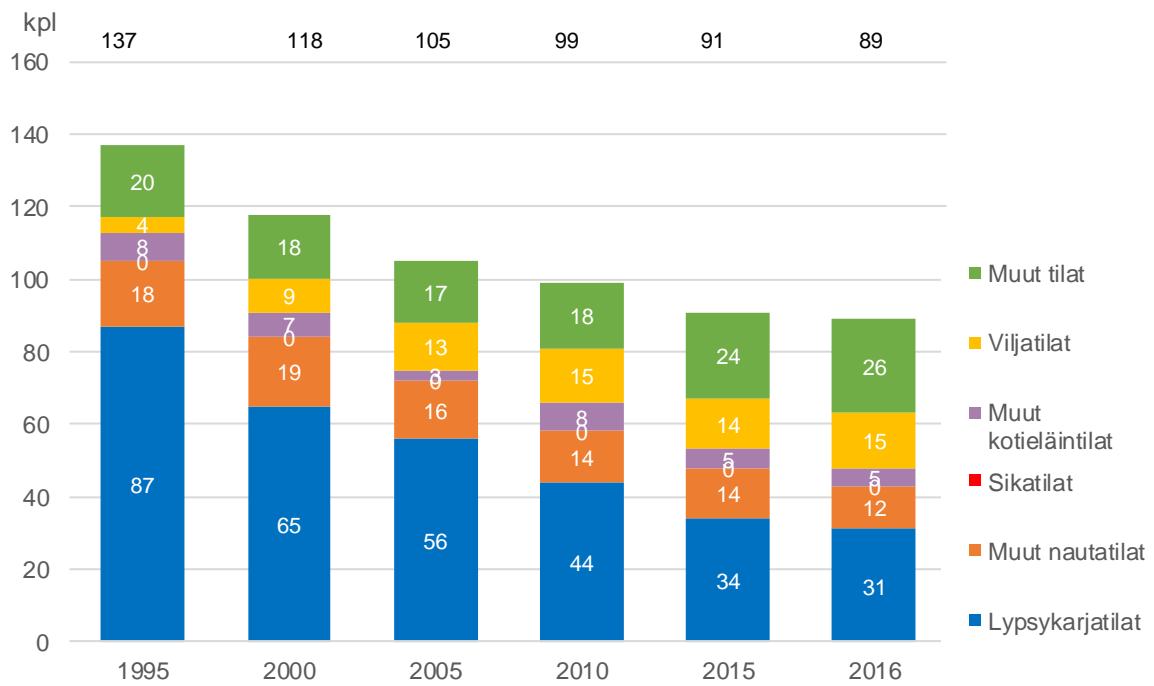
Peltoalan käyttö vuosina 1995-2016: Keuruu

Yhteensä

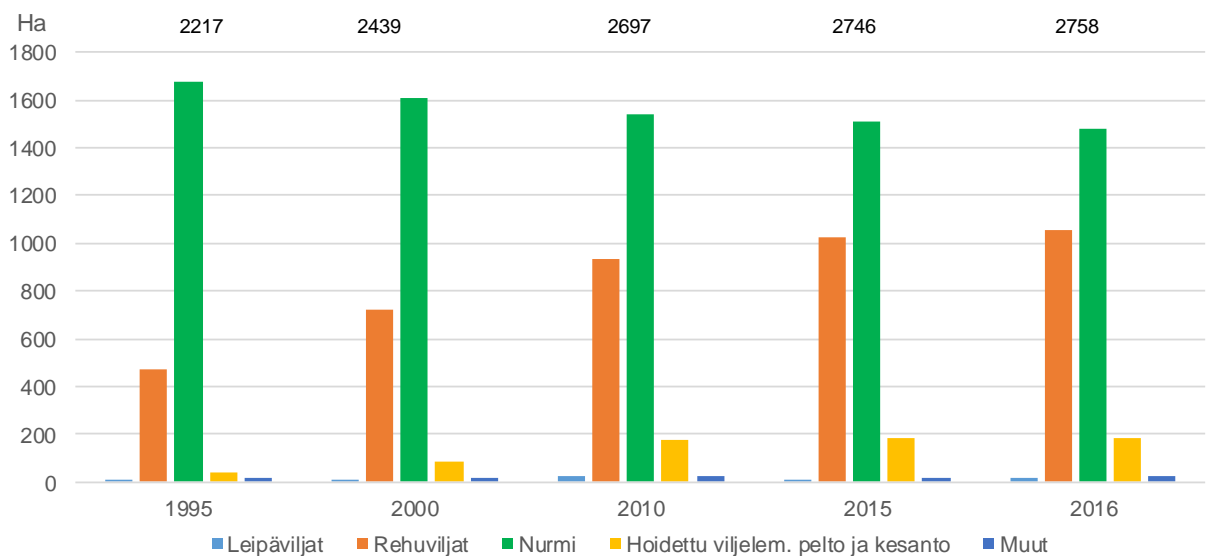

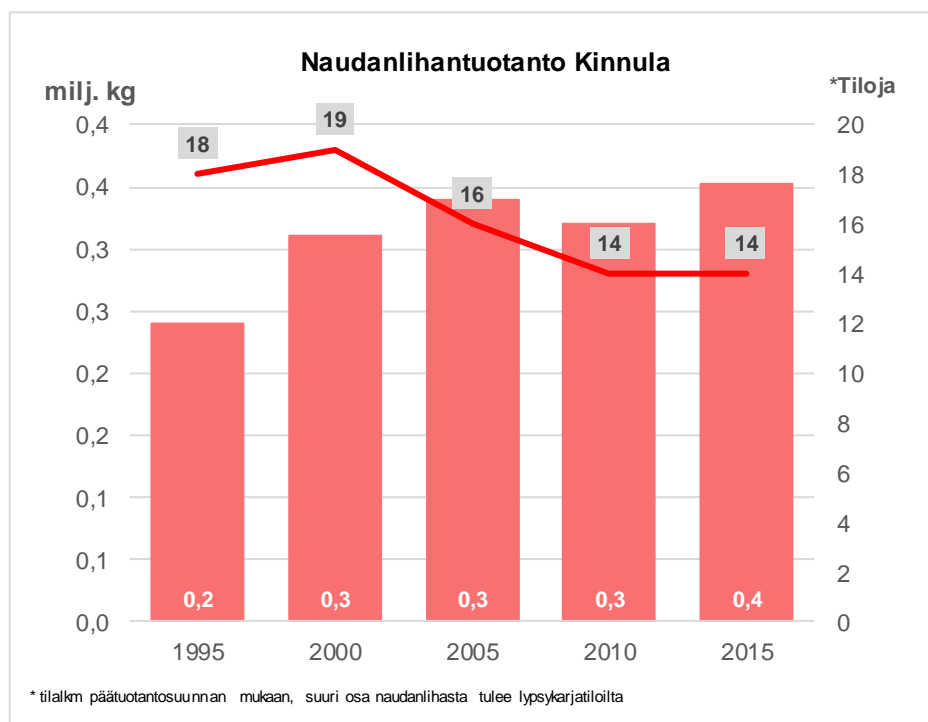
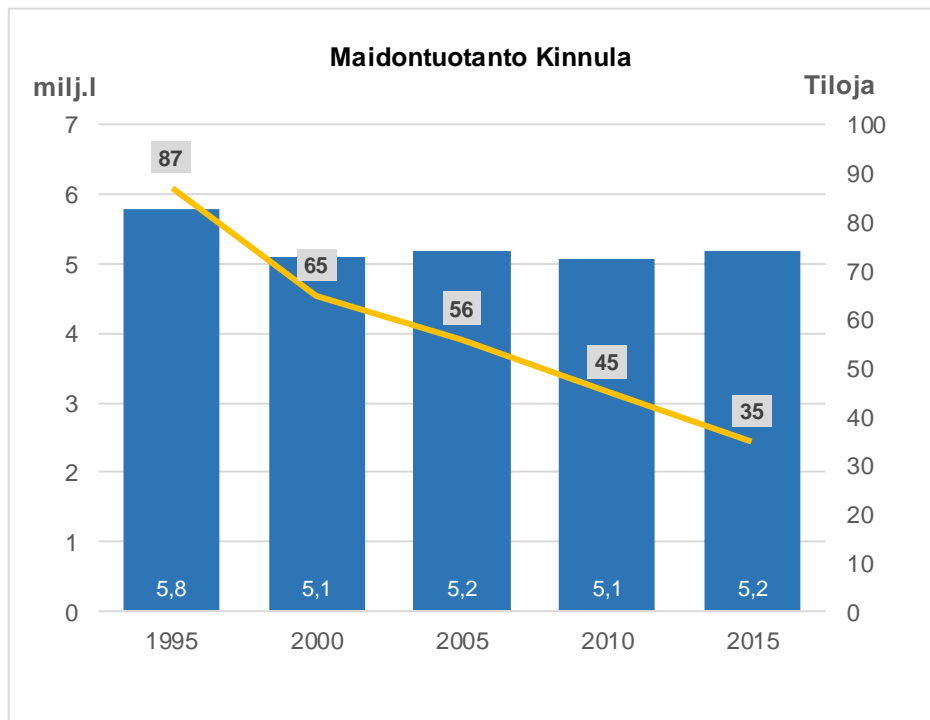
Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Kinnula

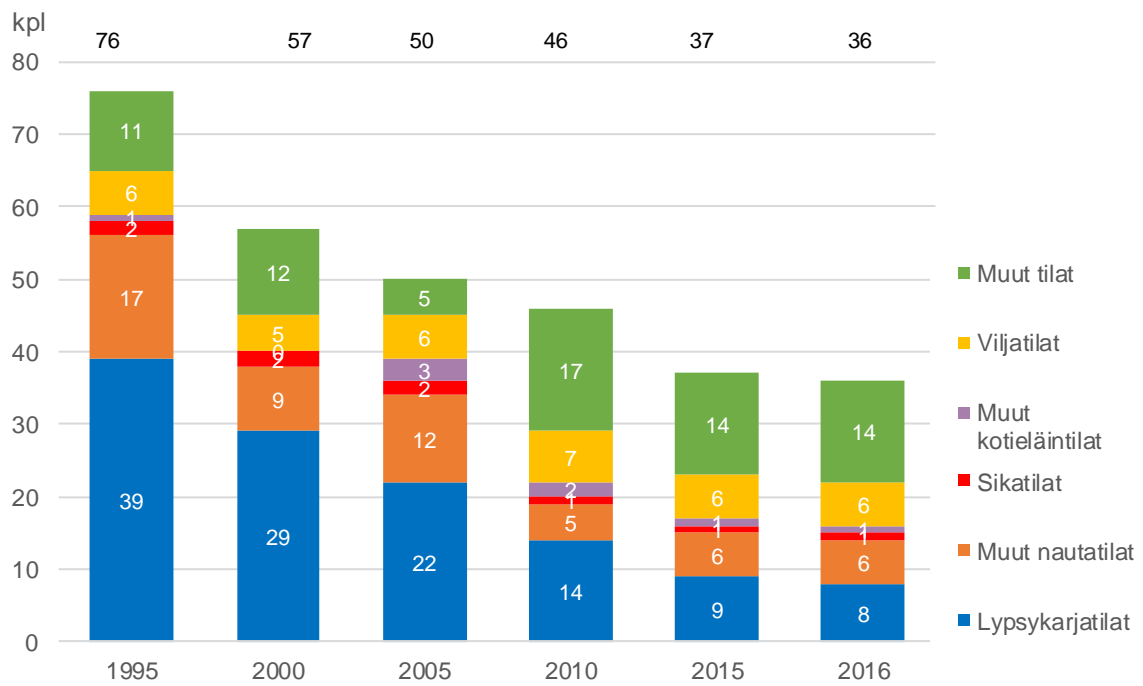
Peltoalan käyttö vuosina 1995-2016: Kinnula

Yhteensä

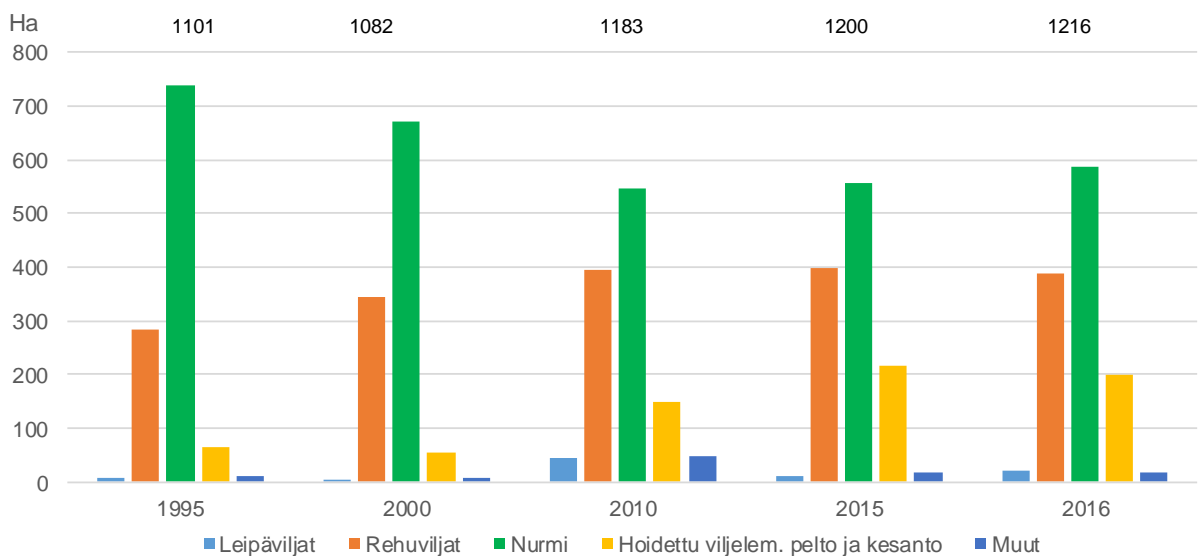

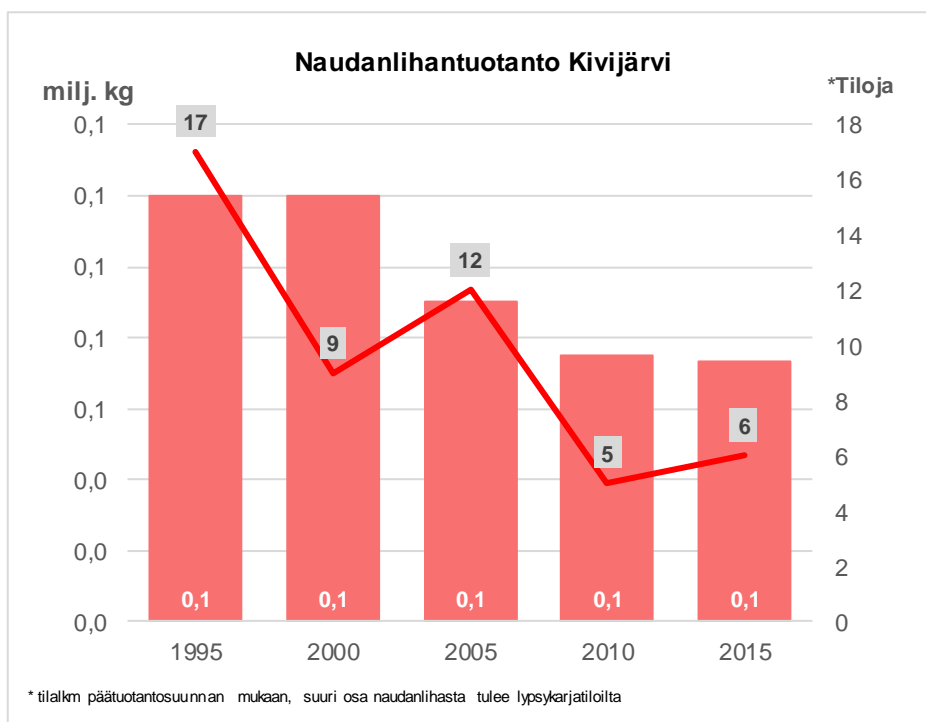
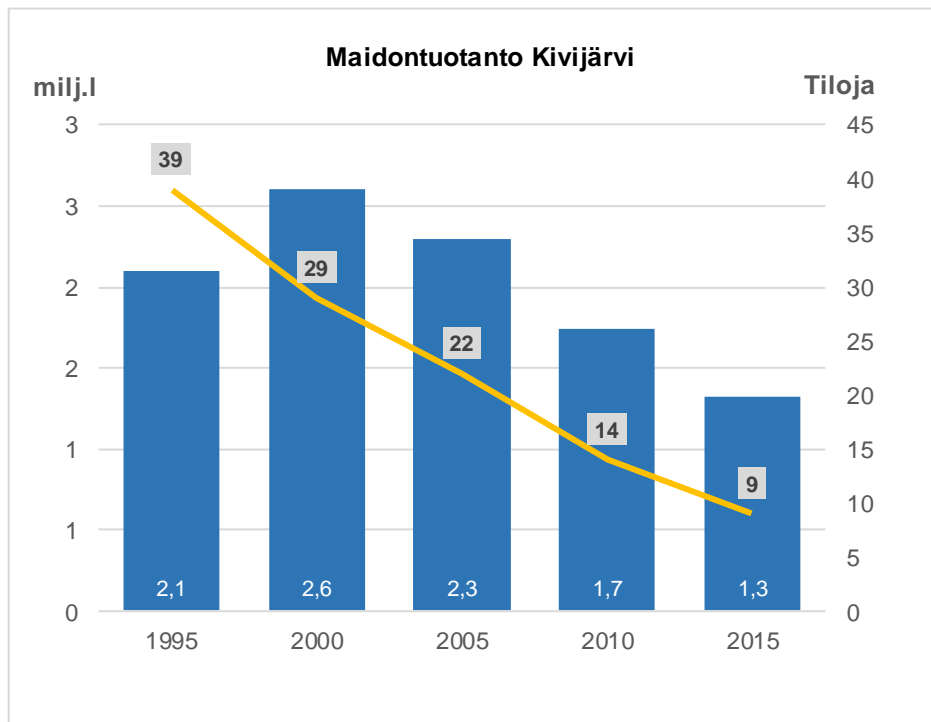
Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Kivijärvi

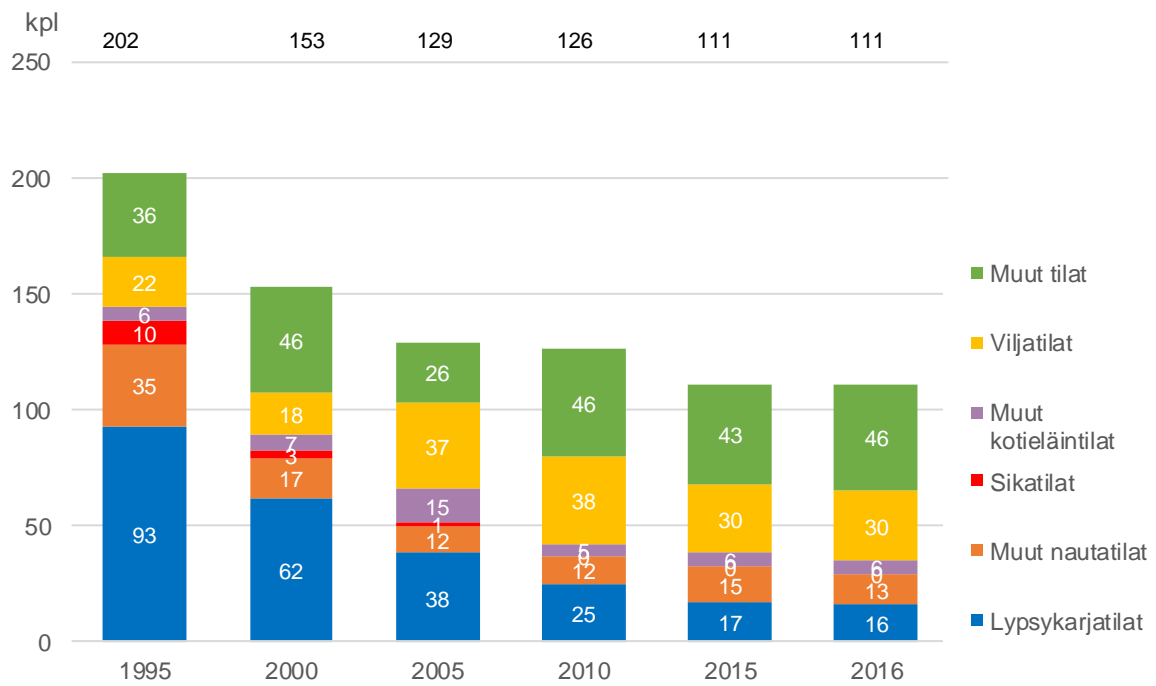
Peltoalan käyttö vuosina 1995-2016: Kivijärvi

Yhteensä

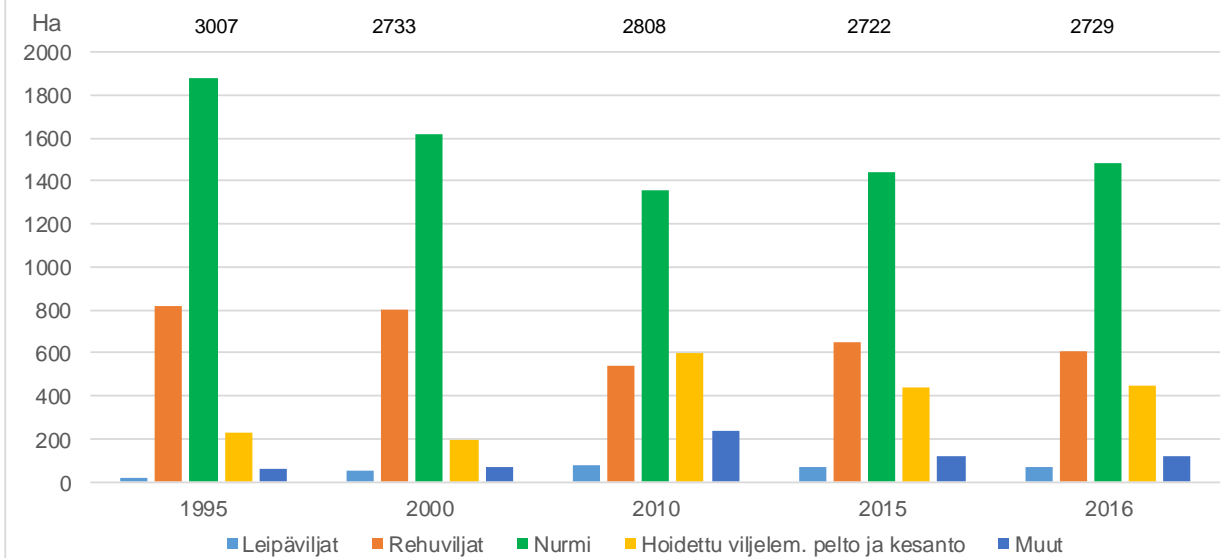

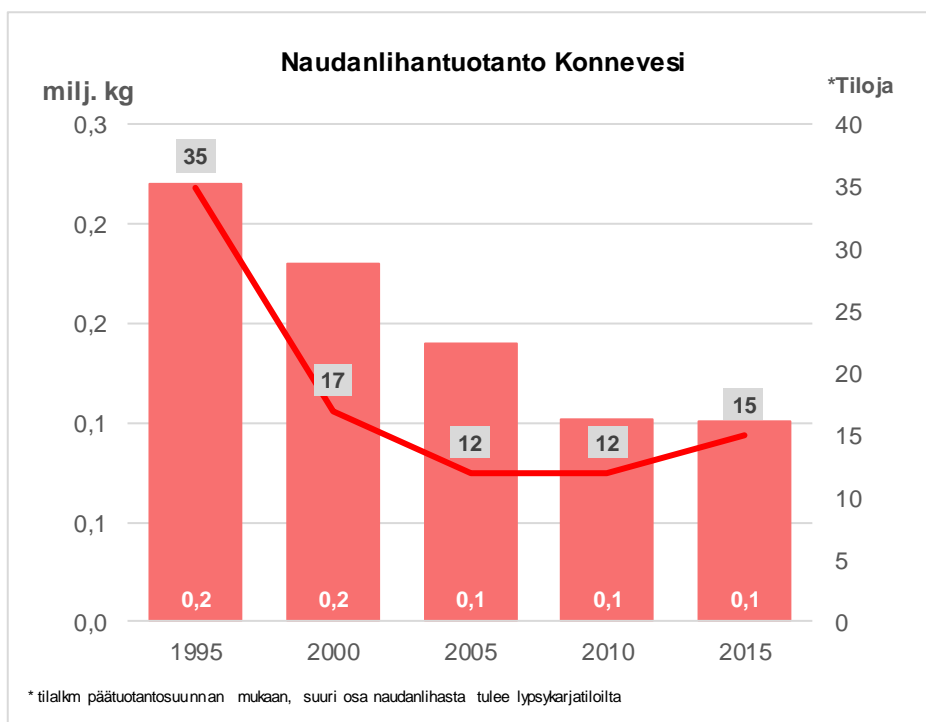
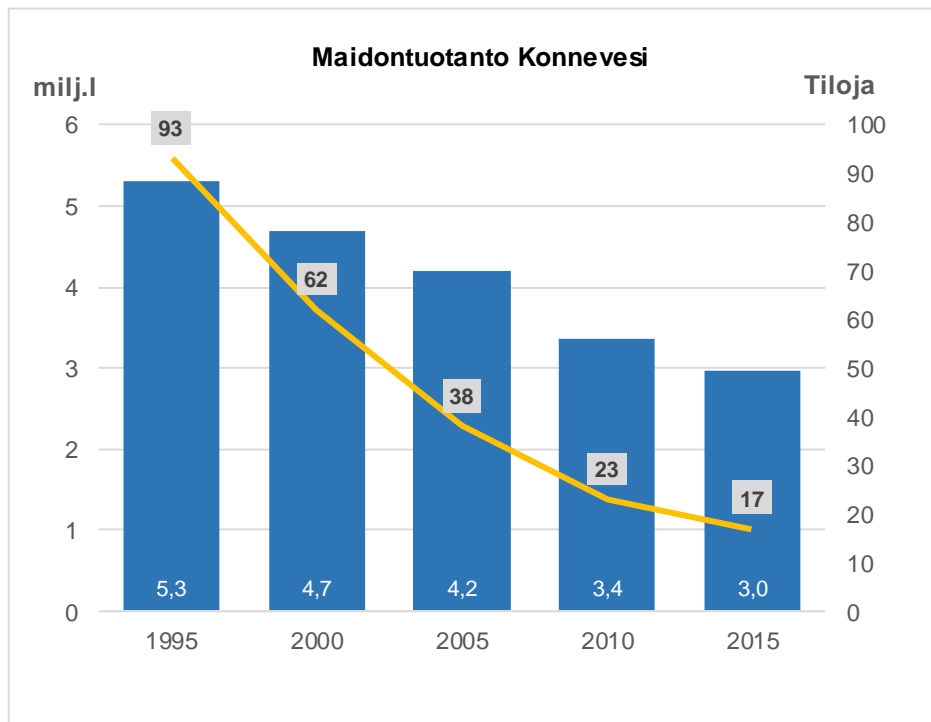
Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Konnevesi

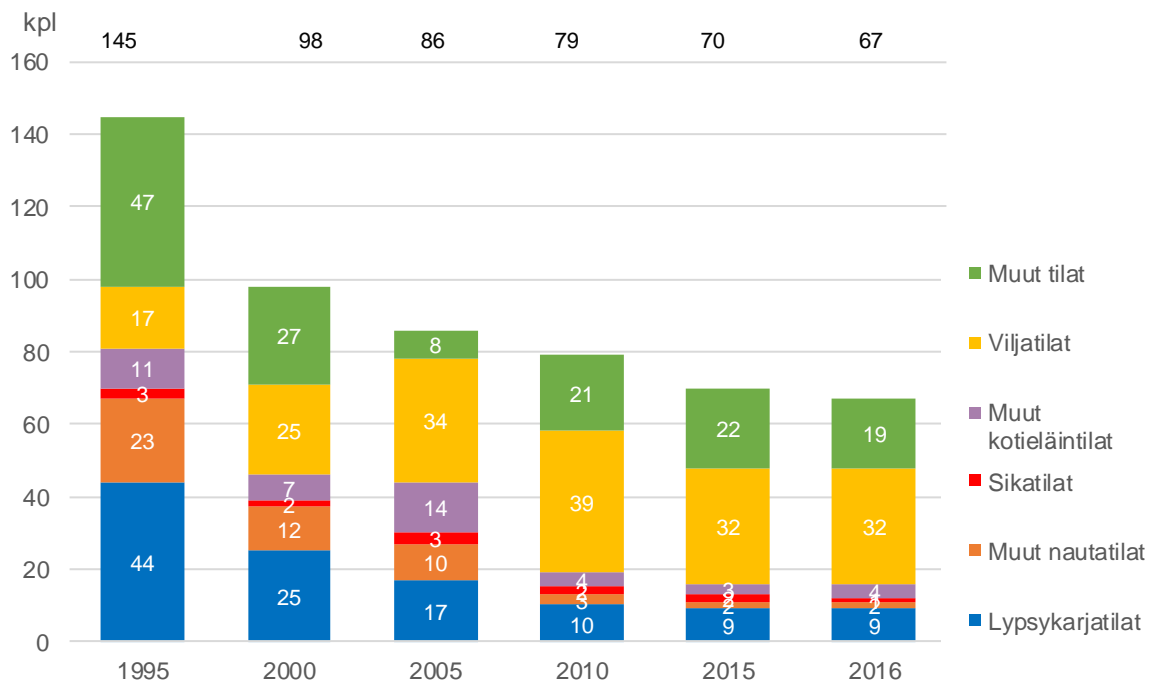
Peltoalan käyttö vuosina 1995-2016: Konnevesi

Yhteensä

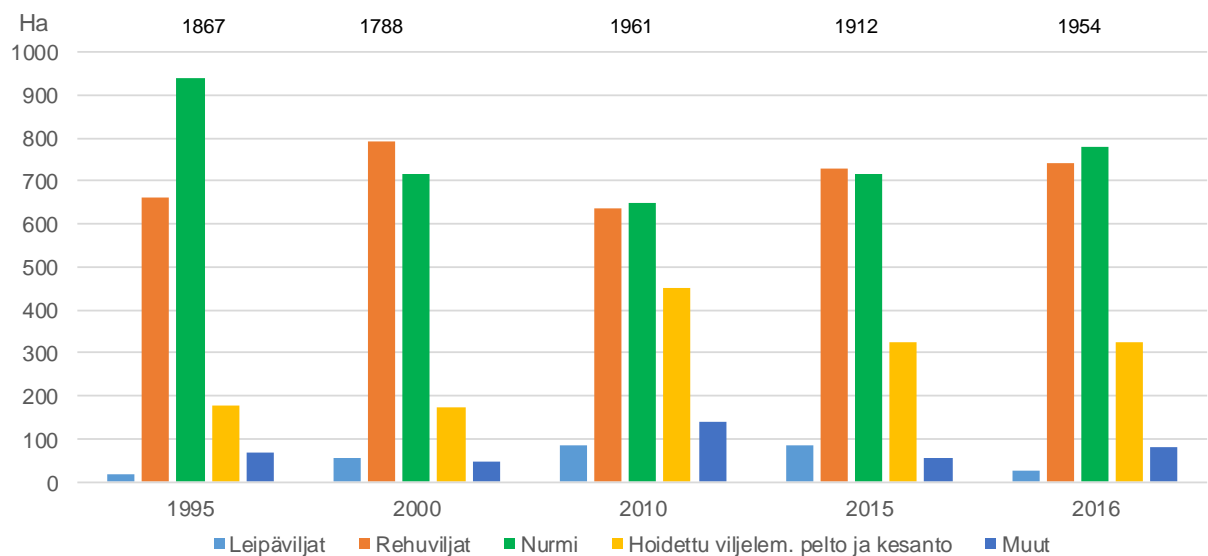

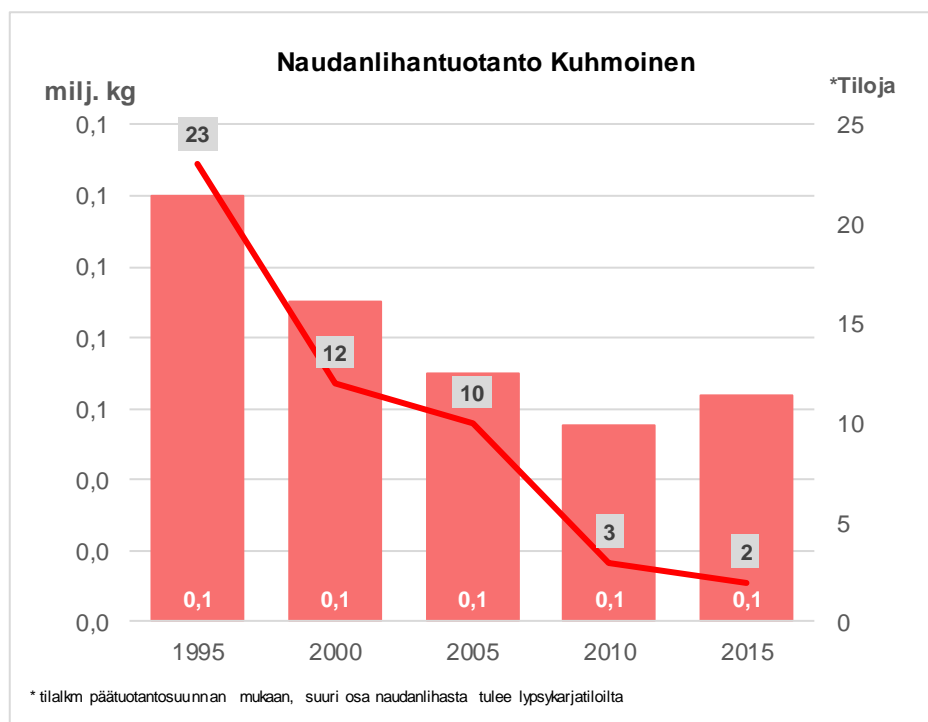
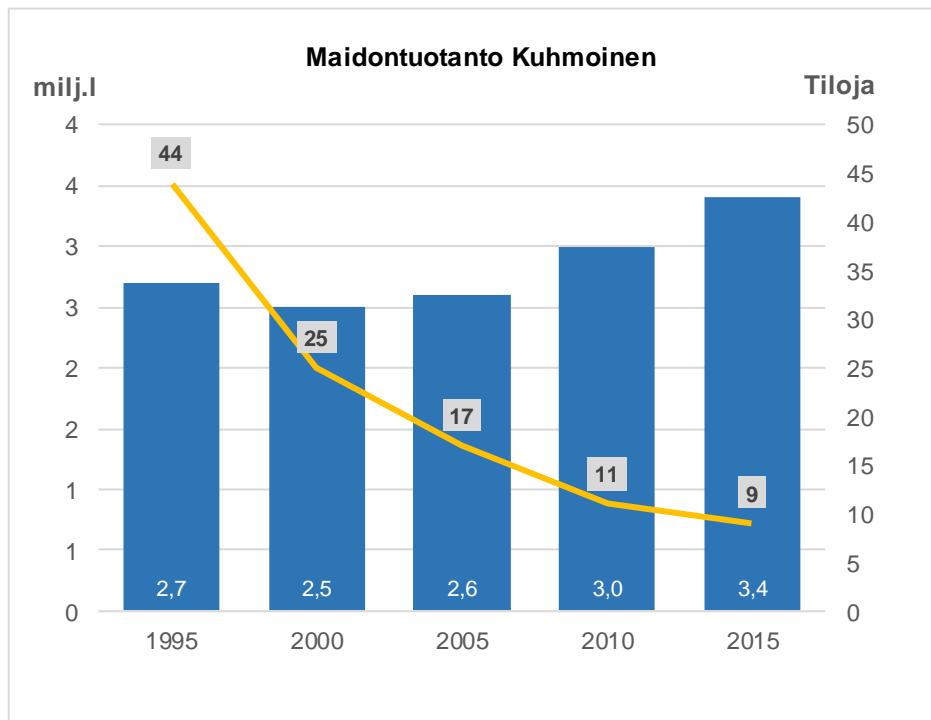
Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Kuhmoinen

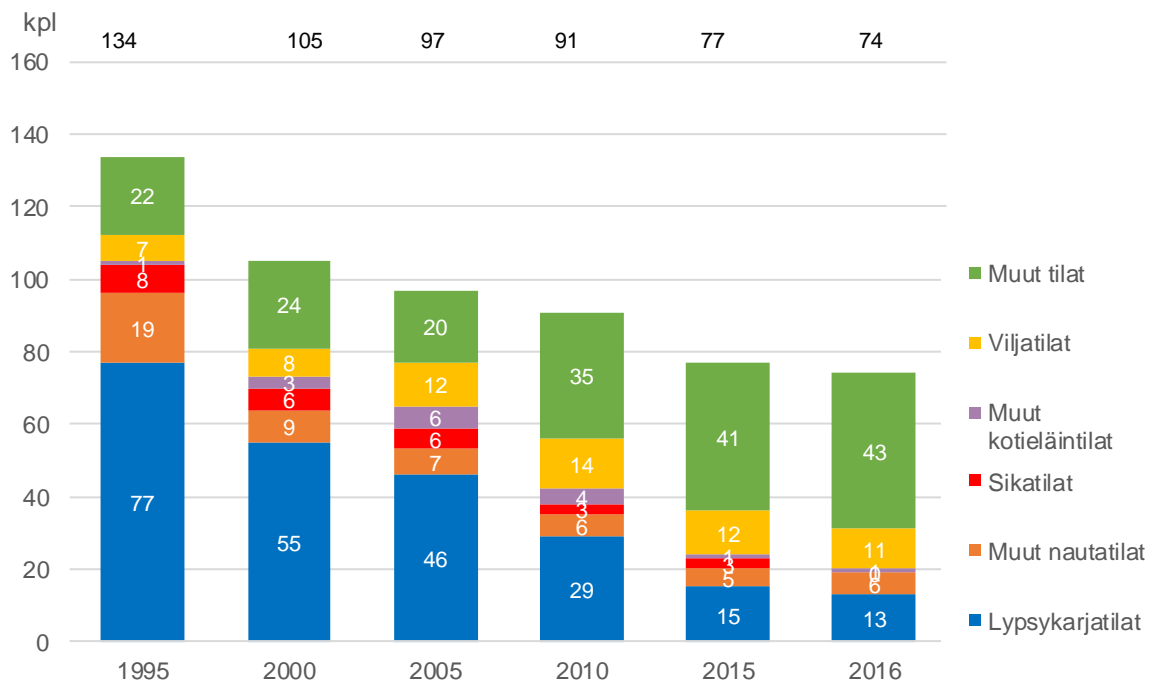
Peltoalan käyttö vuosina 1995-2016: Kuhmoinen

Yhteensä

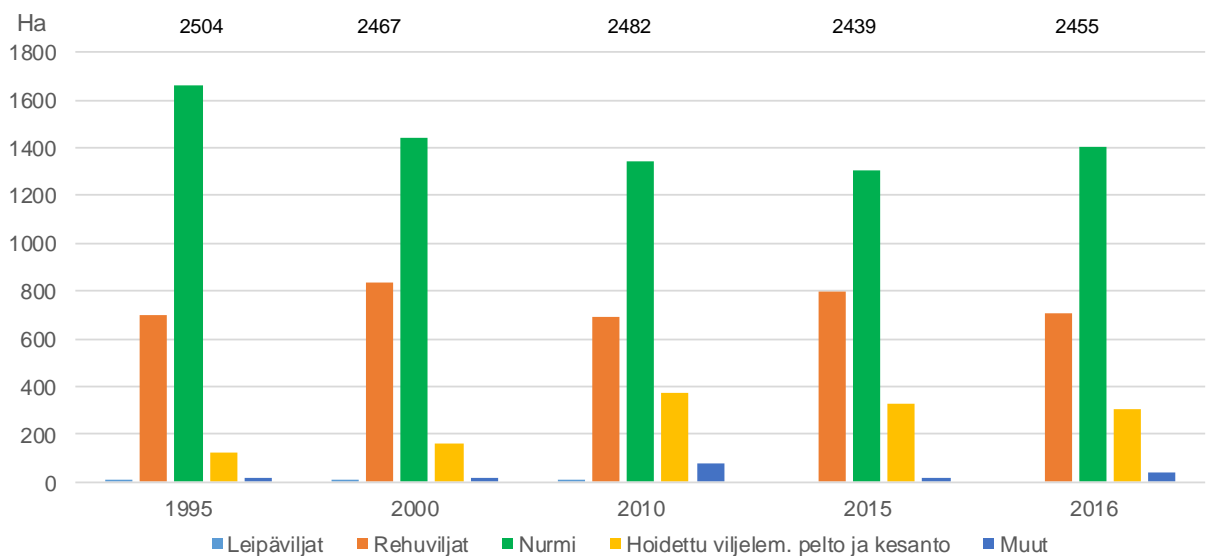

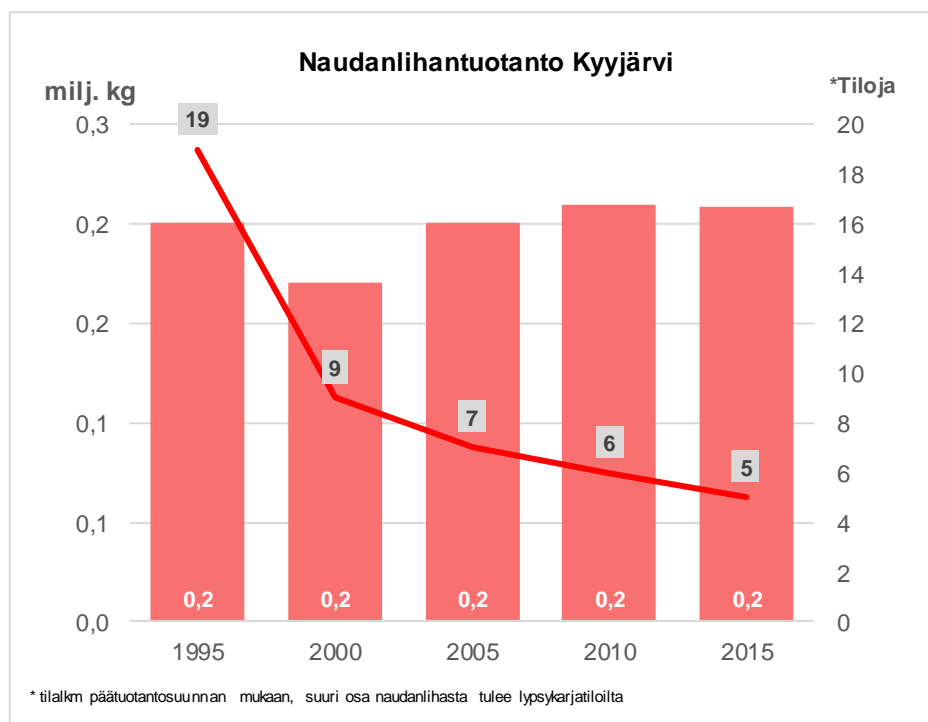
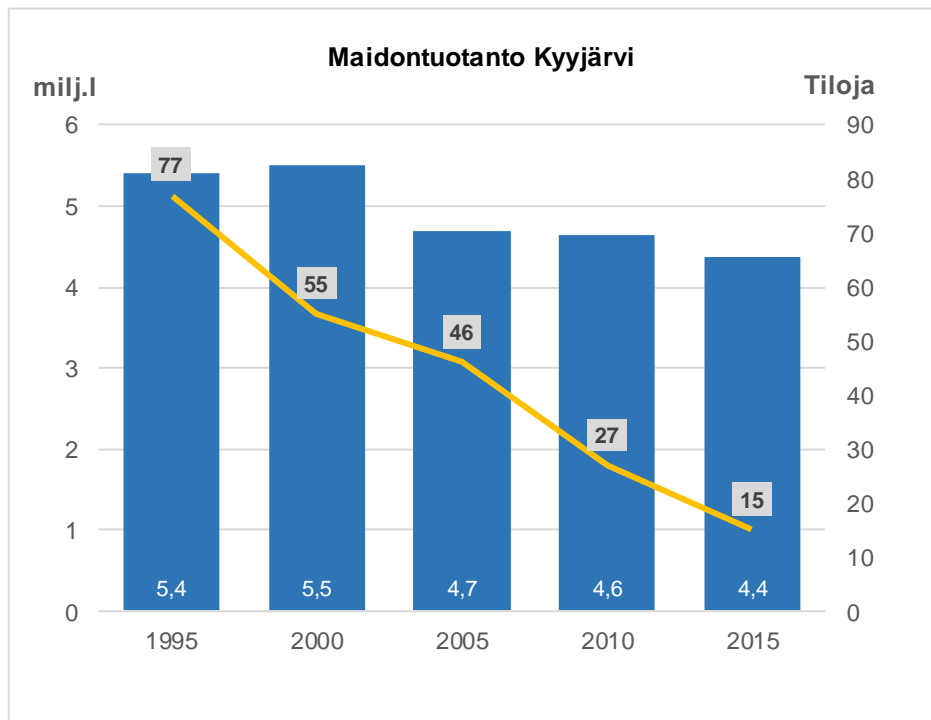
Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Kyyjärvi

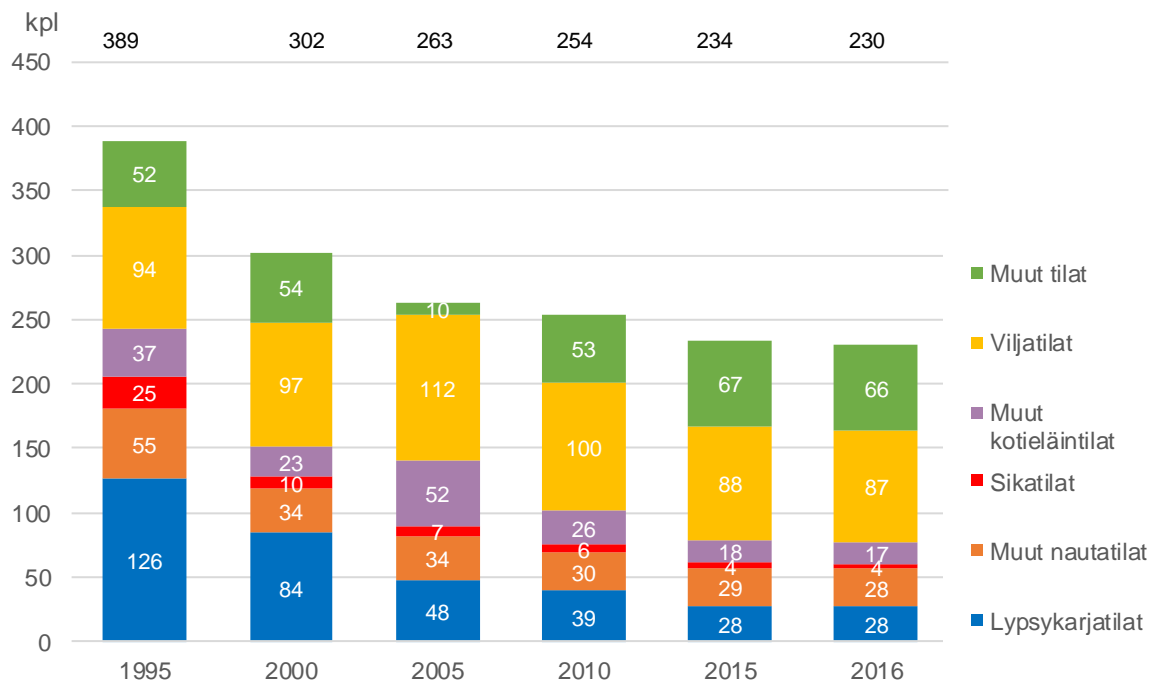
Peltoalan käyttö vuosina 1995-2016: Kyyjärvi

Yhteensä

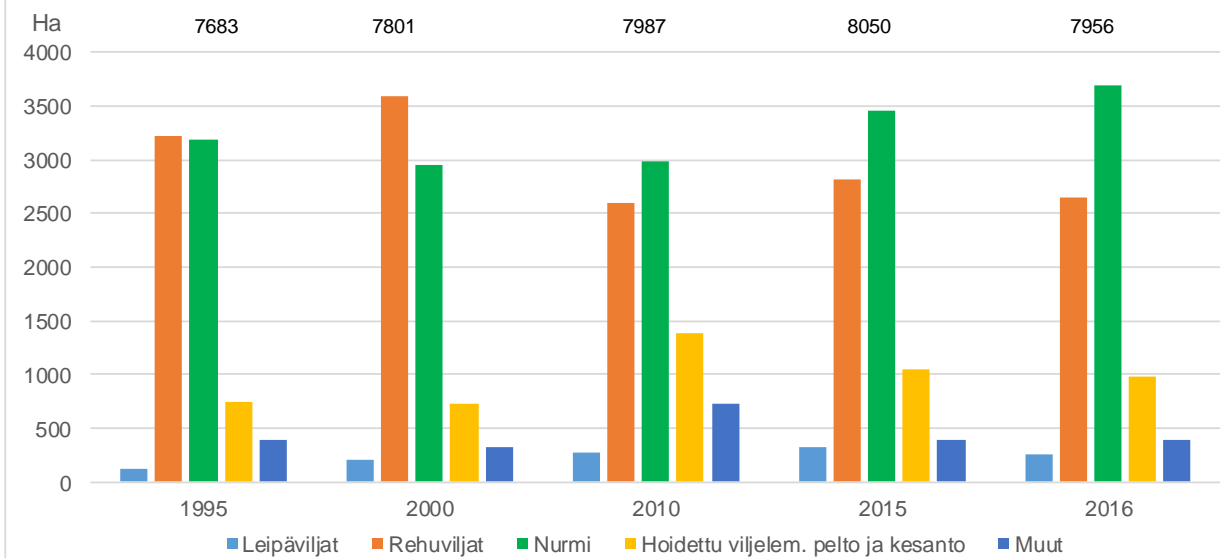

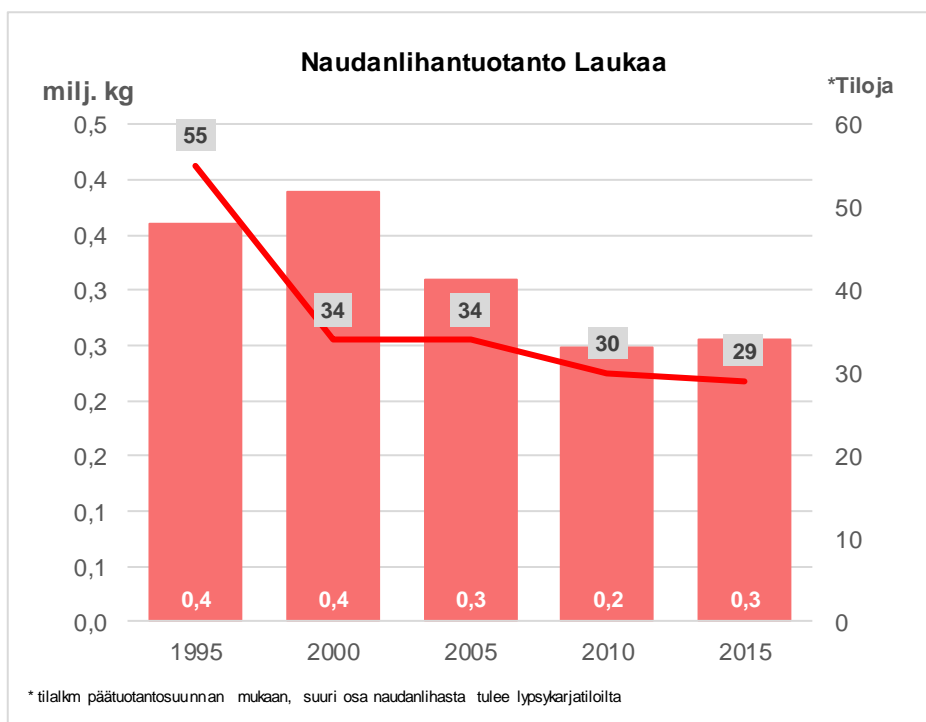
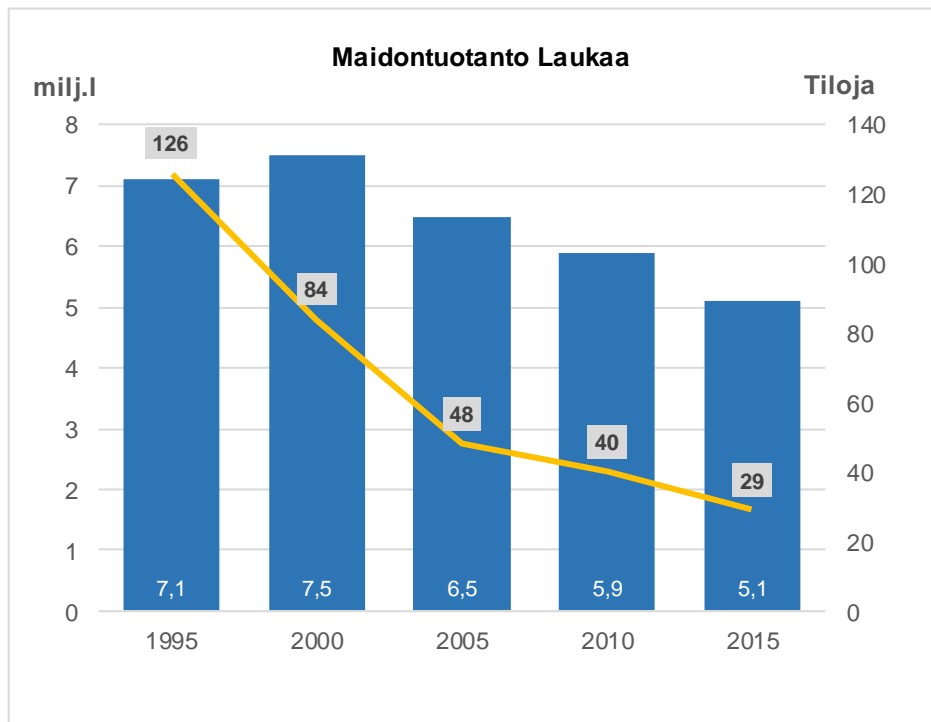
Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Laukaa

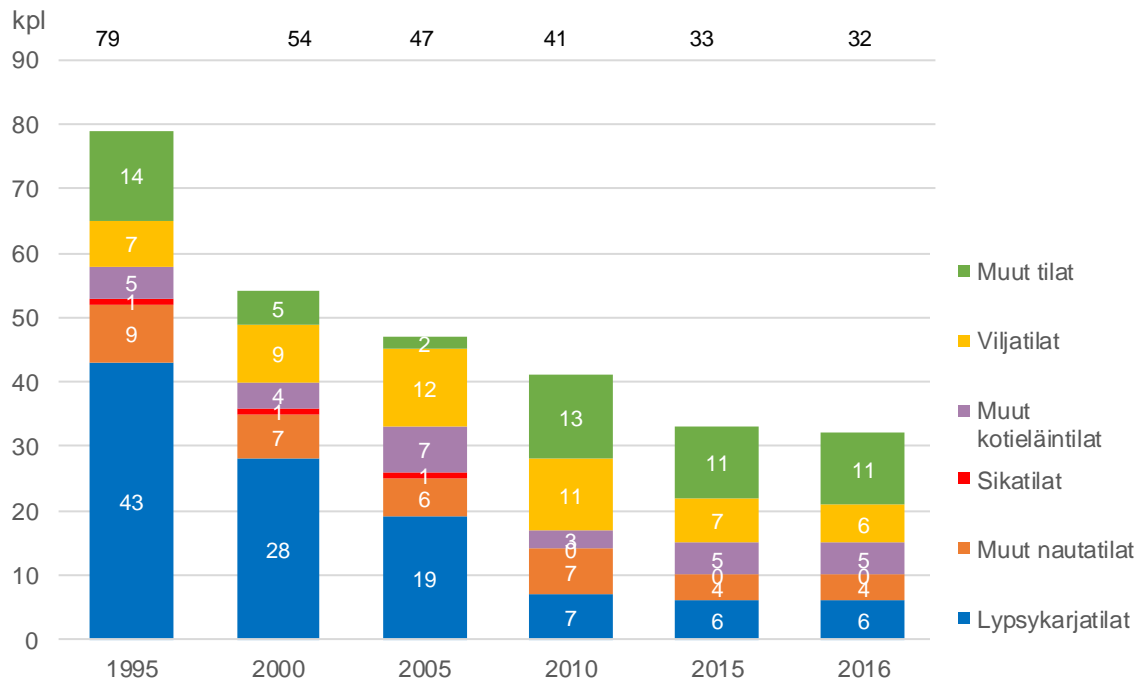
Peltoalan käyttö vuosina 1995-2016: Laukaa

Yhteensä

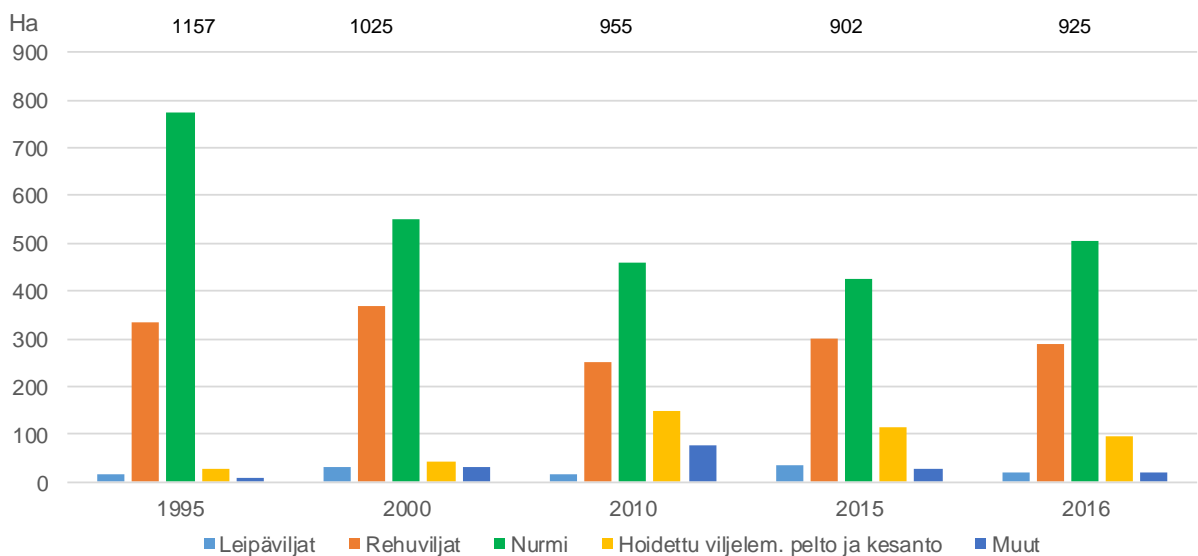

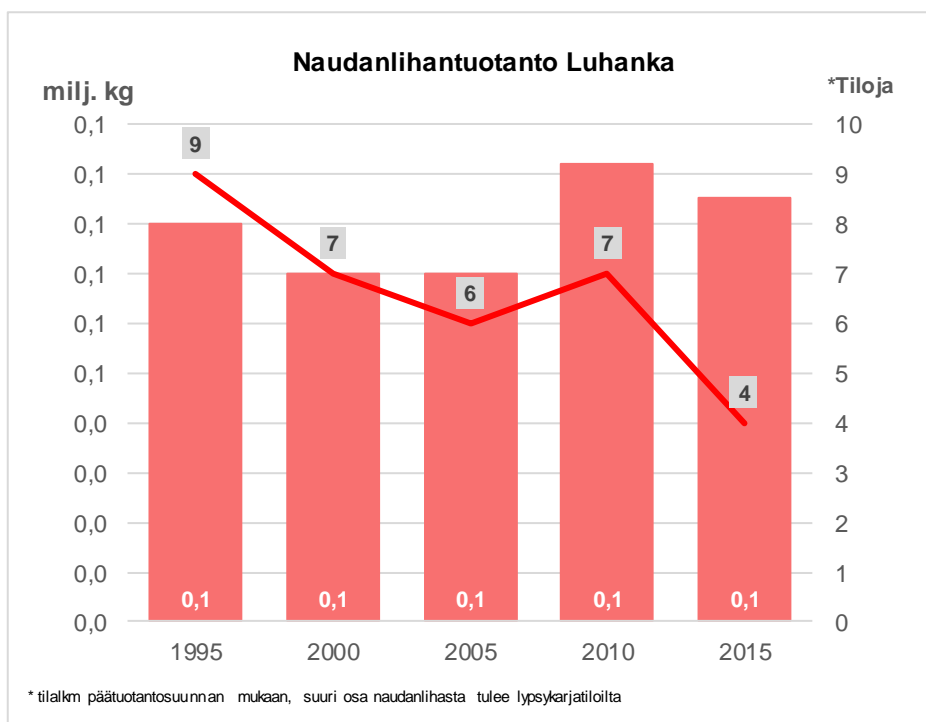
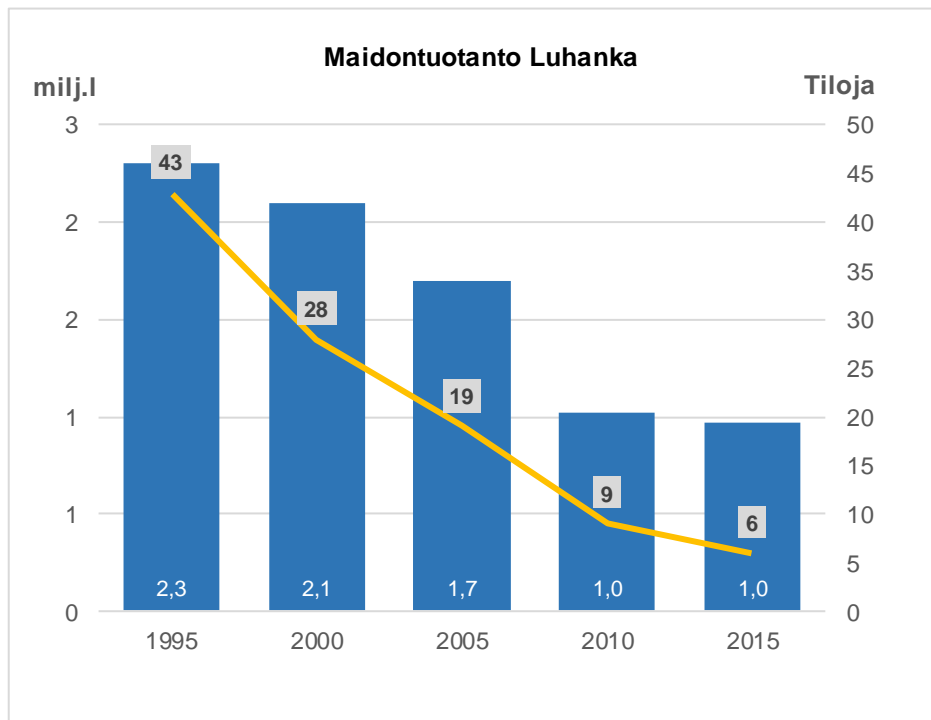
Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Luhanka

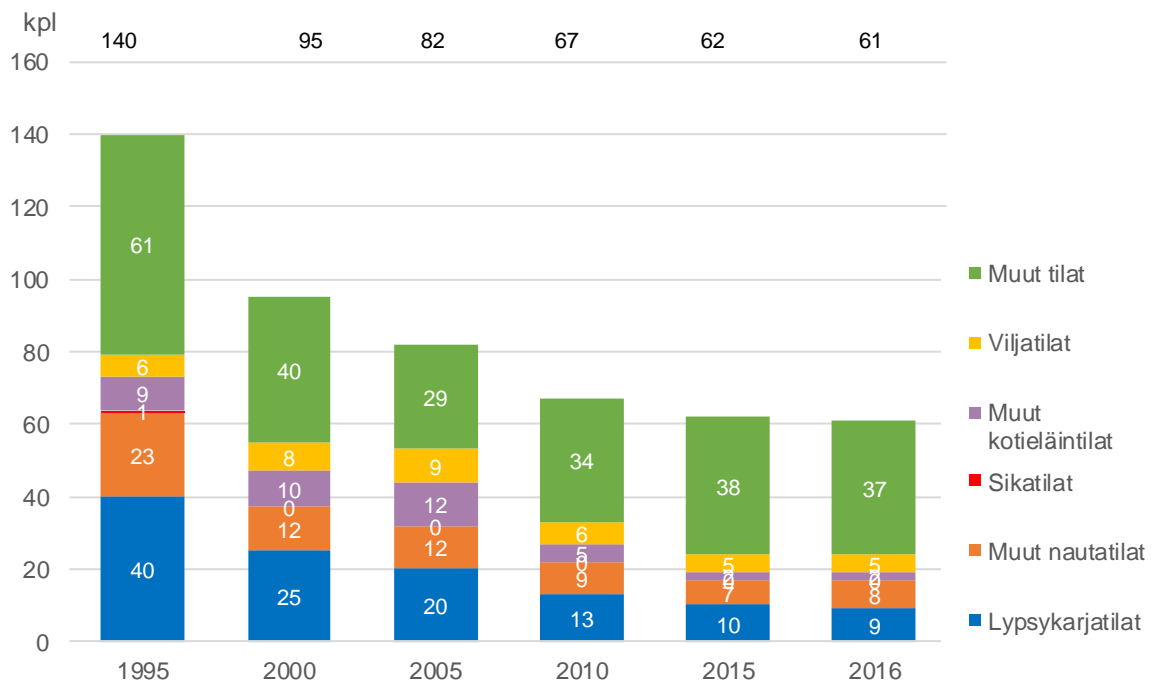
Peltoalan käyttö vuosina 1995-2016: Luhanka

Yhteensä

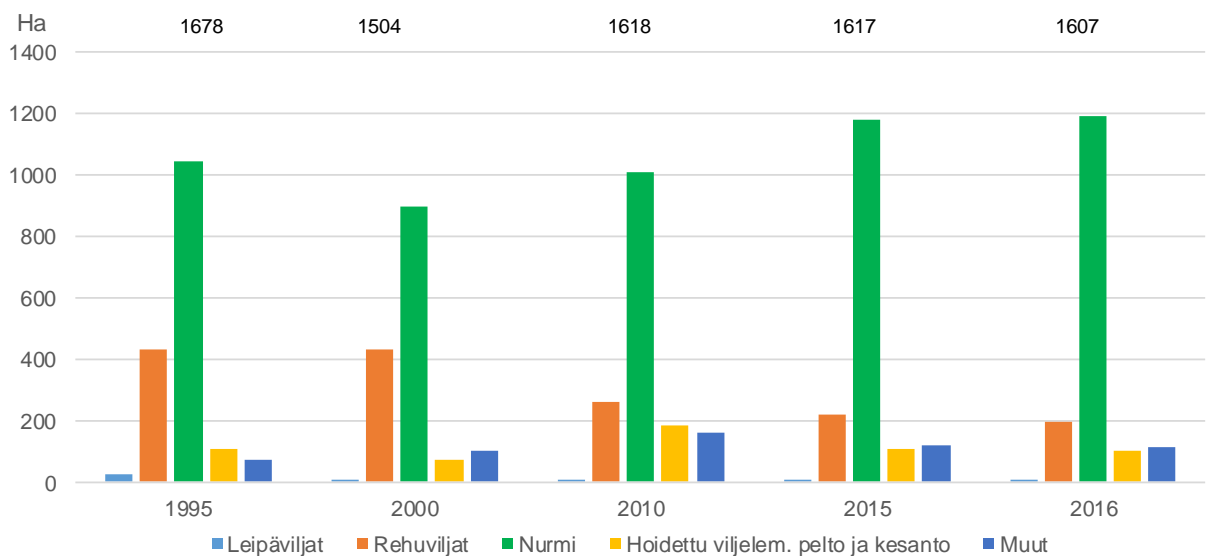

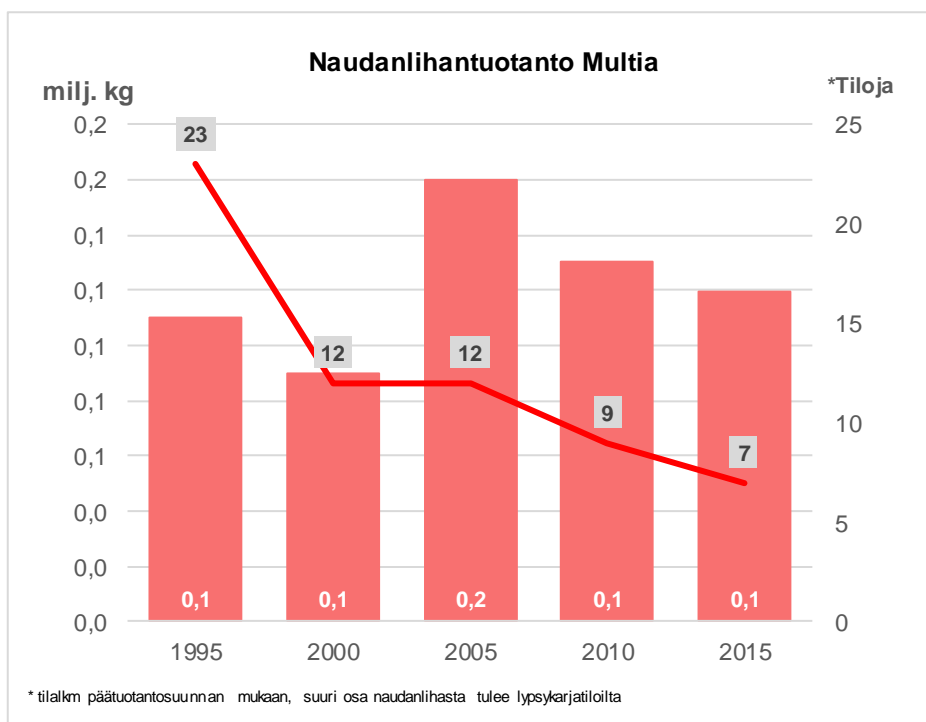
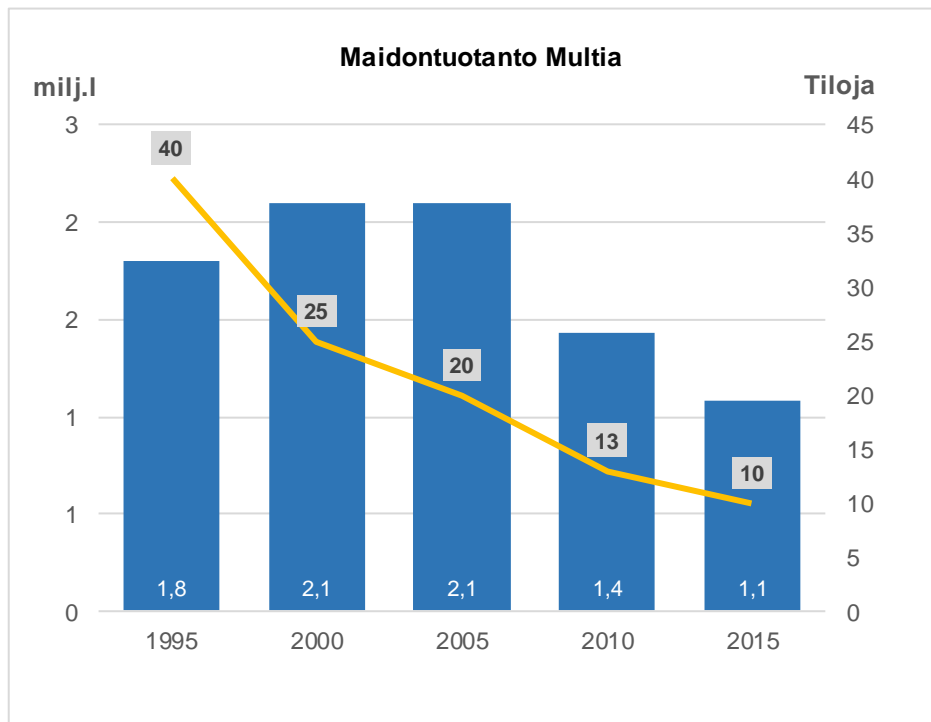
Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Multia

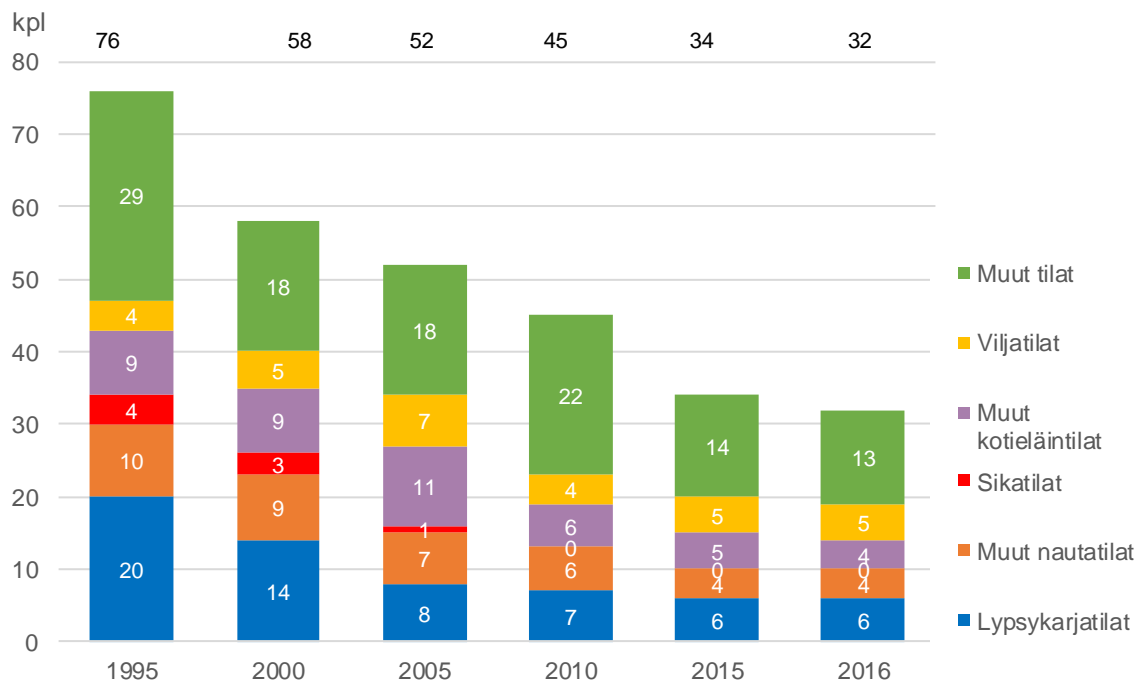
Peltoalan käyttö vuosina 1995-2016: Multia

Yhteensä

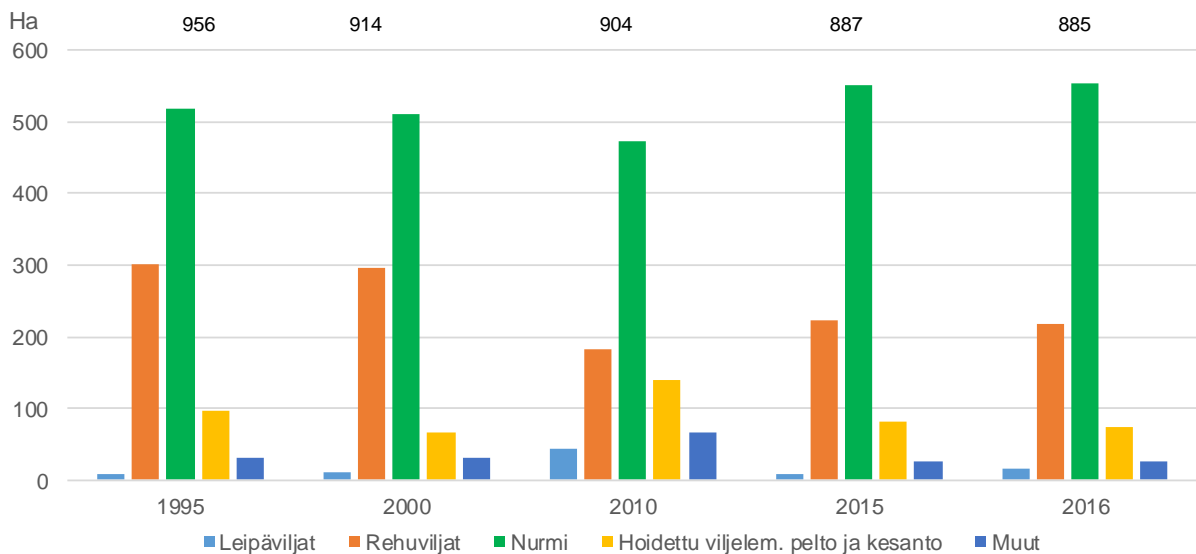

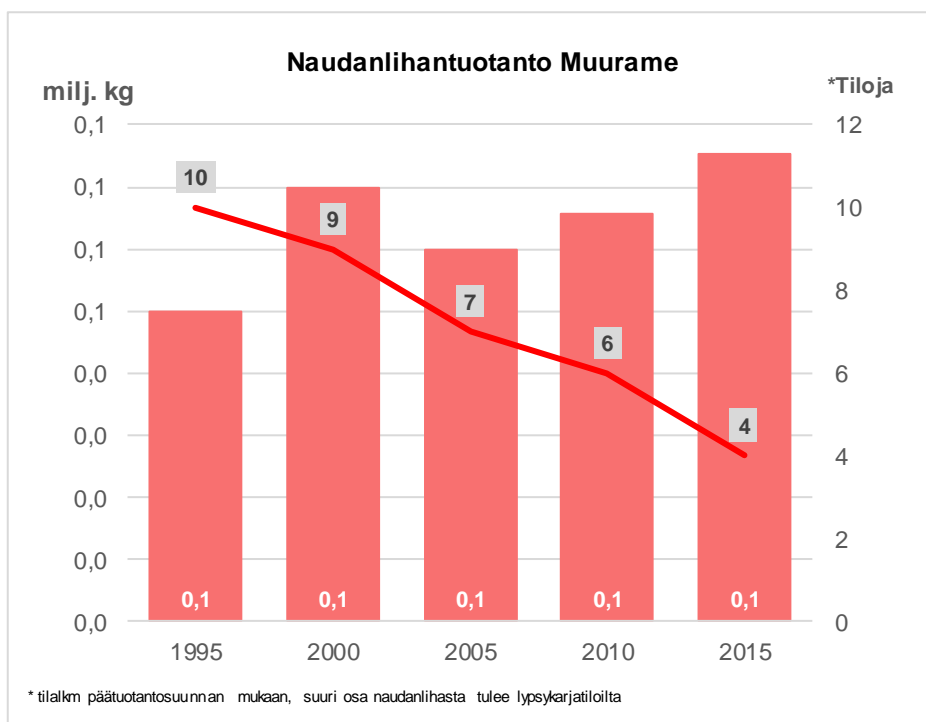
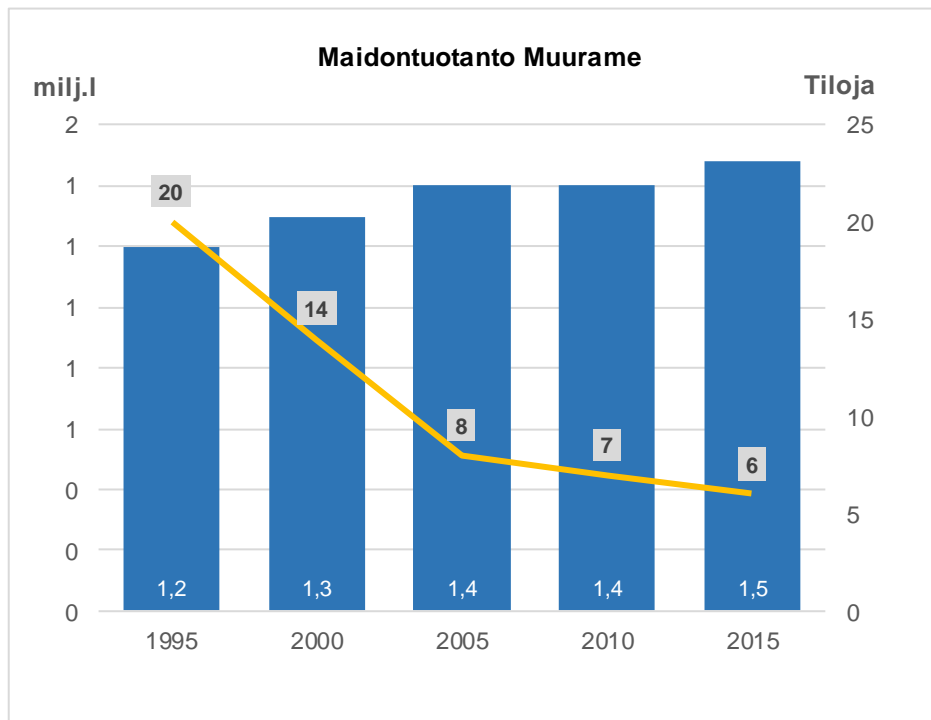
Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Muurame

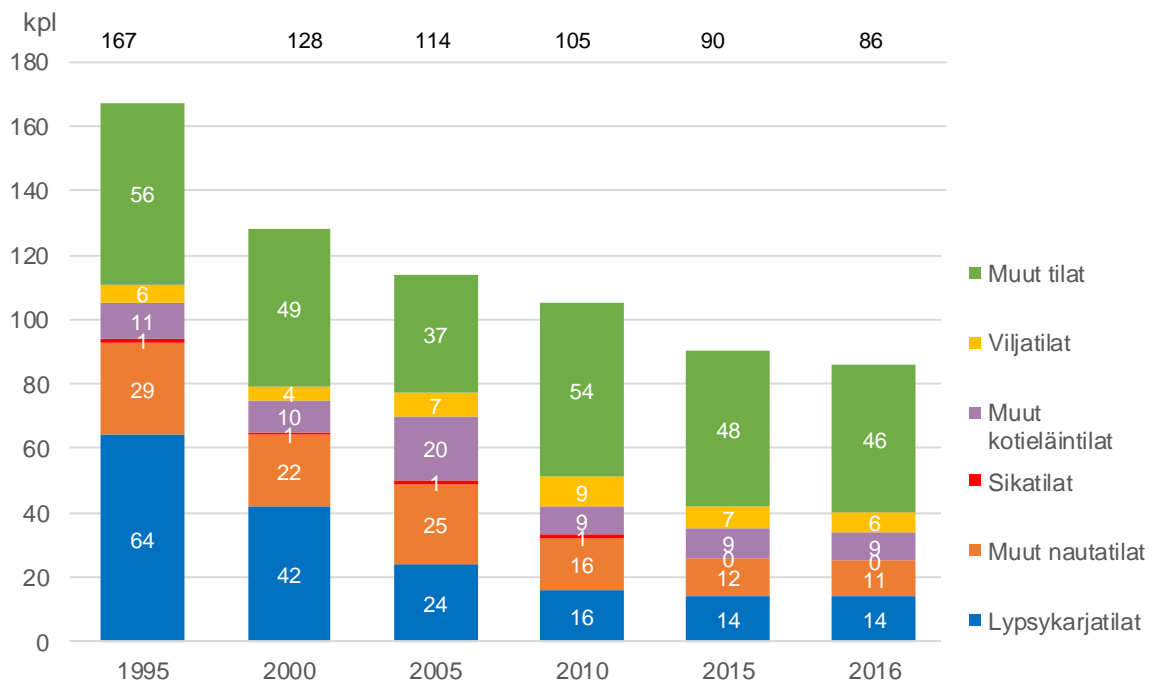
Peltoalan käyttö vuosina 1995-2016: Muurame

Yhteensä

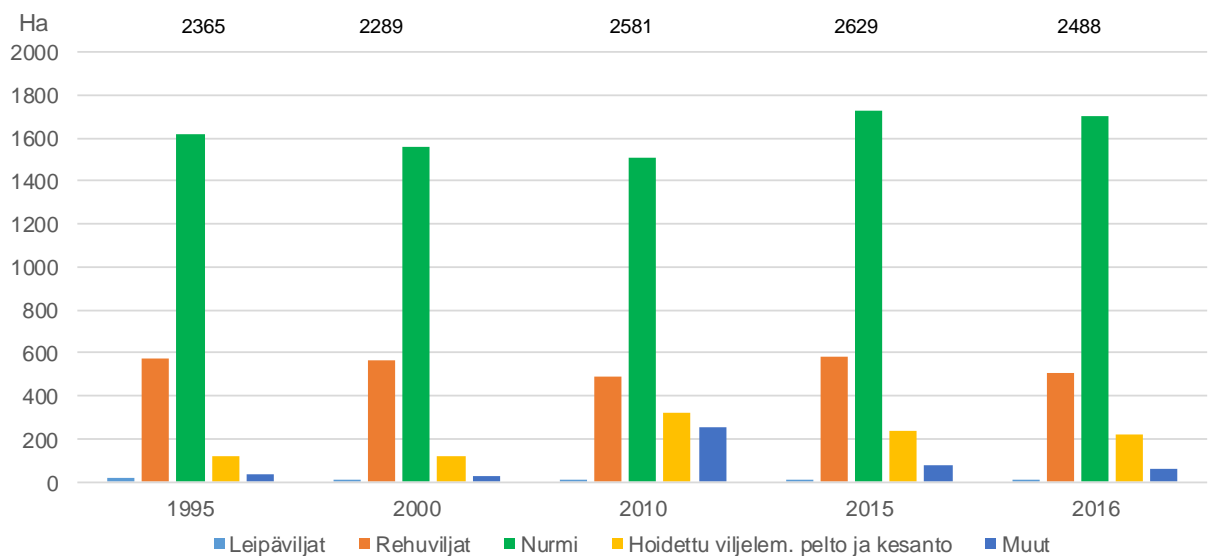

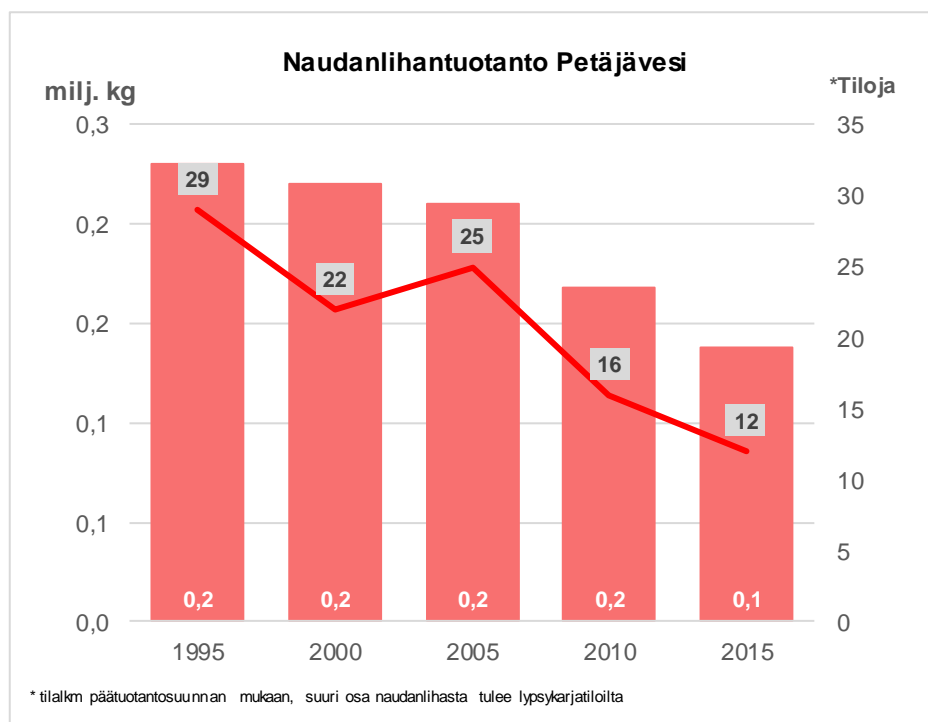
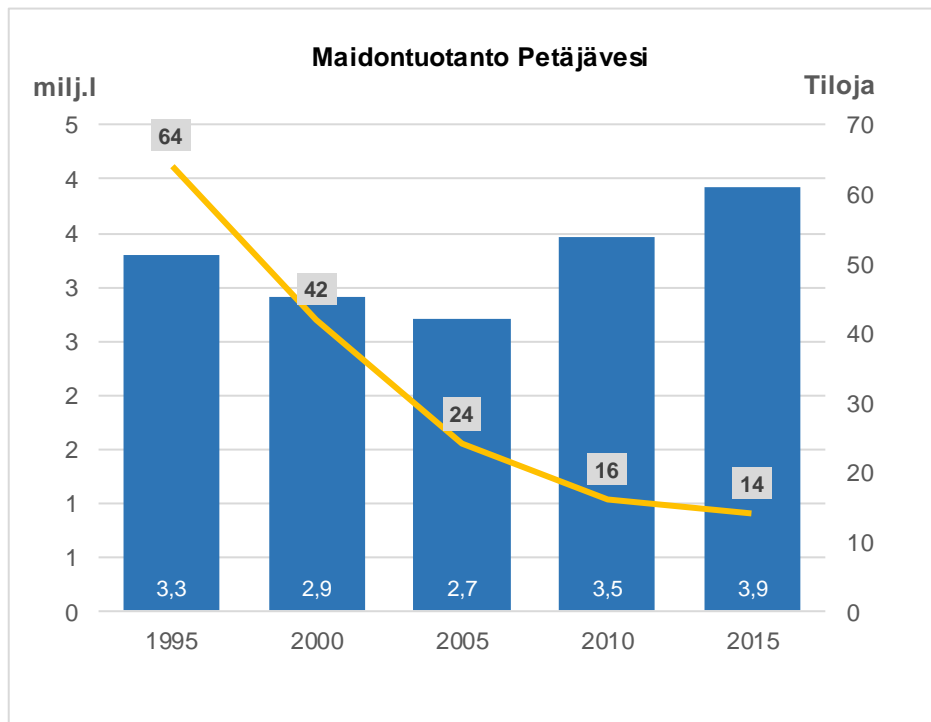
Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Petäjavesi

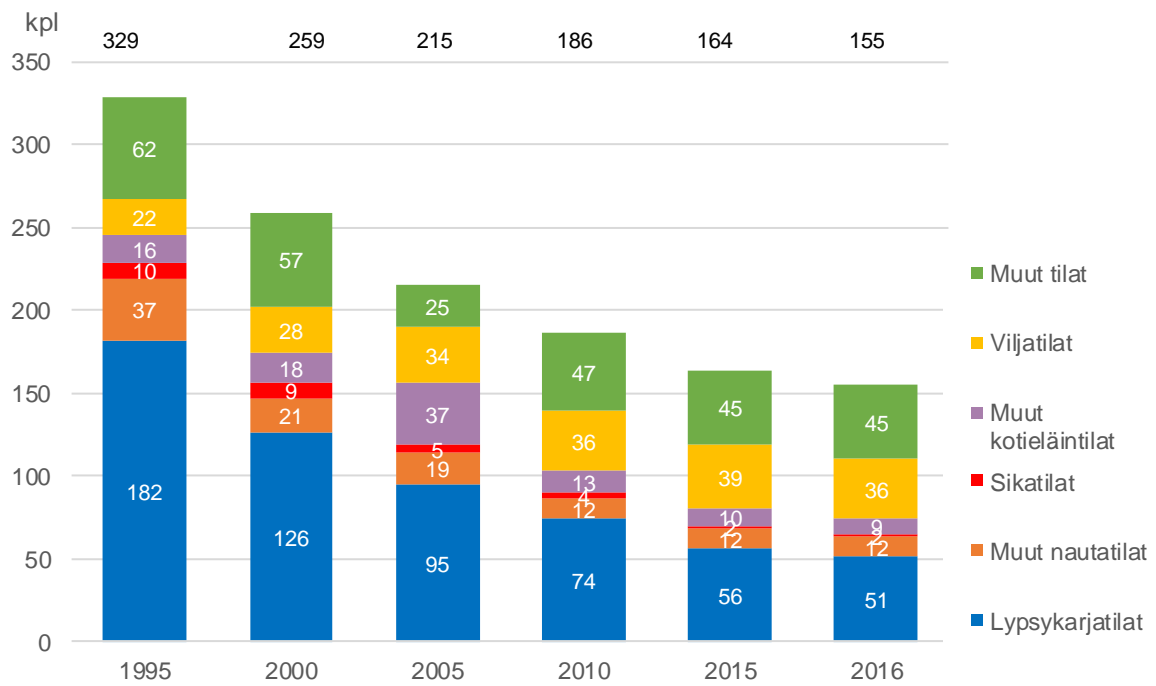
Peltoalan käyttö vuosina 1995-2016: Petäjavesi

Yhteensä

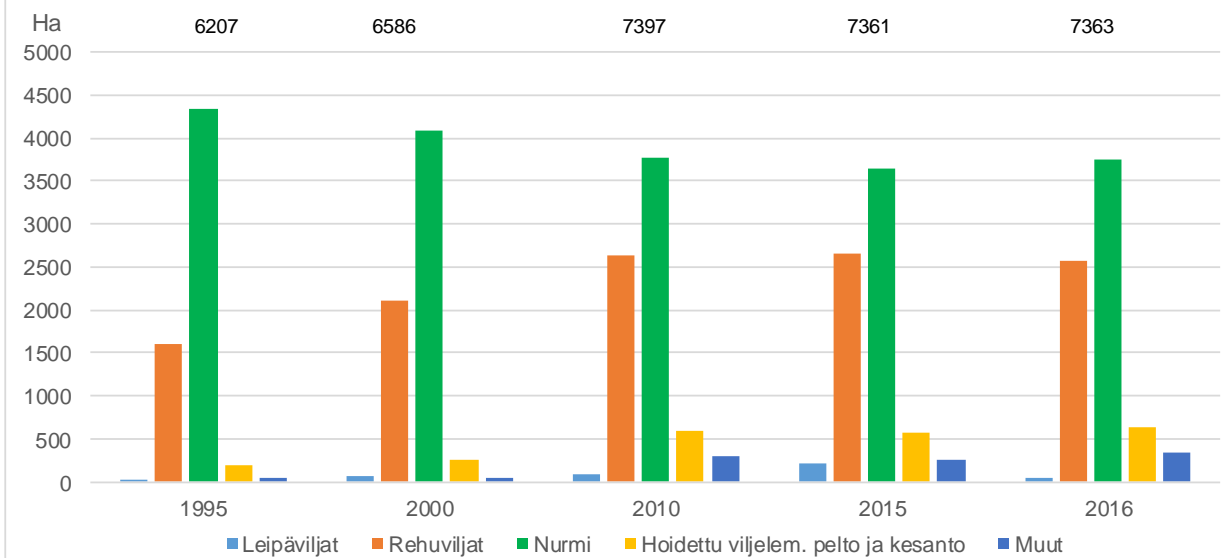

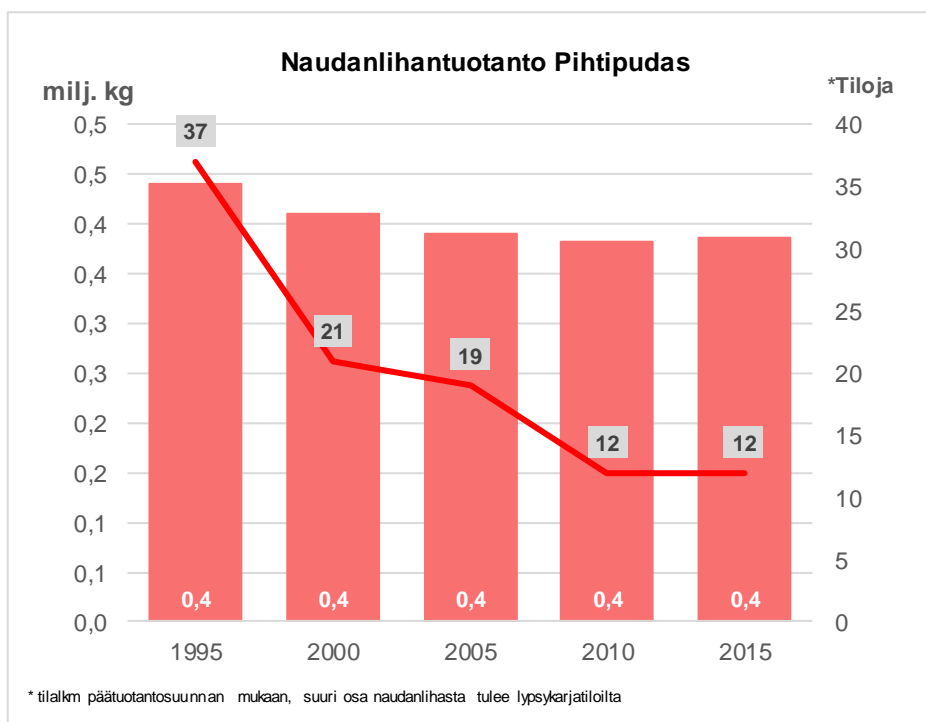
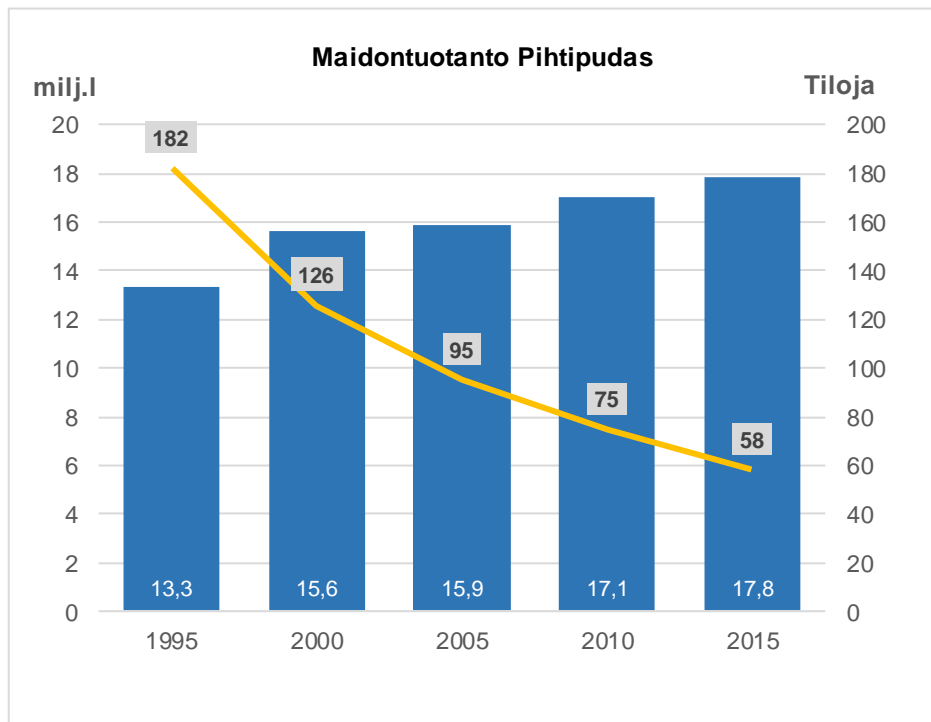
Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Pihtipudas

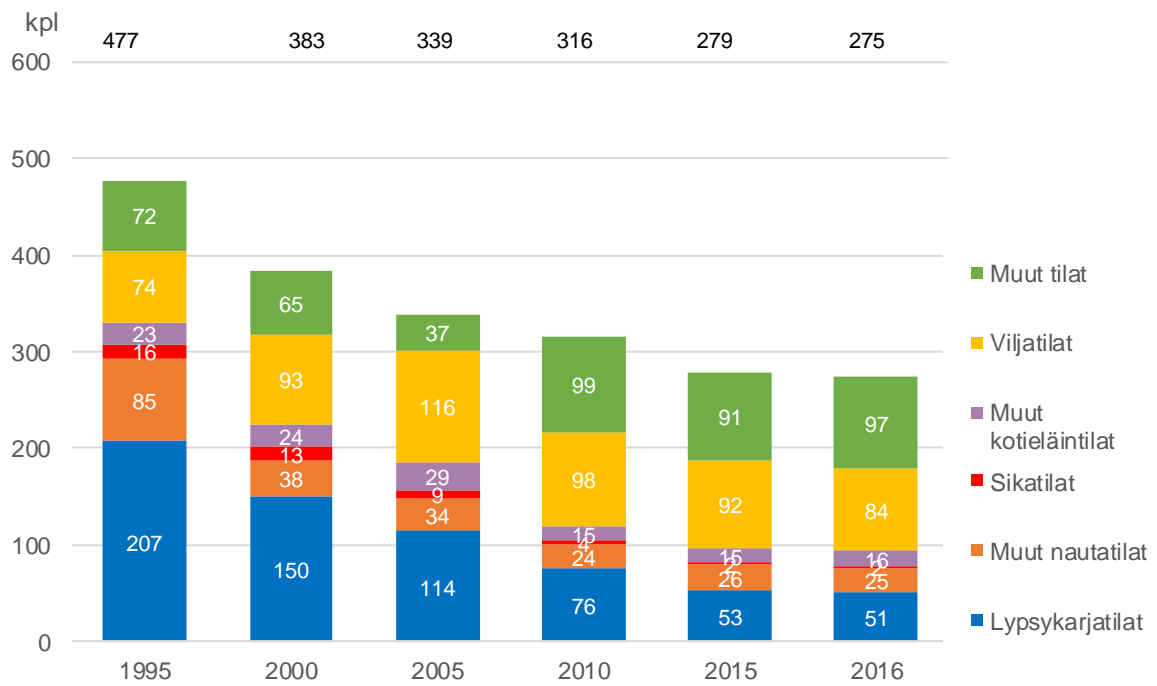
Peltoalan käyttö vuosina 1995-2016: Pihtipudas

Yhteensä

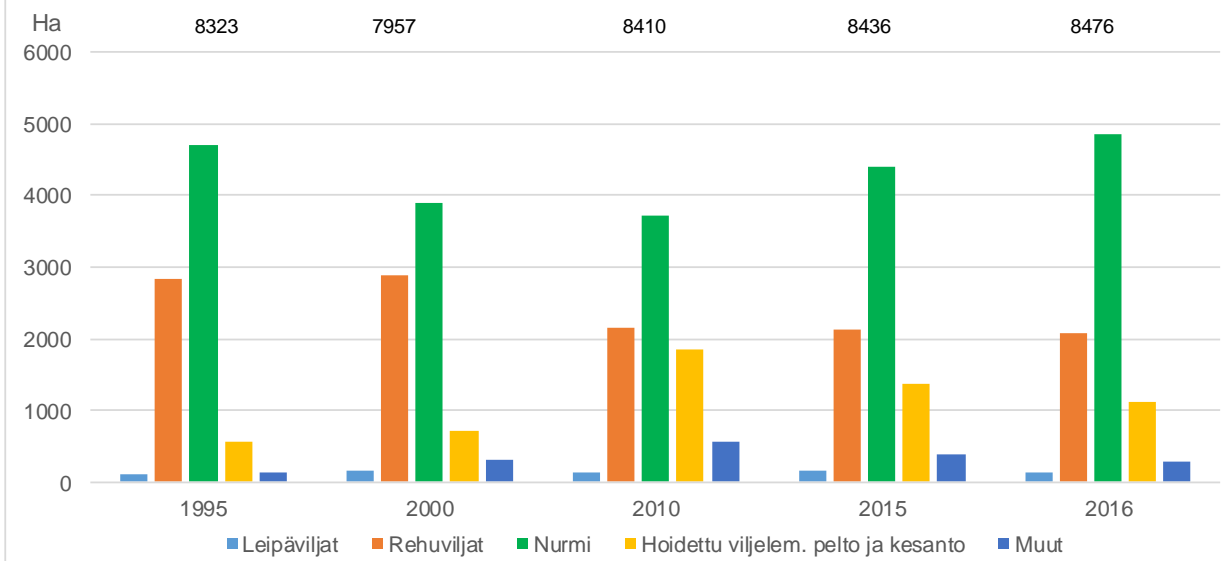

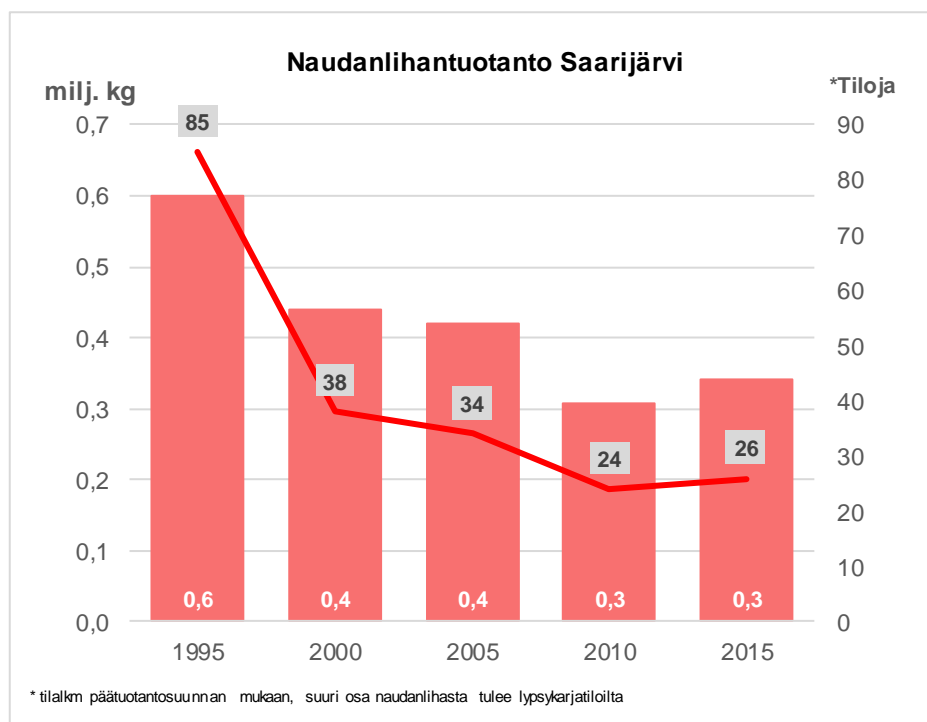
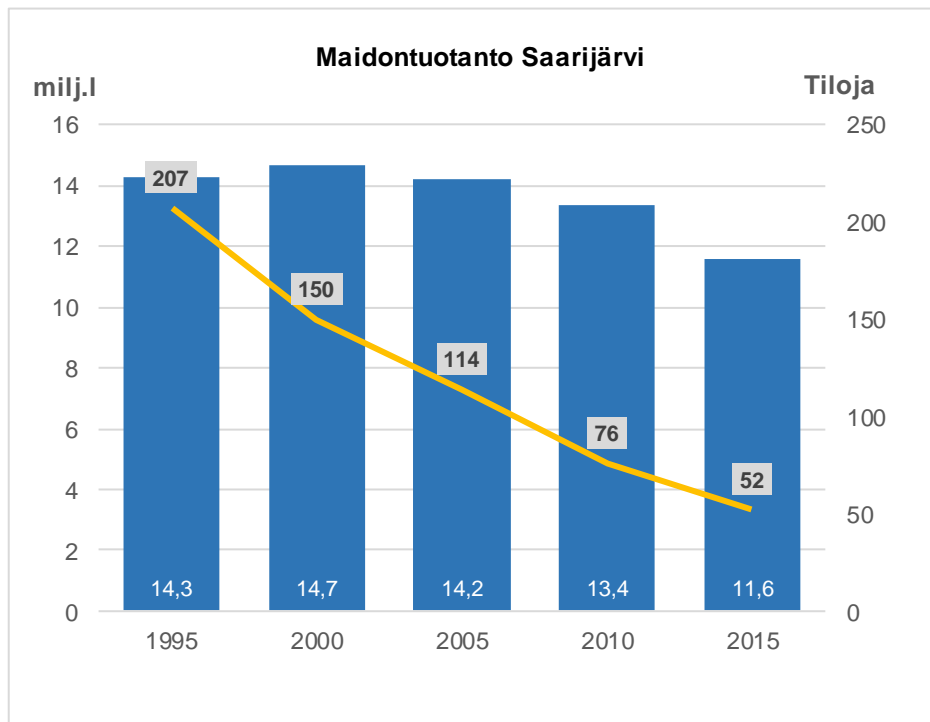
Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Saarijärvi

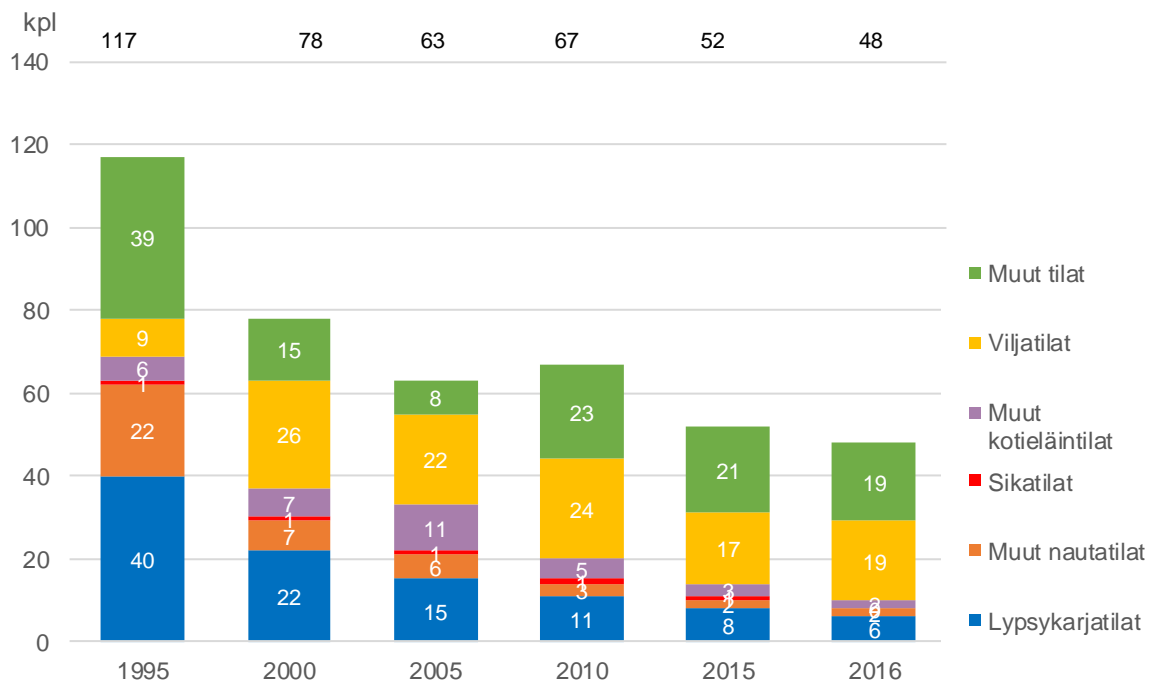
Peltoalan käyttö vuosina 1995-2016: Saarijärvi

Yhteensä

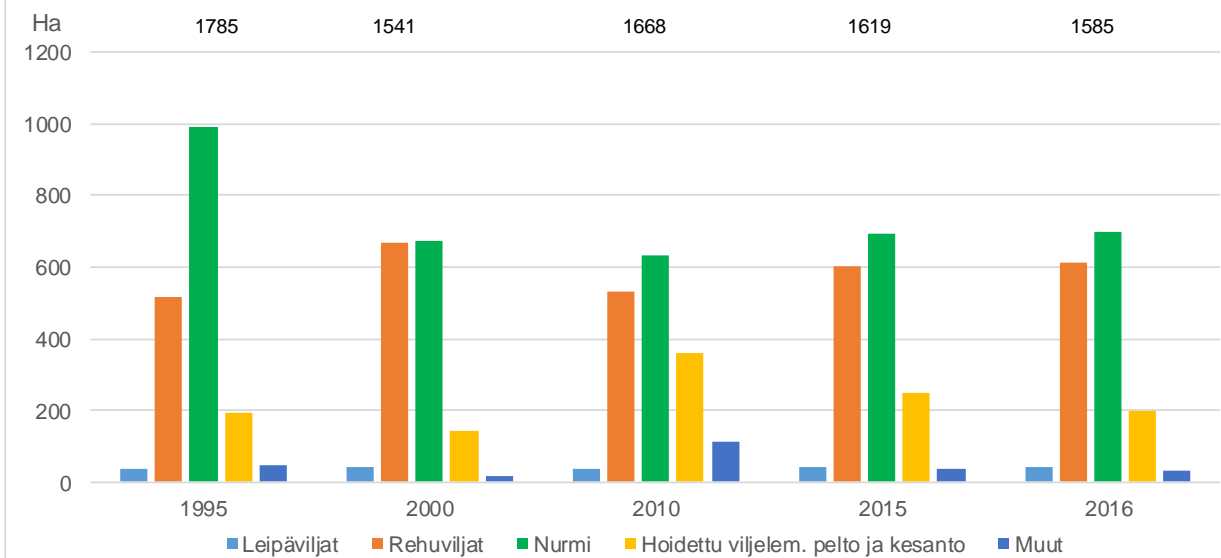

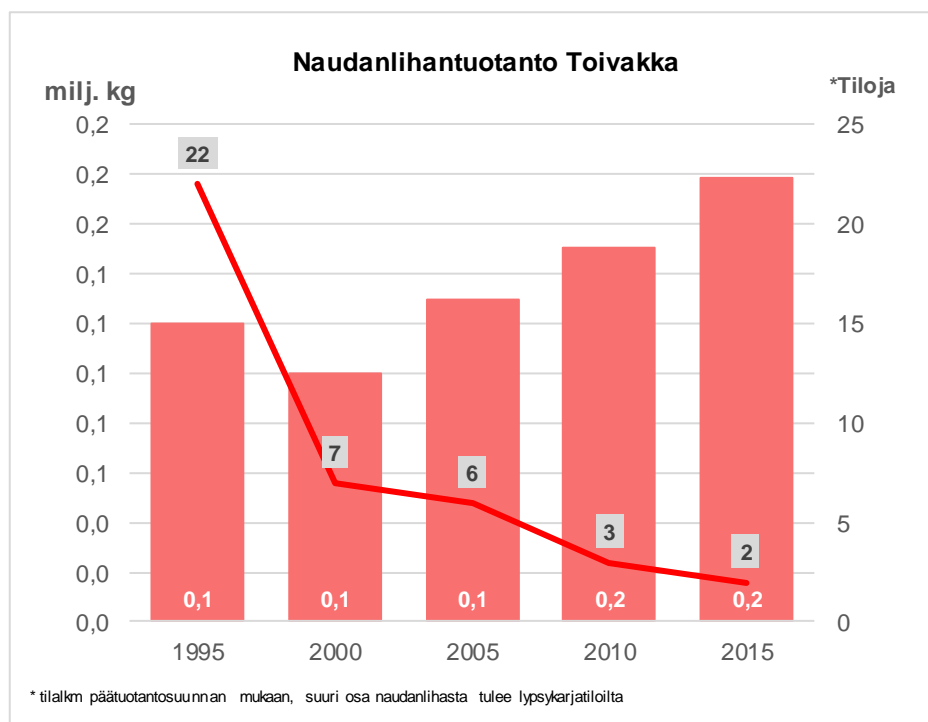
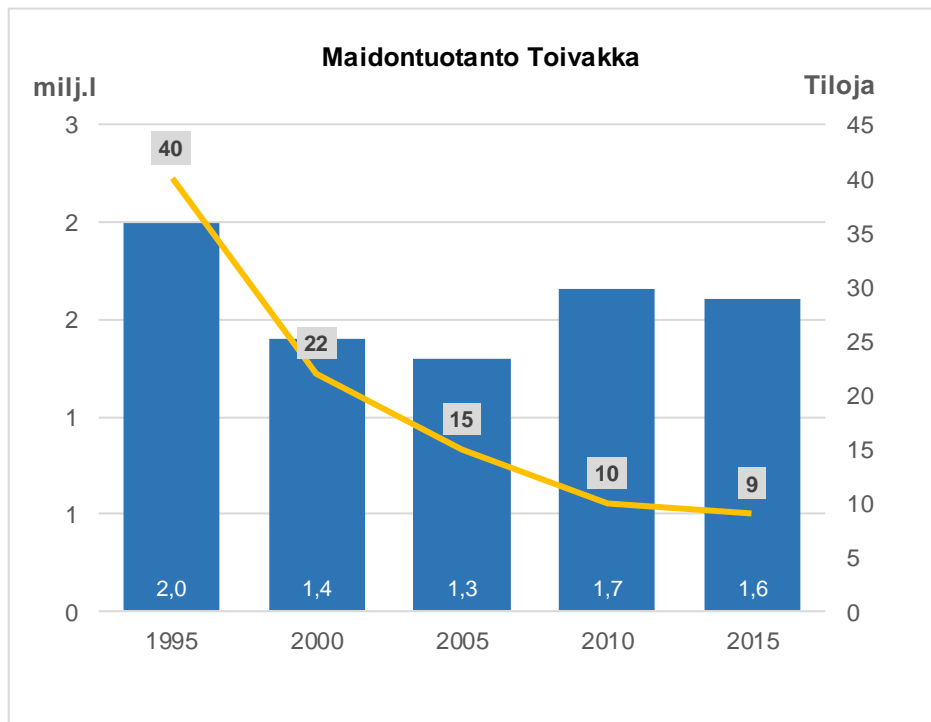
Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Toivakka

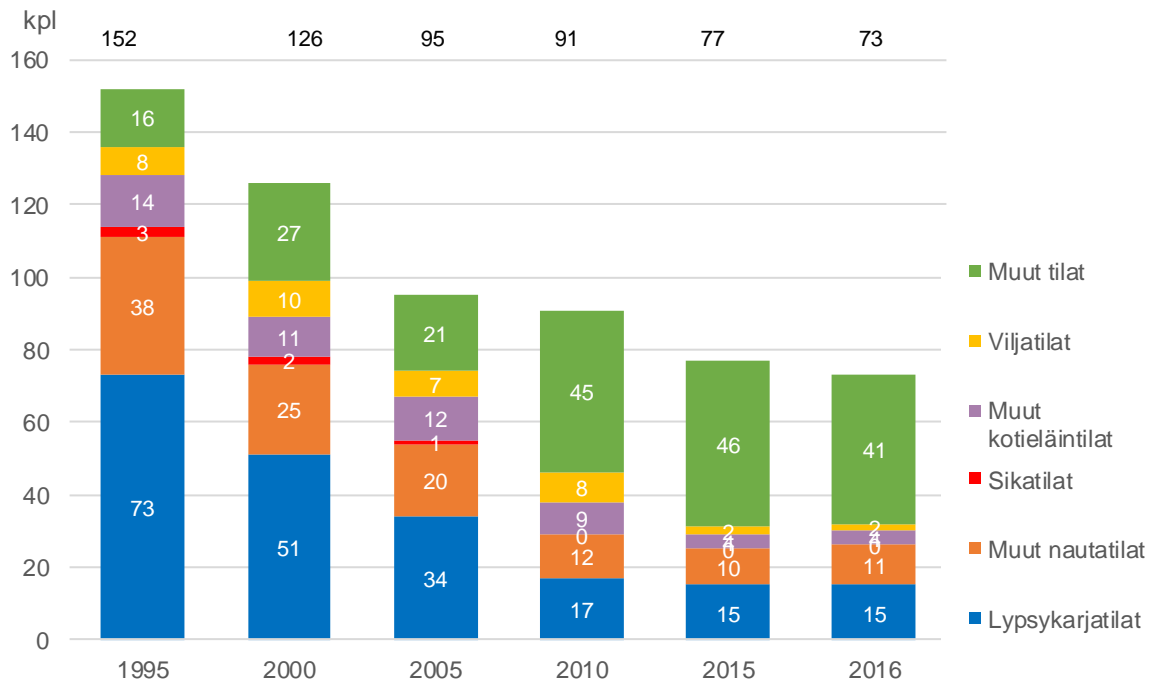
Peltoalan käyttö vuosina 1995-2016: Toivakka

Yhteensä

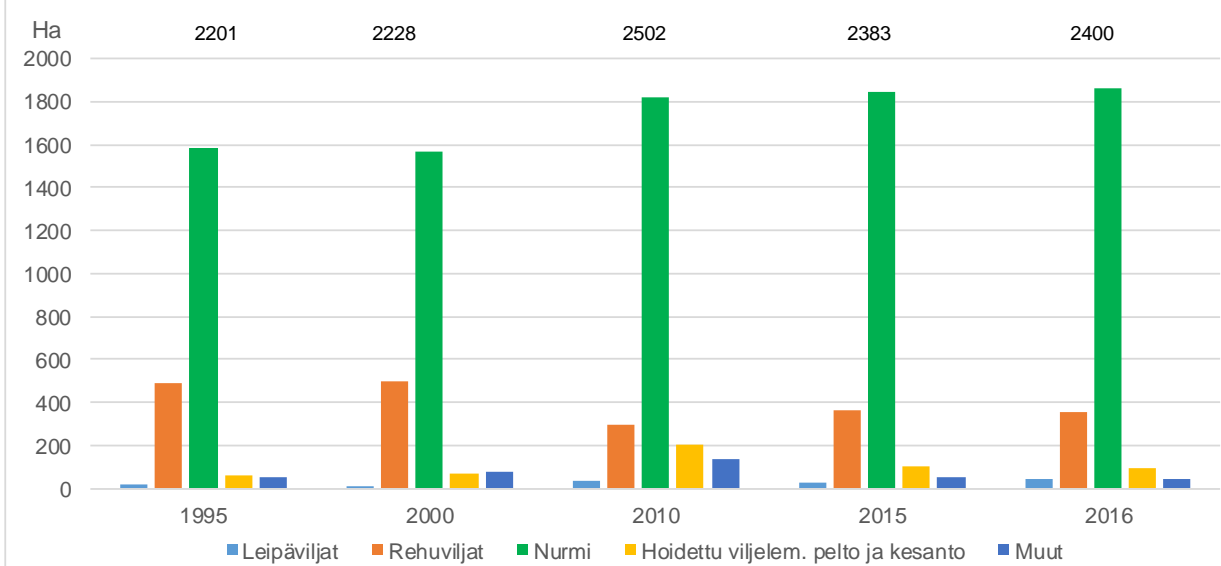

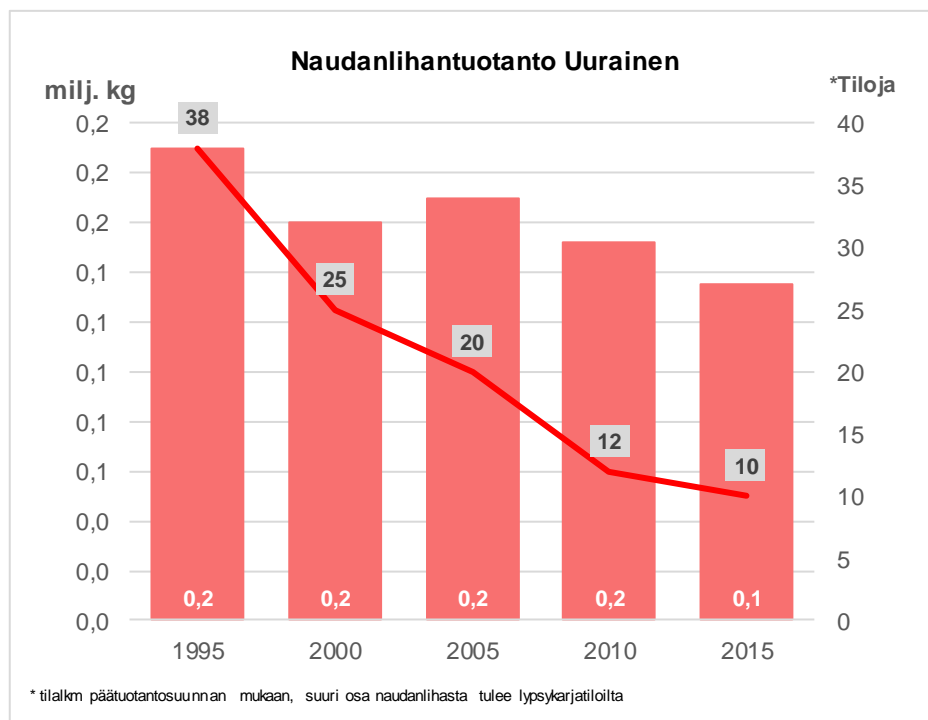
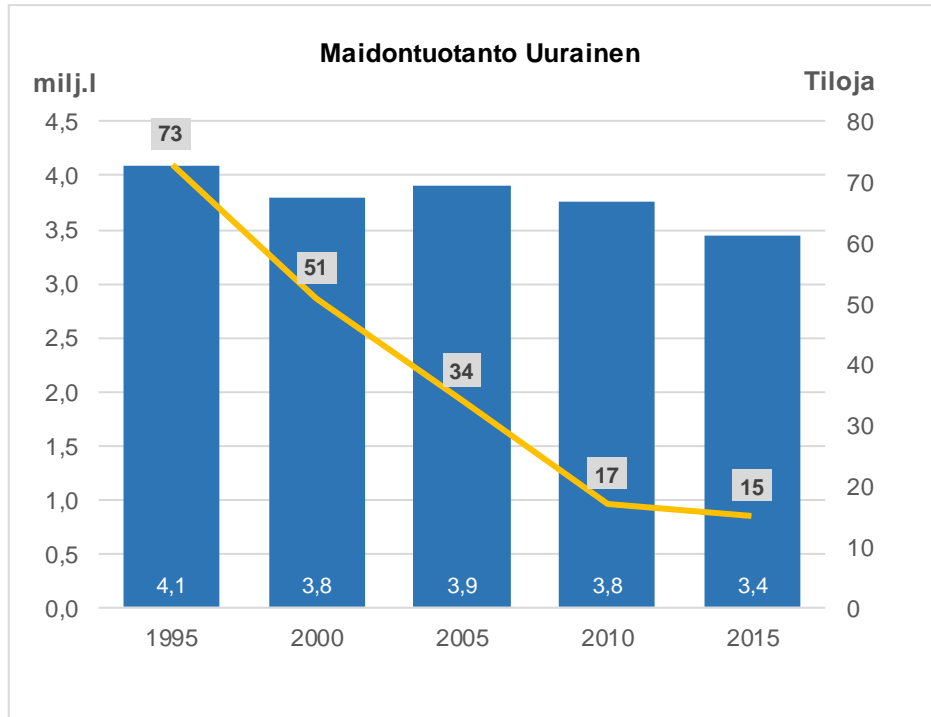
Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Uurainen

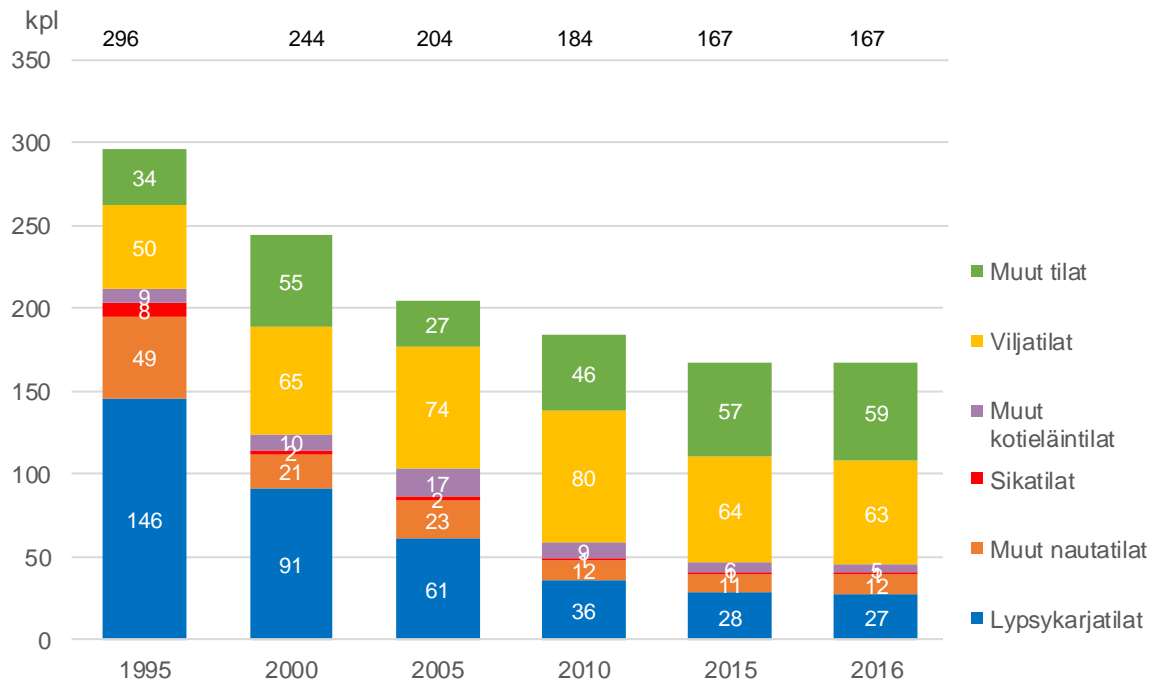
Peltoalan käyttö vuosina 1995-2016: Uurainen

Yhteensä

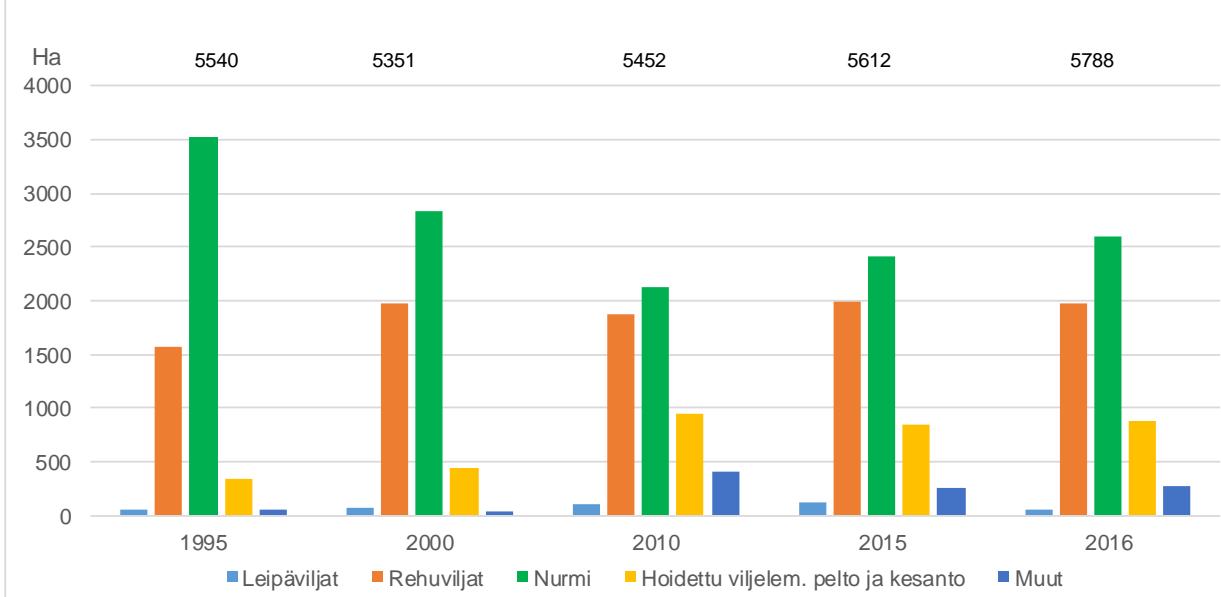

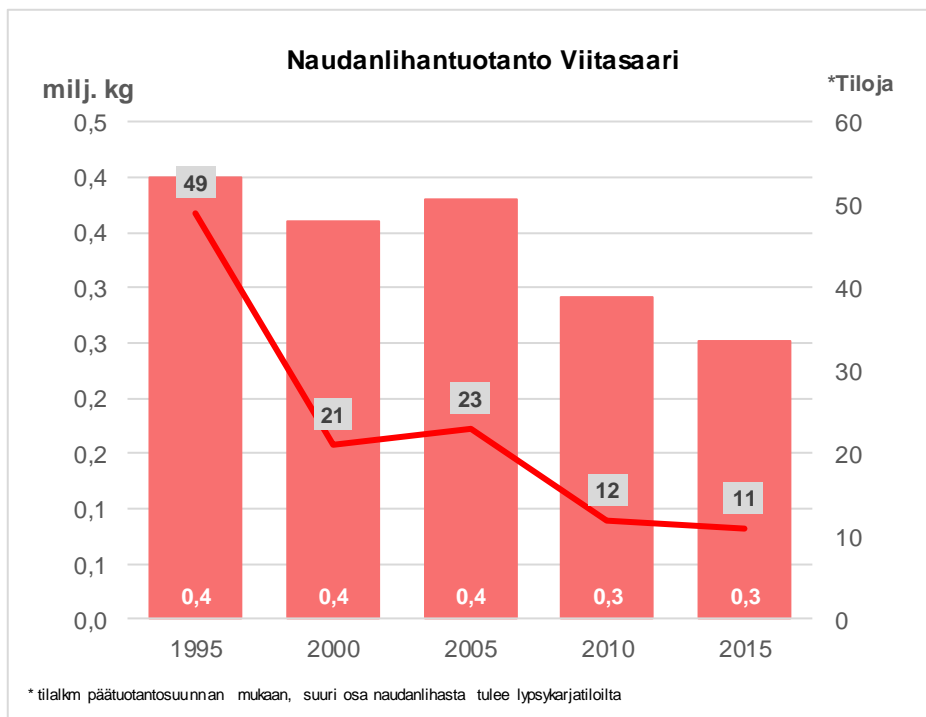
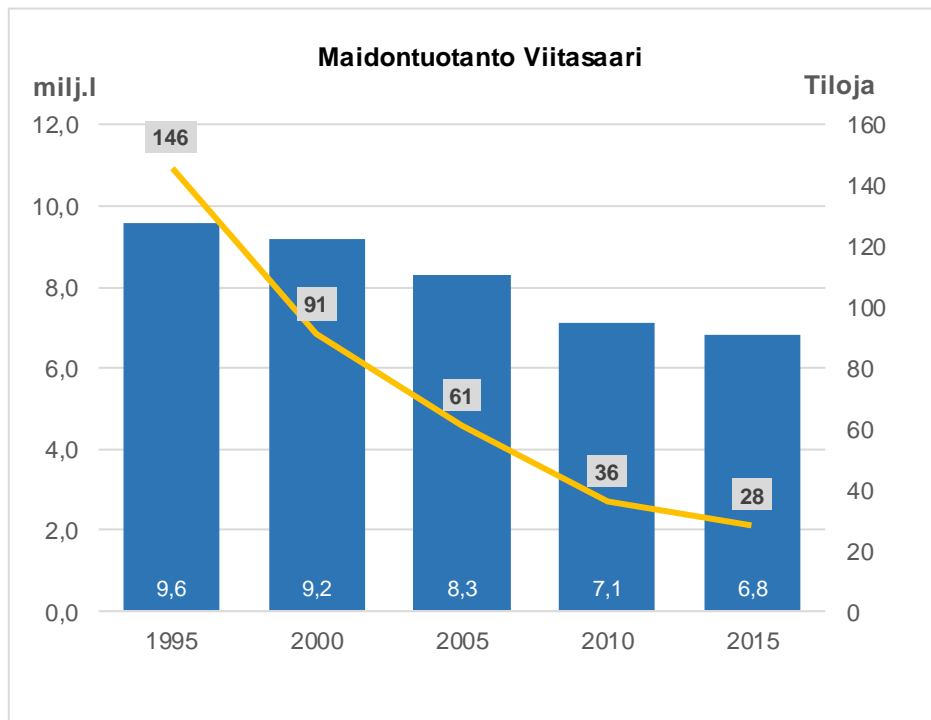
Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Viitasaari

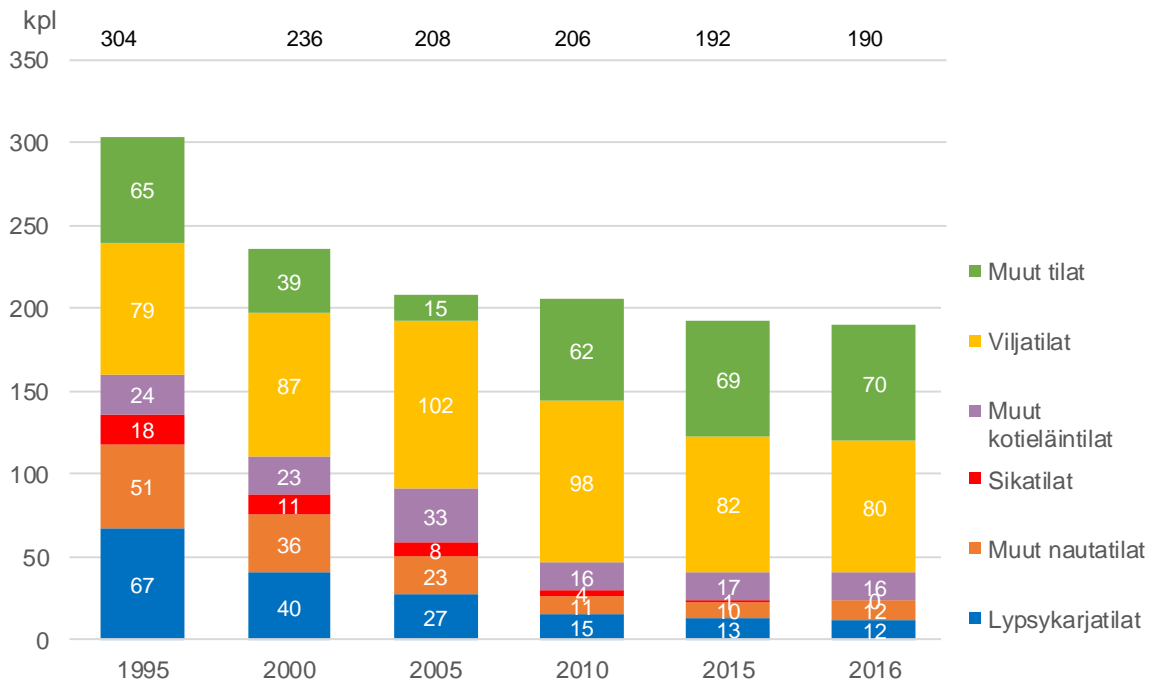
Peltoalan käyttö vuosina 1995-2016: Viitasaari

Yhteensä

Maatilojen lukumäärä 1995-2016: Äänekoski

Peltoalan käyttö vuosina 1995-2016: Äänekoski

Yhteensä

